

T.C.KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANA BİLİM DALI

İŞLETME PROGRAMI

KALKINMA BANKACILIĞI VE TÜRKİYE KALKINMA BANKASI'NDA

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aynur BAHADIR

HAZİRAN - 1994

TRABZON

T.C.KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANA BİLİM DALI

KALKINMA BANKACILIĞI VE TÜRKİYE KALKINMA BANKASI'NDA

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

Matematik Müh. Aynur BAHADIR

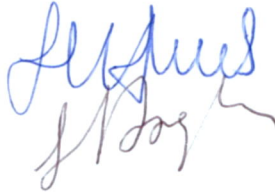
Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce
"İşletme Bilim Uzmanı"
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez'dir

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :
Tezin Sözlü Savunma Tarihi :04.07.1994

Tezin Danışmanı :Doç.Dr.Mustafa ÇIKRIKÇI

Jüri Üyesi :Y.Doç.Dr.Mustafa EMİR

Jüri Üyesi :Y.Doç.Dr.Hüseyin DAĞLI

Enstitü Müdürü :

Haziran - 1994
TRABZON

T.C.KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANA BİLİM DALI

KALKINMA BANKACILIĞI VE TÜRKİYE KALKINMA BANKASI'NDA

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

Matematik Müh. Aynur BAHADIR

Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce

"İşletme Bilim Uzmanı"

Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez'dir

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :
Tezin Sözlü Savunma Tarihi :04.07.1994

Tezin Danışmanı :Doç.Dr.Mustafa ÇIKRIKÇI

Jüri Üyesi :Y.Doç.Dr.Mustafa EMİR

Jüri Üyesi :Y.Doç.Dr.Hüseyin DAĞLI

Enstitü Müdürü :

Haziran - 1994
TRABZON

0. SUNUŞ

00.ÖNSÖZ

Bir ekonominin fon ihtiyacını karşılayan en önemli finansal kuruluşlar bankalardır. Bankacılık sektörü, ülkelerin ekonomik gelişmelerinde, teşebbüsleri teşvik ve tahrik edici bir rol oynamaktadır. Fakat mevduat ve ticaret bankaları girişimcinin ihtiyaç duyduğu orta ve uzun vadeli fonları sağlamada yetersiz kalmaktadır.

Mali piyasaların yeterince gelişmediği tasarruf ve yatırım açığı olan azgelişmiş/gelişmekte olan ülkelerde girişimcilere orta ve uzun vadeli fon sağlayarak sermaye ve girişim unsurlarını destekleyecek ve geliştirecek, ekonomideki kaynakları kalkınma hedefleri doğrultusunda kaynak kullanıcılarına aktaracak ve aynı zamanda teknik ve idari yardım sağlamak suretiyle kalkınmaya katkıda bulunacak aracı finansal kurumlara duyulan ihtiyaç kalkınma bankalarını ortaya çıkarmıştır.

Kalkınma bankaları bütün dünyadaki kalkınma mücadelesinin ardındaki güç olarak bilinmektedir. Burada Ülkemizin sanayileşme ve kalkınma çabalarında 1950` den itibaren aktif rol almış bulunan kalkınma bankacılığını, Türkiye Kalkınma Bankasını ve özellikle kredi riskini ne şekilde yönettiğini incelemek amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Bu çalışmada beni yönlendiren, başarılı olmamda katkıları olan, tez yöneticisi Sayın Doç.Dr. Mustafa Çıkrıkçı` ya teşekkür ederim.

Trabzon, Mayıs 1994

Aynur BAHADIR

01.İçindekiler

Sayfa Nr.

0.SUNUŞ.....	
00.Önsöz.....	III
01.İçindekiler.....	IV
02.Özet.....	VII
03.Summary.....	VIII
04.Tablolar Listesi.....	IX
05.Grafikler Listesi.....	XI
06.Kısaltmalar Listesi.....	XII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ.....	2-10
1.1 Risk Kavramı.....	2
1.2 Bankacılıkta Risk Yönetimi	2
1.3 Kredi Riski	3
1.3.1 Genel Kredi Riski	4
1.3.2 Özel Kredi Riski	4
1.4 ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLERDE RİSK YÖNETİMİ SÜRECİ	5
1.4.1 Ön İnceleme	5
1.4.2 Kredi Talebinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Aşamaları	7
1.4.2.1 Teknik İnceleme	7
1.4.2.2 Ekonomik İnceleme	8
1.4.2.3 Mali İnceleme	8

1.4.3 Kredinin Geri Dönüş Süreci	9
--	---

İKİNCİ BÖLÜM

2.KALKINMA BANKACILIĞI.....	11-25
2.1 Kalkınma Bankalarının Ortaya Çıkışı ve Tanımı.....	11
2.2 Kalkınma Bankalarının İşlevleri.....	11
2.3 Yatırım Bankaları İle Kalkınma Bankaları Arasındaki Farklar.....	13
2.4 Kalkınma Bankalarının Finansmanı.....	13
2.4.1 Kalkınma Bankalarının Finansman Kaynakları.....	14
2.4.2 Kalkınma Bankalarının Finansmanında Dikkate Alınacak İlkeler.....	16
2.5 Türkiye` de Kalkınma Bankacılığının Tarihi.....	17
2.5.1 T. İhracat Kredi Bankası A.Ş.(Türk Eximbank).....	18
2.5.2 Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.(TSKB).....	19
2.5.3 Sınai Yatırım ve Kredi Bankası A.O.	19
2.5.4 TÜrkiye Kalkınma Bankası.....	20
2.6 Türk Bankacılık Sektöründe Kalkınma Ve Yatırım Bankacılığının Yeri.....	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.TÜRKİYE KALKINMA BANKASI	26-79
3.1 Bankanın Amaçları.....	26
3.2 Bankanın Finansal Yapısı	27
3.3 Organizasyon ve Personel Durumu	36
3.4 İştirakler	38
3.5 Finansal Kiralama Faaliyetleri.....	41
3.6 KREDİLER	42
3.6.1 Sanayi Sektöründe Kredi Verilebilecek Yatırım ve Hizmet Konuları.....	44
3.6.2 Kredi Tahsis Edilecek Sanayi Yatırımlarında Aranan Koşullar	45
3.6.3 Sanayi Kredilerinin Dağılımı	46
3.6.4 Turizm Sektöründe Kredi Verilebilecek Yatırım ve Hizmet Konuları	49
3.6.5 Kredi Tahsis Edilecek Turizm Yatırımlarında Aranan Koşullar	51
3.6.6 Turizm Kredilerinin Dağılımı	52
3.7 Türkiye Kalkınma Bankası'nda Kredi Riski Yönetimi	55

3.7.1 Proje Değerlendirme	55
3.7.2 Kredinin Teminatı	58
3.7.3 Kredinin Kullandırma ve Kontrol Esasları.....	58
3.8 Proje İnceleme ve Değerlemesi İle İlgili Bir Örnek	60
4.SONUÇ VE ÖNERİLER	80-82
YARARLANILAN KAYNAKLAR	83-85
EKLER	86-90
ÖZGEÇMİŞ	91

02.Özet

Kalkınma Bankaları, mevcut bankaların girişimcinin ihtiyacı olan orta ve uzun vadeli fonları sağlamada yetersiz kalması sonucu meydana getirilmiştir. Bununla beraber, Kalkınma Bankaları az gelişmiş/gelişmekte olan ülkelerde girişimcilere fon sağlayarak kalkınmaya katkıda bulunurlar. Kalkınma Bankalarının ekonomik büyümenin ardındaki güç olduğu açıktır. Bu tezde amaç, Türkiye'de son 44 yılda önemli rol üstlenmiş bulunan Kalkınma Bankacılığı'nı, Türkiye Kalkınma Bankası'nı ve özellikle onun kredi risk yönetimini incelemektir. Tez genel olarak risk ve bankacılıkta risk yönetimi, Türkiye Kalkınma Bankası'nın amaçları, sermaye yapısı, iştirakleri, sanayi ve turizm sektörlerine açtığı orta ve uzun vadeli kredilerin incelenmesini kapsamaktadır. Kredi risk yönetiminin tam olarak anlaşılabilmesi için kredi riski yönetiminde çalışan banka mensupları ile yüzyüze görüşmeler yapılmış; bankanın kredilendirme yapısı ve bu konudaki sorunları anlaşılmaya çalışılmıştır.

Türkiye Kalkınma Bankası'nın en önemli görevlerinden birisi yatırımların doğru alanlara yönltilmesi iken, iştiraklerinin çoğunluğu kalkınmaya öncelikli yörelerde değildir, normal ve gelişmiş yörelerdedir. Kullandığı kredilerde daha çok normal ve gelişmiş yörelerde ağırlık kazanmıştır. Bu bağlamda, bankanın kredilendirme aşamasında siyasi baskıların ve tercihlerin önem kazandığı düşünülebilir. Bankanın kredi riski incelendiğinde, geri dönmeyen kredilerde artış olduğu görülecektir.1990-1991 yıllarında turizm sektörüne kullanılan bazı kredilerin geri dönmemesinin, körfez krizinin olumsuz etkisinden kaynaklandığı düşünülse bile, Türkiye Kalkınma Bankası Faaliyet Raporlarına göre 1990'da turizm gelirlerinin gayri safi milli hasılaya katkısı %3 iken 1991 yılında bu oran %1.8'e düşmüştür. Bununla beraber, geri dönmeyen kredilerin banka politikalarından kaynaklandığı aklı gelmektedir.

Türkiye Kalkınma Bankası'nın yatırımlarının finansmanına bakıldığında, fizibilite çalışmalarının sağlıklı verilere dayandırılmaması sonucu ortaya çıkacak sorunlar görülecektir. Hızlı enflasyon, özkaynak yetersizlikleri ve istatistiki verilerin çoğunun gerçek olmayışı bir çok yatırımın yarım kalmasına, zaman ve milli kaynakların israf edilmesine neden olmaktadır.Esasen gerçekçi fizibilite çalışmalarına dayandırılmış, teknolojik gelişmeler paralelinde, ülkemize döviz kazandırıcı niteliği olan yatırımcı işletmeler başarılı olurken, onları destekleyen yatırım bankalarında çok daha az sorunla karşılaşacaktır.

03.Summary

Development banks were established since existing banks failed to provide middle and long term funds for entrepreneurs. Moreover, development banks help growth in an economy by providing funds to entrepreneurs in less developed and developing countries. It is obvious that development banks are the powers behind economic growth. The aim of this thesis is to conduct a research about development banking in Turkey which had an important role in the previous 44 years and Turkish Development Bank while concentrating on its credit risk management. The thesis includes risk and risk management in banking, the Turkish Development Bank's aim, its capital structure, subsidiaries, middle and long term funds provided to industrial and tourism sectors.

To exactly understand the credit risk management process, face to face conversations were taken with bank personnel who work in credit risk management field, while figuring out the crediting structure and conflicts regarding the subject. While one of the most important missions of Turkish Development Bank is to direct the investments to the correct projects, most of its subsidiaries are in the normal and developed areas, hence, not in the areas that have priority in the development process. The bank's given credits are also provided to normal and developed areas. In this sense, it may be thought that political pressure and choices directed the crediting process. When the bank's credit risk is taken under consideration, the increase in 'not-returned credits' is a major point. It is thought that the 'not-returned credits' used by tourism sector in 1990 and 1991 were the result of the negative affects of the Gulf War. Eventhough it might be the case, the reports of the Turkish Development Bank indicates that the tourism revenue was only 3% of Gross National Product in 1990, while 1.8% in 1991. In addition, it is thought that the 'not-returned funds' are the result of the bank's policies.

When the Turkish Development Bank's investments are analysed, it will be seen that the dismissal of the feasibility process resulted in problems. Swift inflation, insufficient use of own resources, and false statistical data resulted in uncompleted investments, which caused waste of time and national resources. In real terms, the funds directed to entrepreneurs by realistic feasibility process in parallel to technological developments that aims foreign exchange revenue is more likely to success, while the development banks that funds those entrepreneurs is more likely to face diminishing problems.

04.Tablolara Listesi

Tablo Nr	Tablo Adı	Sayfa Nr
1	Kısa Orta/Uzun Vadeli ve İhtisas Kredilerinin Yıllara Göre Dağılımları....	22
2	Kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımı.....	23
3	Banka Gruplarına Göre Özkaynak Dağılımı.....	24
4	Banka Gruplarına Göre Özkaynak/Toplam Aktifler Rasyosu.....	25
5	TKB` nin sermaye Dağılımı.....	27
6	TKB` nin 3 Yıl geriye Yönelik Düzeltilmiş Aktif Pasif Rakamları.....	29
7	TKB` nin 3 Yıllık Perspektifte İşletme Sermayesi ve Cari Oranları.....	30
8	TKB` nin 3 Yıllık Perspektifte Net Özkaynakları.....	31
9	TKB` Personelinin Yıllara Göre Dağılımı.....	36
10	TKB` nin Organizasyon Şeması.....	37
11	Yıllar İtibariyle İştiraklerin Yörelere Dağılımı.....	39
12	Yıllar İtibariyle İştiraklerin Yatırım Tutarı.....	40
13	Yıllar İtibariyle İştiraklerin Yarattığı İstihdam.....	41
14	Yıllar İtibariyle Finansal Kiralama Faaliyetleri.....	42
15	TKB` de 1989 - 1992 Yılları Arasında Kredi Verimi.....	43
16	TKB` de Takipteki Alacakların Kredilere Oranı.....	44
17	Kalkınmada Öncelikli Yörelere Yönelik Kredilendirme Faaliyetlerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	46
18	Normal ve Gelişmiş Yörelere Yönelik Kredilendirme Faaliyetlerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	48
19	İşçi Şirketleri Kredi Faaliyetleri (Sanayi).....	49
20	Tahsis Edilen Turizm kredilerinin Yıllara Göre Dağılımı.....	52
21	1988-1992 Yılları Arasında TKB Kredi Tahsisleri İle Desteklenen Kapasite (Turizm).....	54
22	Yıllar İtibariyle AAA A.Ş.` nin Buzdolabı Üretimi.....	61
23	Yıllar İtibariyle Buzdolabı Satışları.....	63
24	Yıllar İtibariyle AAA A.P.` nin Buzdolabı Satışları.....	63
25	Yıllar İtibariyle Buzdolabı İhracatı.....	64
26	Yıllar İtibariyle AAA A.P.` nin Buzdolabı İhracatı.....	65
27	Yıllar İtibariyle Buzdolabı Talep Projeksiyonu.....	66

28	Projenin Toplam Finansman İhtiyacı ve Kaynakları.....	67
29	Projenin Proforma Gelir Gider Tablosu.....	68
30	Projenin Proforma Nakit Akım Tablosu.....	68
31	Şirketin Yıllar İtibariyle Bilançolarının Dikey Analizi.....	72-73
32	Yıllar İtibariyle Gelir Gider Tablolarının Dikey Analizi.....	74
33	Şirketin Yıllar İtibariyle Bilançolarının Yatay Analizi.....	75
34	Yıllar İtibariyle Gelir Gider Tablolarının Yatay Analizi	76-77
35	1983 - 1986 Yılları Oran Analizleri	78-79

05. Grafikler Listesi

<u>Grafik Nr</u>	<u>Grafik Adı</u>	<u>Sayfa Nr</u>
1	Verilen kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımları (1988 Yılı)	22
2	Verilen kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımları (1992 Yılı)	23
3	Türkiye Kalkınma Bankası' nın Sermaye Dağılımı (31.12.1992 İtibariyle)	28

07. Kısaltmalar Listesi

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
A.O.-A.Ş.	: Anonim Ortaklık/Anonim Şirket
B.T.N	: Brüksel Tarife Nomanklatürü
BYKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
DESİYAB	: Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası
FBMG	: Fert Başına Milli Gelir
GSMH	: Gayrisafi Milli Hasıla
GTİP	: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
HDTM	: Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı
ISIC	: Uluslararası Standart Tarife Sınıflandırması
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülleri
KİT	: Kamu İktisadi Teşekkülleri
K.K.O	: Kapasite Kullanım Oranı
KÖF	: Kredi Özel Fonu
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TİB	: Türkiye İş Bankası A.Ş.
TKB	: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
TSKB	: Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.

GİRİŞ

Kalkınmakta olan ülkelerin en önemli sorunlarından birisi yatırımların finansmanı için orta ve uzun vadeli kaynak sağlamaktır. Ülkemizde bu görevi yerine getiren kurumlardan bir tanesi de Türkiye Kalkınma Bankasıdır.

Tez üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde genel olarak risk ve bankacılıkta risk yönetimi üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde kalkınma bankacılığı, ülkemizdeki kalkınma bankaları ve Türk Bankacılık Sektörü'nde kalkınma bankacılığının yeri incelenmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Türkiye Kalkınma Bankasının amaçları, sermaye yapısı, iştirakleri incelenmiş, sanayi ve turizm sektörlerine açtığı orta ve uzun vadeli kredilerine ve kredi riski yönetimine değinilmiştir. Kredi riski yönetiminin tam olarak anlaşılabilmesi için kredi riski yönetiminde çalışan banka mensupları ile yüzyüze görüşmeler yapılmış; bankanın kredilendirme yapısı ve bu konudaki sorunları anlaşılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ

1.1. Risk Kavramı

Genel olarak "risk", "gelecekteki fiili verimlerin beklenen verimlerden daha düşük olması olasılığı" ya da "bir yatırımın fiili veriminin beklenen verimden gösterdiği farklılık derecesi" olarak tanımlanabilir. Bu tanımlar ışığında riski "bir yatırım projesinin riski" ve "işletmenin bir bütün olarak riski" diye ikiye ayırmak olanaklıdır (Meriç,1982,s.30-33).

Bu çalışmada, işletmenin uğraşım alanı içinde başarılı olup olmaması anlamına gelen işletme riski, özellikle banka işletmeleri açısından ele alınmıştır.

1.2. Bankacılıkta Risk

Bankacılıkta risk, bir işlemin önceden görülüp düşünülmesi mümkün olmayan nedenlerle belli bir süre sonunda ve umulduğu şekilde sonuçlanmamış olmasıdır (Erez,1975,s.198).

Bankalar riski azaltmak için siyasal ve ekonomik gelişmeleri, ülkenin sınai ve ticari yapısını, kendi mevduat ve kasa durumlarını, geçmişte aldıkları sonuçları yakından izlemek, gerekli önlemleri zamanında almak zorundadır. Riskin doğması halinde uğrayacakları zarar sadece mevduatın yok olmasına yol açmayacak, sektörün itibarı yanında ülke ekonomisi de olumsuz yönde etkilenecektir (TİB,1992,s.2).

Bankacılıkta karşılaşılan riskleri başlıca dört grupta toplayabiliriz. Bunlar:

- Finansal Yapı Riski,

- Kredi Riski,
- Kur Riski,
- Faiz Oranı Riskidir.

Finansal yapı riski likidite gereksinmesinden doğmaktadır. Bunun da iki nedeni vardır. Ani mevduat çekilişlerini karşılayabilme zorunluluğu ve bir müşteri kredi talebinde bulunduğu reddetmeyip kredi verebilme arzusudur. Şu halde likidite gereksinmesinin doğurduğu risk, ani mevduat çekilişlerini karşılayamama nedeniyle yüksek maliyetle kısa zamanda para temin etme zorunda kalma ve kredi talebi karşılanamayan müşterileri kaybetme olasılığı şeklinde tanımlanabilecektir (Meriç,1982,s.111).

Bankaların aktif yada pasiflerindeki pozisyonlardan ötürü yabancı paraların ulusal para karşısında değer değişikliğine uğrama ihtimali kur rizikosunu denilen zarar tehlikesi ya da kar avantajı doğurmaktadır (Tulgar,1993,s.107). Uluslararası ödemelerle ilgilenen bankalar, bu faaliyetlerinin gereği olarak daima döviz kurlarındaki değişmeden doğan kur rizikosunu ile karşı karşıyadırlar (Seyidoğlu,1990,s.261).

Faiz oranı riski gelecekte faiz oranlarının değişebilmesi belirsizliğinin ortaya çıkarmış olduğu bir risktir (Meriç,1982, s.44). Mevduata verilen faiz oranlarındaki artış ya da azalışlar banka için zarar tehlikesi veya kar avantajı yaratırken, bankanın verdiği kredilerden alınan faiz oranlarındaki artış ya da azalışlar da banka için risk anlamına gelecektir.

Kredi riski, açılan kredinin vadesinde ödenip ödenmeyeceğinin önceden bilinmemesinden doğan risktir (Çillioğlu,1988, s.1).

Aşağıda kredi riski üzerinde durulmuştur.

1.3 Kredi Riski

Kredi vermek, genel anlamda borç para vermek veya kefil olmaktır. Bankalar kanununa göre kredi, gerçek ya da tüzel bir kişiye doğrudan doğruya veya dolaylı olarak nakit, mal, teminat, biçiminde ve niteliğinde ya da başka bir biçimdeki değerlerin verilmesi, gerçek ve tüzel kişilerin kefaletlerinin kabul edilmesi veya tahvillerinin satın alınmasıdır

(Kölemezli,1982, s.1).

Kredi riski, bankaların vermiş olduğu kredilerin geri ödenmemesi ve borca karşılık teminat olarak gösterilmiş olan kıymetlerin değer kaybederek ödenmeyen borcu karşılayamaması riskidir. Kredi riskleri literatürde çoğunlukla iki ana grupta incelenmiştir. Bunlardan ilki genel risk, ikincisi ise özel risktir. Bu çalışmada da kredi riskleri bu ayrıma göre incelenilmiştir.

1.3.1 Genel Kredi Riski

Genel kredi riski, bankanın borç verdiği hangi şahıs veya firma olursa olsun ve bankanın yatırım yapmış olduğu menkul kıymet hangi firma tarafından ihraç edilmiş bulunursa bulunsun, bizatihi borç verme veya menkul kıymetlere yatırım yapma fiilinin içermiş olduğu genel bir risktir (Meriç,1982,s.100). Ekonomik faaliyetlere geniş şekilde etki yapan savaş, yangın, su basması, deprem, para krizi vs. gibi olaylar nedeniyle ortaya çıkar. Bankaların açtıkları kredilerin geri ödenmesini genel olarak veya bir bölge için tehlikeye düşürebilir.

Genel risk; bankaları, seyyal mevcutları ve kısa zamanda paraya çevrilebilecek plasmanları ile kısa vadeli taahhütleri ve, borçları arasında belli bir likidite oranını korumaya iter (Erez, 1975,s.192-202). Genel kredi riskini, bölgelere ve banka şubelerine göre toplam plasman limitleri saptayarak, şahıs ve işletmelere verilecek maksimum kredi miktarını belirleyerek veya bankanın menkul kıymetlere yapmış olduğu yatırımlardan optimal bir portföy oluşturarak azaltmak olanaklıdır.

1.3.2 Özel Kredi Riski

Özel risk, tek bir şahsa veya işletmeye verilen kredinin taşıdığı risktir. Kredi verilen işletmenin (veya şahsın) özel ekonomik koşulları ve içinde bulunduğu endüstrinin özel durumu, bankanın yatırım yaptığı menkul kıymetleri ihraç eden firmaların ve faaliyetlerde buldukları endüstrilerin özel koşulları, nedeniyle ortaya çıkar.

Özel kredi riskinin azaltılabilmesi için, kredi müracaatında bulunan şahıs veya firma ile ilgili olarak ayrıntılı bilgi toplanması (istihbarat) ve finansal durumlarının iyi bir şekilde

analize tabi tutulması gereklidir (Meriç,1982,s.101-102).

Bankalarda bir yıla kadar vadeli krediler kısa vadeli olup Bankalar Yasası uyarınca yayınlanan karşılık kararname 18 aya kadar vadeyle açılan kredileri bu grupta içine almıştır. Bu vadeyi aşan 5 yıl vadeli krediler orta ve vadesi 5 yılı aşan krediler ise uzun vadeli kredilerdir. İşletmelerde en büyük risk kısa vadeli borçlanmalarla yatırım yapılmasıdır. Yatırımların, özkaynaklar ve orta ve uzun vadeli kaynaklarla finanse edilmesi esas olup en ideal denge yarı yarıyadır. Devlet Planlama Teşkilatı Teşvik Uygulama Dairesi'nce belgeye bağlanan yatırımlar bu esasa göre teşvik edilmekte Gümrük Muafiyeti, vergi-resim harç istisnası, yatırım indirimi, teşvik primi verilmesi gibi tedbirlerle teşvik edilmektedir. Teşvikli sektörlerde risk yönetimi daha önemlidir.

1.4 Orta Ve Uzun Vadeli Kredilerde Risk Yönetimi Süreci

Orta ve uzun vadeli kredilerde, kredi tutarı büyük meblağlara ulaştığından, bu tür kredi taleplerinin incelenmesi ve değerlendirilmesinin, kısa vadeli kredilere kıyasla daha geniş ve dikkatli bir şekilde yapılması gerekir. Kısa vadeli kredi taleplerinin incelenmesinde kredi talep edenin halihazır mali kudretine büyük önem verildiği halde, orta ve uzun vadeli kredilerin incelenmesinde, kredi talep edenin gelecek yıllarda yaratacağı mali kaynaklar ve yaratılacak gelirin istikrarı ön planda yer alır (Akgüç,1971,s.16). Bu nedenle orta ve uzun vadeli kredilerde risk yönetim sürecinde mali tahlil uzmanlarının yanı sıra mühendisler ve ekonomistler de görev alırlar. Uzmanlar bu değerlendirmeleri yaparken sadece mali faktörlere değil, aynı zamanda teknolojik gelişmelere, endüstrinin durumuna, piyasadaki rekabet ortamına da dikkat ederler. Hatta ihracata yönelik yatırımlarda makina donanımının dünya teknolojisindeki yeri ve uluslararası ticarete firmaya kazandıracığı özellikle dikkate alınmalıdır.

Orta ve uzun vadeli kredi veren bankalar kredi taleplerini değerlendirirken aşağıdaki aşamaları izlerler.

1.4.1 Ön İnceleme

Ön istihbarat sırasında ilk dikkat edilen nokta kredi için başvuran şahıs ya da işletmenin kredi veren bankanın kredilendirdiği sektörlerde faaliyet gösterip göstermediğinin

saptanmasıdır. Kredilendirilen sektörde faaliyet göstermeyen kişi yada kurumların talepleri başlangıçta reddedilir. İkinci olarak istenilen kredinin kredi veren bankaca belirlenen kredi limitleri içinde kalıp kalmadığı kontrol edilir. Ayrıca işletmenin kendisinin ve yöneticilerinin belirlenmiş asgari şartlara sahip olup olmadıklarına bakılır (Teşvik belgesi, sermaye şartı vs.).

Kredi talebinde bulunacak kişinin piyasadaki itibarı, aile durumu, sorumluluk duygusu, iş ilişkilerindeki davranışları, yasalara uyumu, çalışma kapasitesi, yeteneği, bilgi ve deneyimleri gibi hususlar değerlendirilir. Senetleri protesto olan, karşılıksız çek keşide eden, gümrük ve vergi kaçakçılığı olaylarına adı karışan, geçmişte konkordota veya iflas gibi olayları direkt ya da dolaylı şekilde yaşayan firmalarla genelde kredi ilişkisi kurulmaz.

Ön incelemenin son adımında işletmenin geriye yönelik bilançoları yardımıyla finansal yapısına bakılır. Bunun için öncelikle,

- a. Özsermaye durumu,
- b. I.ve II. derecede likidite durumu,
- c. T.C. Merkez Bankasının risk bildirim föylerine dayanılarak firmanın toplam kredileriyle risklerin durumu
- d. Alacakları, alacaklarının teminatları, şüpheli alacakları, bunlara karşılık ayrılıp ayrılmadığının durumu
- e. Stokların devir hızı, değersiz ve modası geçmiş mal olup olmadığının durumu
- f. Personel masrafları, kıdem tazminatı yükünün ne olduğunun durumu
- g. Talep edilen kredinin mali durumuna uygun olup olmadığı durumu
- h. Gayrimenkulleri üzerinde ipotek yada haciz bulunup bulunmadığı, ve ortaklarının kefalet borcu olup olmadığı durumu
- i. Vadesi geçmiş vergi S.S.K ve faiz borcunun bulunup bulunmadığı durumu gibi konular araştırılır (Çıkrıkçı,1992).

1.4.2 Kredi Talebinin İncelenmesi Ve Değerlendirilmesi Aşamaları

Ön inceleme barajını aşan kredi talepleri, banka tarafından nihai bir inceleme ve değerlendirilmeye tabii tutulmalıdır. Bu amaçla bankaların özellikle yatırım projelerinin finansmanı ile ilgili talepler için yapacağı araştırma ve incelemeler aşağıdaki gibi özetlenebilir. Bunlar:

- Piyasa analizi,
- Endüstri analizi,
- İşletmenin kuruluş yerinin incelenmesi,
- İşletmenin kapasitesinin incelenmesi,
- Mühendislik incelemeleri,
- Yatırım tutarının incelenmesi,
- Yatırım finansman planının incelenmesi,
- İşletmenin geleceğine ait mali projeksiyonlarının incelenmesi,
- İşletme yönetiminin etkinlik derecesinin incelenmesi ve değerlendirilmesi,
- İşletmenin geçmiş faaliyet sonuçları ve mali durumunun değerlendirilmesidir.

Yatırım projesi finansmanı için kredi talep eden işletmelerin öncelikle proje ile ilgili bir fizibilite etüdü hazırlamaları gerekir (Akgüç,1971,s.18). İşletmece yapılan veya yaptırılan fizibilite etüdünün bir döküman şeklinde ilgili bankaya verilmesi, yukarıda sıralanan incelemeler ve araştırmaların banka tarafından yapılabilmesi için zorunludur. Keza, fizibilite çalışmasının piyasa şartlarına, yasal yükümlülüklerle ve ülkenin gerçeklerine uygun olması aranan en önemli özellik olmalıdır.

Bu inceleme ve araştırmalar üç adımda gerçekleştirilir.

1.4.2.1 Teknik İnceleme

Projenin teknik değerlendirilmesinde temel amaç, yatırım projesinin konu, ürünler, teknoloji, altyapı olanakları açısından incelenmesi, yapılacak yatırımın fiziki boyutunun ve

yatırım sonucunda ulaşılacak kapasitenin belirlenmesi olup, bu belirlemelerden yararlanarak sabit ve işletme sermayesi yatırım tutarlarının ve işletme döneminde projenin yaratacağı fonların hesaplanmasıdır. Toplam yatırım tutarı; projenin sabit yatırım tutarı ile işletme sermayesinden oluşur. Projenin sabit yatırım tutarı ise; arsa, etüd, proje, teknik yardım ve lisans, inşaat, makina ve teçhizat, navlun sigorta, ithalat ve gümrükleme giderleri, montaj giderleri taşıt ve demirbaşlar, işletmeye alma giderleri, genel giderler kalemlerinden oluşan gerçek fiziki maliyete, fiyat artışları, kur farkları gibi beklenmeyen giderlerin ve yatırım dönemi finansman giderlerinin eklenmesiyle belirlenir.

1.4.2.2 Ekonomik İnceleme

Projenin ekonomik değerlendirilmesinde temel amaç, mevcut ve potansiyel istem ve sunum koşullarını, proje konusu halen üretilen ve/veya üretilecek olan ürün (lerin) özelliklerini, projenin katma değer, istihdam ve döviz yaratma gücünü analiz etmektir. Bu çalışmalarda istem ve sunum ölçekleri, istem ve sunumu etkileyen faktörler, piyasanın yapısı ve özellikleri, rekabet olanakları, yatırımın bölge ve ülke kapasitesine katkısı araştırılır ve proje konusu halen üretilen ve/veya üretilecek olan ürün (lerin) pazar olanakları ve sunumun büyüklüğü belirlenir.

1.4.2.3 Mali İnceleme

Teknik ve ekonomik inceleme raporlarının biraraya getirildiği mali incelemede temel amaç, kredi talep eden işletmenin geçmiş yıllardaki faaliyetlerinin, mali ve hukuki yapısının incelenmesi yoluyla işletmenin mevcut durumunun belirlenmesi, projenin gerçekleştirilmesi ve tesisin işletmeye geçebilmesi için gerekli finansman ihtiyacının saptanması, bu ihtiyacının uygun finansman kaynaklarıyla karşılanmasına yönelik fon ihtiyaç ve kaynak tablosunun düzenlenmesi sonucunda projenin gerçekleştirilebilirliğini ve proje gelirlerinin, kredi anapara taksit ve faizlerini geri ödeme gücüne ve yatırımcıya gelir yaratma gücüne sahip olup olmadığını belirlemektir.

Açılacak kredi miktarı, projenin ihtiyacı ve orta ve uzun vadeli kredi veren bankanın kriterleri dikkate alınarak yapılan bu inceleme sonucuna göre saptanır ve yatırımın sağlam bir mali yapı içinde tamamlanmasına özen gösterilir (TKB,1993b,s.6).

1.4.3 Kredinin Geri Dönüş Süreci

Kredi talebine yanıt olumlu ise bundan sonra kredinin kullanılabilme koşulları ve geri dönüş (itfa) şekil ve şartları belirlenir. Vadeli kredilerde göze çarpan en önemli özellik riskin vade arttıkça artmasıdır. Değişikliklerin çok süratli ve yoğun olduğu bir ortamda yaşamaktayız. 5-10 yıllık bir süre içinde, kredi alan işletmenin yönetiminde, ürettiği mal ve hizmetlerde, pazar payında, rekabet şartlarında ve nihayet genel ekonomik durumda önemli değişiklikler olabilir. Süratle değişen şartlar içinde, oldukça uzun bir süre yürürlükte kalacak ve tarafları bağlayacak bir sözleşmenin hazırlanması, şartların saptanması bir hayli güç ve karmaşık bir iştir. Bu nedenle orta ve uzun vadeli kredi veren bankalar, kısa vadeli kredi veren bankalara kıyasla, sözleşme hazırlama konusunda çok daha dikkatli ve ihtiyatlı olmak zorundadırlar.

Bankalar, kredinin, tahsis edilen amaçlara uygun olarak kullanılmasını sağlayabilmek için genellikle sözleşmelere, kredinin kullanılış şekli hakkında hükümler koymakta ve bu suretle krediyi verirken, kontrol etme imkanına kavuşmaktadırlar (Akgüç, 1971,s.145-151).

Uygulamadaki fiziki gerçekleştirmelerin, harcamaların, gelirlerin ve varılan diğer hedeflerin; projede öngörülen prensip ve şartlara uygun tarzda oluşup oluşmadığının ve varsa fiili ve ileride karşılaşılabilecek muhtemel sapmalarla nedenlerinin; idari, teknik, mali ve ticari yönlerden periyodik raporlarla sistematik ve ani kontrollerle araştırılıp saptanması ve bunların giderilmesi ve çözümü için yeniden alınan tedbirlerin uygulanıp uygulanmadığının veya gerçekleşip gerçekleşmediğinin tekrar saptanması amacıyla izleme yapılır. Banka açısından bir projenin izlenmesi projeye finansal desteğin sağlanmasından itibaren başlamakta ve projeye tahsis edilen kredinin bankaya geri dönüş süresi boyunca devam etmektedir. İzleme banka tarafından, üçer, altışar aylık veya yıllık yapılabilir (TKB,1993b,s.14-15). Kredi izlenmesinde bankaya sağlanan diğer bir yan ürün de, kredi taleplerini değerlendiren uzmanlara gerekli tecrübe kazandırılarak, gelecekte uzmanların aynı tahmin hatalarına düşmelerini önlemektir (Akgüç,1971,s.167).

Orta ve uzun vadeli krediler, önceden saptanarak hazırlanmış itfa planına göre, periyodik taksitler halinde üç ay, altı ay veya yıllık taksitler halinde geri ödenir (Vakıfbank, 1991,s.1). Kredinin tamamını kapsayan tek bir büyük ödeme yerine, kredinin taksitler halinde geri ödenmesinin sağladığı bazı üstünlükler vardır. Gerçekten bu ödeme şeklinde

işletme, kaynak yarattıkça bunun bir bölümünü borç ödemeye tahsis etmekte ve kullandığı yabancı kaynakları azaltarak öz sermayesini artırmaktadır (Akgüç,1971,s.165).

Orta ve uzun vadeli krediler uzun bir döneme sirayet ettiği için verilen kredinin sağlam bir teminat şekli ile güvence altına alınması şarttır. Genellikle teminat olarak gösterilen bina, makina, tesisat gibi varlıkların yanı sıra hisse senedi, banka teminat mektubu tahvil ve döner değerler de teminat olarak gösterilmektedir (Vakıfbank,1991,s.1).

İkinci bölümde orta ve uzun vadeli kredi veren finansman kuruluşlarından kalkınma bankaları üzerinde durulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KALKINMA BANKACILIĞI

2.1. Kalkınma Bankalarının Ortaya Çıkışı Ve Tanımı

Bugün gelişmiş olarak kabul edilen ülkelerde 19. yüzyılın ikinci ve 20. yüzyılın birinci yarısında kalkınmayı desteklemeye yönelik çeşitli uzmanlaşmış finansal kuruluşlar oluşturulmuştur. Kalkınma bankaları olarak bilinen kurumlar ise esas itibariyle II. Dünya Savaşından sonra hızlı biçimde kalkınma ihtiyacını hisseden Az Gelişmiş Ülkelerde ortaya çıkan finansal kuruluşlardır (Çonkar,1988,s.49'da (Boskey, 1961,s.3)). Bu gelişmelerin ışığında ihtisas bankacılığının özel bir türü olarak kabul edilen kalkınma bankacılığını, kalkınma sürecindeki ülkelerde sermaye ve girişim unsurlarını destekleyen ve geliştiren, ekonomideki kaynakları kalkınma hedefleri doğrultusunda kaynak kullanıcılarına aktaran ve aynı zamanda teknik ve idari yardım sağlamak suretiyle kalkınmaya katkıda bulunan aracı kurumlar şeklinde tanımlayabiliriz (Desiyab Bülteni,1985b,s.4-5).

Kalkınma bankaları bütün dünyadaki kalkınma mücadelesinin ardındaki güç olarak bilinmektedir (Kalkınma,1991,s.27-28). Bu durum göz önünde bulundurulduğunda kalkınma bankalarının temel işlevlerinin aşağıdaki noktalar etrafında toplandığı görülmektedir.

2.2 Kalkınma Bankalarının İşlevleri

Mali piyasaların yeterince gelişmediği, tasarruf ve yatırım açığı olan az gelişmiş/ gelişmekte olan ülke ekonomilerine özgü mali kurumlardan biri olan kalkınma bankalarının temel işlevi; iktisadi gelişme ve kalkınmayı, belirli bir kalkınma modeli çerçevesinde ve teşvik politikalarına uygun olarak sağlamaktır (Kalkınma,1990,s.15). Bu amaca ulaşılmasında bir kalkınma bankasının üstleneceği görevler aşağıdaki gibidir. Bunlar:

1- Sanayi ve ihracata dönük sanayi sektörü başta olmak üzere, ulaştırma, madencilik, ve enerji sektörlerine orta ve uzun vadeli kredi sağlamak,

2- Ekonomideki atıl kaynakları harekete geçirmek ve mevcut kaynakların akış yönünü değiştirmek suretiyle kalkınmada öncelikli sektörlerle yönlendirmek,

3- Yatırım projelerinin hazırlanması, uygulanması ve yönetimi aşamalarında girişimcilere teknik ve idari yardım sağlamak,

4- Karlı ve verimli yatırım sahaları konusunda araştırmalar yaparak ve fizibilite etüdü hazırlayarak girişimcilere danışmanlık ve öncülük etmek,

5- Sınai işletmeler kurarak veya sınai işletmelerin sermayelerine iştirak ederek ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak,

6- Planlı ekonomilerde plan hedefleri ile uyumlu yatırım ve finansman politikaları izleyerek plan hedeflerinin gerçekleşmesine yardımcı olmak,

7- Dış ülkelerden ve uluslararası kuruluşlardan mali ve teknik yardım sağlayarak yatırım projelerinin gerçekleşmesine hizmet etmek (Desiyab Bülteni,1985b,s.5),

8- Yerli ve yabancı girişimcilere ortak bulmak konusunda yardımcı olmak ve yabancı sermayenin yerli yatırımlara iştirakini teşvik etmek,

9- Ekonomide yeni teknolojilerin üretilmesine ve yeni ürünlerin geliştirilmesine yönelik çalışmaları desteklemek,

10- Menkul değerlerin satışını yapmak veya satışı kolaylaştırıcı işlemlerde bulunmak gibi bazı yatırım bankacılığı işlevlerini üstlenerek sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmaktır (Desiyab Bülteni,1985b,s.5),

Kalkınma ve yatırım bankaları, sanayileşme sürecinde önemli roller oynayan temel aracı kurumlardır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi kalkınma bankaları bazı durumlarda yatırım

bankacılığı alanına da girmektedirler. Bu nedenle bundan sonraki bölümde kalkınma ve yatırım bankaları arasındaki farklar üzerinde durulmuştur.

2.3 Yatırım Bankaları İle Kalkınma Bankaları Arasındaki Farklar

Yatırım bankaları ile işletmelere kanalize edilen fonlar, sermaye piyasasından tasarruf sahiplerine inilerek sağlanmasına karşılık; kalkınma bankalarının işletmelere vermiş olduğu kredilerin kaynağı, bu bankaların özsermayesi veya yönetimi kendilerine bırakılan fonlardır (Tek,1990,s.30'da(Tokpınar,1968). Kalkınma bankaları genellikle sermaye ve fon yönünden kamuca desteklenmektedirler. Kalkınma bankaları işletmelere orta vadeli kredi verdikleri halde; yatırım bankaları, işletmelere doğrudan doğruya kredi vermemekte ancak onların hisse senedi ve/veya tahvil ihracı yolu ile sermaye piyasasından uzun vadeli kaynak sağlamalarını kolaylaştırmaktadırlar.

Gelişmekte olan ülkelerde kalkınma bankaları, sermaye piyasasının gelişmesini sağlamak amacıyla yatırım bankalarının bazı fonksiyonlarını üstlenmekte, yatırım bankalarına benzer faaliyetler göstermektedir. Örneğin kalkınma bankaları, şirketlerin çıkaracakları tahvillerin anapara ve faizlerinin vadesinde ödeneceğine dair garantiler vermek, müşterileri adına portföy idaresi yapmak, tasarruflarını menkul kıymetlere yatırmak isteyen sermayedarlara önerilerde bulunmak gibi, yatırım bankalarına has bazı faaliyet ve işlemleri bizzat yapmaktadırlar. Söz konusu ülkelerdeki ekonomik gelişmeye paralel olarak kalkınma bankaları, zamanla yatırım bankacılığı alanına kaymışlardır (Tek, 1990,s.31). Nitekim, 1950'lerden sonra dünyada sanayi sahasına mümkün mertebe düşük faizle kredi veren ve kur garantisi sağlayan kalkınma bankacılığının 1980'lere gelindiğinde ancak %25'inin ayakta kalabilmiş olması da bunu doğrulamaktadır (Kalkınma,1990, s.15).

Kalkınma bankalarının işlevlerini yerine getirirken kullandığı kaynaklar faaliyetleri üzerinde doğrudan etkilidir. Bu nedenle üzerinde durulması gereken önemli bir sorun da kalkınma bankalarının finansmanıdır.

2.4 Kalkınma Bankalarının Finansmanı

Kalkınma bankalarının finansmanında kullanılan kaynaklar değişik şekillerde sağlanabilir. Bu kaynakların maliyeti ve vadeleri kalkınma bankalarının kullandığı kredilere uyguladığı faiz oranlarını etkiler. Çünkü her kaynağın vadesi de, kalkınma

bankasına maliyeti de farklıdır (Kane,1975,s.25-26).

Hatta kaynağın Tl. ya da döviz cinsinden durumu da maliyetini etkileyen en önemli faktörlerden biridir.

2.4.1. Kalkınma Bankalarının Finansman Kaynakları

Kalkınma bankaları için gerekli fonlar kamu veya özel sektörden, ya da yurtdışı finansman kaynaklarından sağlanabilir. Kalkınmakta olan ülkelerde hükümet kalkınma politikalarının bir parçası olmak üzere kalkınma projelerinin finansmanı için bütçeden bir pay ayırır (Kane,1975,s.26). Kamu fonlarından yararlanmanın başlıca şekillerini şöylece sıralayabiliriz. Bunlar:

- (i) Kalkınma bankalarının sermayelerinin tümünün veya bir kısmının devletçe karşılanması,
- (ii) Devlet veya merkez bankası kaynaklarından uzun süreli fon sağlanması,
- (iii) Merkez bankasına veya tasarruf sandıklarına (emekli sandıkları veya sosyal güvenlik kuruluşları gibi) tahvil satılması,
- (iv) Bazı kamu fonlarının yönetiminin kalkınma bankalarına verilmesi,
- (v) Hükümetin döviz kuru riskini, karşılaması ve geri ödeme anındaki kur farkı dolayısıyla yerel parayla daha fazla ödeme yapma durumunun ortadan kalkması,
- (vi) Kalkınma bankalarına reeskont imkanı sağlanmasıdır.

Banka elindeki finansal varlıkları gerekli olduğunda başka bir kuruma veya hükümete satabilir veya iskonto ettirebilirse likidite açısından güçlenmiş olacaktır. Bu imkanın sağlayacağı ilave fonlar, kalkınma bankalarının özellikle orta ve uzun vadeli fon sağlamak üzere kurulduğunu gözönünde tuttuğumuzda son derece önem kazanır.

Kalkınma bankaları kamu sektöründen yukarıda açıklandığı gibi kaynak temin ederken;

yurt içinden sağlayabileceği özel fon kaynaklarını da kurumsal ve ferdi yatırımcılar olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Başlıca kurumsal yatırımcılar; ticaret bankaları, sigorta şirketleri, kooperatifler ve şirket biçimindeki işletmelerdir. Bu kaynaklardan fon temin etme yolu da tahvil satmaktır. Fakat gelişmekte olan ülkelerde tahvil satarak fon temin etmek zordur. Çünkü gelişmiş sermaye piyasaları yoktur. Oysa ki gelişmiş sermaye piyasalarının bulunduğu ülkelerde de kalkınma bankasına pek ihtiyaç yoktur. İkinci olarak tahvile yatırım yapanlar kar ve likidite ararlar. Sağlam bir sermaye piyasasının olmadığı yerde bu da sağlanamaz. Bu durumda tahvillerin satışına devlet desteği gerekir. Son olarak belirtilebilecek bir zorluk da gelişmekte olan ülkelerin enflasyona maruz kalmaları ve bu sebeple tasarrufların herhangi bir teşvik edici unsur taşımayan basit kıymetli menkul kıymetlere itibar etmemeleridir. Kaynak sağlama çalışmalarında tüm bu hususlar dikkate alınmalıdır.

Yurt içi özel fonların elde edilmesi için başvurulabilecek bir yol da ticaret bankalarından orta ve uzun vadeli krediler temin etmektir (Çonkar,1988,s.168-170).

Kalkınma bankalarının özsermaye veya kredi şeklinde yurt dışından kaynak temin etmeleride mümkündür. Özsermaye veya kredi şeklinde yurt dışından sağlanabilecek başlıca kaynakları şöyle sıralayabiliriz:

(i) Uluslararası finans kurumları aşağıda sıralanmıştır.

- Dünya Bankası (IBRD)
- Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)
- Uluslararası Finans Kurumu (IFC)
- Uluslararası Kalkınma Ajansı (AID)
- Avrupa Yatırım Bankası (EIB)
- İslam Kalkınma Bankası (IDB)
- Diğerleridir.

(ii) Bazı gelişmiş ülkelerin uluslararası finans sahasında faaliyet gösteren finans kurumları aşağıda sıralanmıştır.

- Birleşik Devletler Kalkınma Kredi Fonu (USDLF),
- Birleşik Devletler Uluslararası İşbirliği İdaresi,
- Washington İthalat İhracat Bankası,

- Diğer gelişmiş Ülkelerin Benzeri Kurumlarıdır.

(iii) Yurtdışı Büyük Sermaye Piyasalarına Tahvil İhracı. Bunun için kalkınma bankasının kurulu olduğu ülkenin uluslararası sermaye piyasasında yeterli itibara sahip olması lazımdır. Gelişmekte olan ülkelerin kalkınma bankalarının ayrıca hazine garantisi sağlaması da bir çözüm şekli olarak uygulanagelmektedir.

(iv) Dış yardımların bir bölümünün kalkınma bankalarına ayrılarak, bu bankalarca belirli amaçlara yönelik fonların tesisinde kullanılması. Bu fonlarla hem kalkınma bankalarının faaliyet sahaları genişler, hem de ülke ekonomisinin gelişmesine katkı sağlanır. Fona dayanılarak yapılacak yatırımların ve verilecek kredilerin kar ve zararı fona ait olur. Kalkınma bankaları ise bu hizmet karşılığında bir komisyon alırlar (Çonkar 1988,s.171-172). Kalkınma bankalarına kaynak bulurken gözönünde bulundurmamız gereken bir takım ilkeler vardır. Aşağıda bu ilkeler incelenmiştir.

2.4.2 Kalkınma Bankalarının Finansmanında Dikkate Alınacak İlkeler

Kalkınma bankalarının kaynakları, bankanın fonksiyonlarını etkin bir şekilde yürütebilmesine imkan verecek genişlikte olmalıdır.

Kalkınma bankaları için özellikle başlangıçta öz sermaye, kredi ile sağlanan kaynaklara kıyasla daha önemli olmaktadır. İlk yıllarda bankanın çok az kar sağlama veya hiç kar elde edememe olasılığının kuvvetli olması gibi nedenler yüzünden; kaynaklar içinde öz sermaye nispeten önemli bir yer tutmalıdır (Akgüç,1971, s.196). Borç/özsermaye oranının ne olması gerektiği sorusuna kesin bir cevap vermek güçtür. Tek bir doğru oran belirtilemez. Kalkınma bankaları için en fazla 3/1 veya 6/1 aralığında durmak gerektiği kabul edilmektedir (Çonkar,1988,s.179).

Kalkınma bankalarına kaynak sağlarken, finansman metodlarının enflasyonist etkileri gözönünde tutulmalı, mümkün olduğu ölçüde, enflasyona yol açmayacak, enflasyonist baskıyı artırmayacak yöntemler tercih edilmelidir.

Kaynak maliyeti yüksek olmamalıdır. Kaynak maliyeti yüksek olan kalkınma bankasının fonlarını uygun şartlarla plase etmek olanağından yoksun kalması, kendisinden beklenen işlevlerin gerçekleşmesini önleyebilir (Akgüç,1971,s.197).

Kalkınma bankalarının finansmanı için kullanılacak araçlar, yeni kaynakları, tasarrufları harekete geçirmelidir.

Bir ülke kalkınmasında önemli görevler üstlenen kalkınma bankacılığının ülkemizdeki durumu aşağıda özetlenmiştir.

2.5 Türkiye`de Kalkınma Bankacılığının Tarihi

Cumhuriyetin ilk yılları ekonomi politikasında arayış yılları olarak nitelendirilebilir. Sermaye ve nitelikli işgücünün yetersiz olduğu bir ekonomik ortamda devlet liberal ekonomi politikaları takip ederek ekonomik kalkınmayı özel teşebbüs aracılığıyla gerçekleştirmek istiyordu. Ancak devletin desteği olmaksızın özel sermaye ile ekonomik kalkınmanın başlatılması mümkün görünmüyordu. Bu nedenle İzmir İktisat Kongresinde ortaya atılan "milli ekonominin ancak milli bankacılık sisteminin oluşturulması ile kurulabileceği" düşüncesi devlet tarafından da benimsenmiş ve Cumhuriyetin ilk yılları II. Meşrutiyet`ten sonra başlayan ulusal bankacılık akımının hızla geliştiği bir dönem olmuştu. İzmir İktisat Kongresinde sanayi kesiminin kredi ihtiyaçlarına cevap verecek bir sanayi bankasının kurulması yolundaki öneriler 1925 yılında Sınai ve Maadin Bankası`nın kurulması ile uygulamaya konuldu. Bankanın kuruluş amaçları kendisine devredilen sanayi kuruluşlarını oluşturulacak yeni şirketler devralıncaya kadar yönetmek; iştirakler yoluyla sınai teşebbüsler kurmak; doğrudan veya iştirak suretiyle maden imtiyazı almak ve iştiraksiz maden işletmek; Türk sanayici ve madencilerine kredi vermek ve kuruluş amaçlarına uygun her türlü bankacılık faaliyetini yapmak olarak belirlenmiştir (Bankacılar,1991,s.54-62).

Bir kalkınma bankası niteliğinde kurulan Sınai ve Maadin Bankası sermaye sınırlılığı ve tecrübe yetersizliği nedenleriyle kendisinden beklenen işlevleri tam olarak yerine getiremedi. Banka kuruluşu sırasında devraldığı işletmelerle taahhüt ettiği iştirakler haricinde özel sanayi ve maden işletmelerine yeterli kaynağı sağlayamadı. Bankanın kaynak yapısı güçlendirilemediği için işletmecilik fonksiyonu 1932`de kurulan Devlet Sanayi Ofisi`ne, bankacılık işlevi ise bankanın statüsünde çeşitli değişiklikler yapılması suretiyle kurulan Türkiye Sınai Kredi Bankasına devredildi.

Bir bankanın sınai krediler vermenin yanında sınai teşebbüs ve iştirakleri yönetmesinin bankacılıkla bağdaşamayacağı düşüncesiyle Türkiye Sınai Kredi Bankası`nın faaliyetleri

sadece sınıai kredi vermekle sınırlandırıldı. Ancak faaliyetleri uzun ömürlü olamayan banka 1933 yılında kurulan Sümerbank` a devredildi (Bankacılar,1991,s.54-59). Fakat planlı dönemin başlangıcına kadar Türkiye Sınıai Kredi Bankası ülkemizdeki tek kalkınma bankası olarak çalıştı (Çonkar,1988,s.202).

1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatının kuruluşu Türk ekonomisi ve bankacılığı için yeni bir dönemin başlangıcı oldu. 1960 yılından sonra Türkiye` de bankacılığın gelişimi kalkınma planlarının bankacılık ve para-kredi politikalarına ilişkin ilkeleri doğrultusunda gerçekleşti.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı` nda belirlenen ilkeler doğrultusunda ilk olarak 1960 yılında 7470 sayılı kanun ile T.C. Turizm Bankası kurulmuştur. Yine aynı plan çerçevesinde kurulan ikinci banka altı ticaret bankası tarafından 1963 yılında özel sermayeli bir kalkınma bankası olarak Sınıai Yatırım ve Kredi Bankası` dır. I. BYKP` nin kurulmasını öngördüğü Devlet Yatırım Bankası ise 1964 yılında oluşturulmuştur. Devlet Yatırım Bankası 1987 yılında Türkiye İhracat Kredi Bankasına dönüştürülmüştür. I.BYKP ile birlikte orta ve uzun vadeli krediler veren kalkınma bankaları kurulmuş ve kredi sisteminde çeşitlenme başlamıştır. III.BYKP Döneminde (1973 - 1978) kalkınma bankacılığının gelişmesine önem verilmekle birlikte planda öngörülen özel sektör kalkınma bankası ve kooperatifler bankası konularında somut bir gelişme sağlanamamıştır. Bu dönemde bankacılık alanında en dikkat çekici gelişme Devlet Sınıai ve İşçi Yatırım Bankası` nın (DESİYAB) kuruluşu olmuştur. Faaliyetlerine 1989 yılına kadar devam eden DESİYAB bu tarihte T.C. Turizm Bankası ile birleştirilerek T.Kalkınma Bankasına dönüştürülmüştür (Bankacılar 1991,s.60-62).

Ülkemizde faaliyet gösteren kalkınma ve yatırım bankalarını aşağıda kısaca incelenmiştir.

2.5.1 T.İhracaat Kredi Bankası A.Ş. (Türk eximbank)

Eximbank, 1964 yılında, KİT` lerin ve İDT` lerin orta süreli kredi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan Devlet Yatırım Bankası` nın şekil ve hüviyet değiştirmesiyle oluşturulmuştur. 31.3.1987 gün ve 19417 mükerrer sayılı Resmî Gazete` de yayımlanan 3332 Sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, KİT` lerin özelleştirilmesi ve ekonominin dışa açılmasının benimsenmesi üzerine Bakanlar Kurulu` nun 17.6.1987 gün ve 87/11914 Sayılı Kararı ile belirlenen esaslar dahilinde 21.8.1987 gün ve 19551 Sayılı

Resmi Gazete`de yayımlanan yeni görevlerini yerine getirmek üzere kurulmuş ve "Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş." adını almıştır.

Türk Eximbank` ı olarak da nitelendirilen Bankanın yeni amaç ve konusu, dışsatımın geliştirilmesi, dışsatımın finansmanı ve dışsatım sigortası sağlayan bir ihtisas bankası şeklindedir.

Banka amaçlarını gerçekleştirebilmek için; mal ve hizmet ihracını kredilerle finanse eder, dışardan sağlanan krediler için garantiler verir; finansmanlarına katılır, sigorta ve garanti sağlar; Türk lirası ve/veya döviz üzerinden menkul kıymet ihraç edebilir; yurtiçi ve yurt dışı finansman kuruluşları ile para ve sermaye piyasalarından kaynak sağlayabilir; döviz pozisyonu tutar, döviz fonları bulundurur ve her türlü kambiyo işlemleri yapar. Merkezi Ankara`dadır (Tek,1990,s.19-20).

2.5.2. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş. (TSKB)

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, 1950 yılında, özel girişimin uzun vadeli sanayi kredisi ihtiyacını karşılamak, sanayi tecrübesi az olan girişimcilere teknik yardım sağlamak, ve finansman açığı olan kuruluşlara sermayeye iştirak yoluyla kaynak yaratmak amacıyla kurulmuştur. Merkezi İstanbul`dadır.

2.5.3 Sınai Yatırım Ve Kredi Bankası A.O.

Özel sınai kuruluşların orta vadeli finansman gereksinimlerini karşılamak üzere İş Bankası, Akbank, Osmanlı Bankası, Vakıflar Bankası ve Garanti bankası tarafından 1963 yılında kurulmuştur (Abaç,1991,s.312). Bankanın kuruluş amacı, kısaca Türkiye`de mevcut veya kurulacak özel sanayiye orta vadeli yatırım ve işletme kredisi sağlamak, yerli ve yabancı özel sermayenin, özel teşebbüsün kuracağı sanayiye iştirakini teşvik etmek; özel sanayiye ait hisse senedi ve tahvilleri alıp satmak ve bu senetlerin ihracına aracılık etmektir. Sınai Yatırım ve Kredi Bankasının faaliyetleriyle Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının faaliyetleri aynı alana yönelik ve birbirine paraleldir. Sınai Yatırım ve Kredi Bankası`da kaynaklarını finansman kurumlarından yaptığı ikrazlarla kuvvetlendirmeye çalışmaktadır. Merkezi İstanbul`dadır (Erez,1975,s.285-287).

Bundan sonraki bölümde 1988 yılında birleştirilerek Türkiye Kalkınma Bankası adı altında faaliyetlerine devam eden T.C. Turizm Bankasına ve Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankasına kısaca değinilmiştir.

2.5.4 T.C. Türkiye Kalkınma Bankası

1988 yılında Turizm Bankası DESİYAB' la birleştirilerek ismi Türkiye Kalkınma Bankası olarak değiştirilmiştir. Turizm ve sanayi sektörüne yönelik kredileri halen Türkiye Kalkınma Bankası vermeye devam etmektedir.

Bilhassa yatırım malları ithalatının finansmanında öteden beri güçlüklerle karşılaşılan ülkemizde döviz kaynağı olarak turizme büyük umutlar bağlanmıştır. Turizm Bankası 4.5.1960 tarihli 7470 sayılı Kanunla, Turizm ve Tanıtma Bakanlığına bağlı olarak kurulmuştur. Banka bu kanunla turizm endüstrisini kurmak, işletmek, turizm endüstrisi kuruluş ve işletmelerine lüzumlu kısa, orta ve uzun vadeli krediler açmakla görevlendirilmiştir (Erez,1975,s.270-271).

Kısa adıyla DESİYAB 17 Nisan 1975 tarih ve 1877 sayılı Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak 15 Kasım 1975 tarih ve 13 sayılı Kanun Hükmündeki Kararname ile kurulmuş ve lüzumlu muamelelerin tamamlanması üzerine 26 Mayıs 1976 tarihinden itibaren fiilen çalışmalarına başlamıştır.

"Bankanın amacı, Türkiye' nin süratle ve yurt sathına yaygın sanayileşmesidir. Bu maksatla yurt içinde, bilhassa yurt dışında çalışmış ve çalışanların tasarruflarını ekonomik bir güç halinde birleştirerek karlılık ve verimlilik anlayışı içinde değerlendirmek ve kalkınma planlarının temel ilkelerine uygun ve yurt sathına yaygın teşebbüslere özellikle sanayi yatırımlarına yöneltmektir." Yurt kalkınması bakımından çok mühim ve hayati olan bu görevin yerine getirilebilmesi için gerekli imkanlar Yetki Kanunu ve Kanun Hükmündeki Kararnamesi ile DESİYAB' a verilmiştir.

Yukarıda belirtilen gayeleri gerçekleştirmek üzere bankanın, icabında yurt içinde ve yurt dışında şubeler açacağı ve yatırım ve kalkınma bankacılığının gerektirdiği her türlü faaliyette bulunacağı, karlı ve verimli projelerin gerçekleşmesinde ve bölge şirketlerinin kurulmasında öncülük edeceği, sermayesine iştirak ettiği yatırım teşebbüslerine kar ortaklığı esasları dahilinde de kredi verebileceği, kar ortaklığı esaslı mevduat dahil her çeşit mevduat kabul edeceği, amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olacak her türlü iş ve işlemleri yapabileceği, banka kaynaklarının %75' ini Kalkınma Planı Yıllık

Programlarında geri kalmış bölge olarak gösterilen yerlerde yapılacak yatırımlara ayıracağı ve bu bölgelerdeki projelere vereceği kredilere normalin en az %50 eksiği oranında faiz uygulayacağı sözü geçen Yetki Kanunu ve Kanun Hükmündeki Kararname ile hüküm altına alınmıştır. 1877 Sayılı Yetki Kanunu ve 13 Sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamede düzenlenmiş hususlar dışındaki özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe sahip anonim şirket şeklinde bir kalkınma ve yatırım bankası olarak kurulmuş bulunan DESİYAB'ın kamu kuruluşlarına ve Kamu İktisadi Teşebbüslerine kanunla tanınmış her türlü hak, imtiyaz, istisna ve muafiyetlerden faydalanacağıda açık hükme bağlanmıştır (Desiyab Bülteni,1985a,s.11-12).

1988 yılında ise 329 sayılı KHK ile bankanın kuruluş işlem ve faaliyetleri yeniden düzenlenmiş, ünvanı ise 15 Temmuz` da Türkiye Kalkınma Bankası olarak değiştirilmiştir. Önceleri DESİYAB madencilik, imalat ve enerji sektörlerine kredi verebiliyorken; isim değişikliği bankanın amaç ve faaliyetlerini de değiştirmiş, genişletmiştir. Türkiye Kalkınma Bankası yalnızca kalkınmada öncelikli yörelere değil, kamu veya özel sektöre de kredi verebilecek hale gelmiştir (Kapital,1988).

Yukarıda kısaca özetlediğimiz kalkınma bankalarının bankacılık sektöründeki yerine de aşağıda kısaca değinilmiştir.

2.6 Türk Bankacılık Sektöründe Kalkınma Ve Yatırım Bankacılığının Yeri

Öncelikle kalkınma bankalarının Türk bankacılık sektöründe kullandırılan kredilerin ne kadarını kullandığı incelenmiştir.

Türk bankacılık sektöründe krediler kompozisyonu incelendiğinde, Tablo 1`de de görüldüğü üzere, kısa vadeli krediler toplam krediler portföyü içinde en büyük paya sahiptir ve bu özelliğini dönemin tümünde korumaktadır.

1988 yılından itibaren orta ve uzun vadeli kredilerin kredi portföyü içindeki payı sürekli bir azalma eğilimi izlemiş, banka kredileri daha çok kısa vadeye kaymaya başlamıştır. 1988` de kısa vadeli kredi oranı %51.66 iken 1992` de %62.19` a yükselmiştir. Oysa ki 1988` de orta ve uzun vadeli kredilerin toplam krediler içindeki payı %19.70 iken, 1992` de aynı oran %10.27` ye düşmüştür. Buna en büyük etken, yüksek enflasyon ile ekonomideki belirsizlikler sonucu ortaya çıkan geri dönme riskidir.

Tablo : 1

Kısa, Orta/Uzun Vadeli ve İhtisas Kredilerinin Yıllara Göre Dağılımları (%)

	% Artış						
	Nominal	Reel	1992	1991	1990	1989	1988
Kısa Vadeli	904.34	60.21	62.19	63.69	59.90	54.53	51.66
Orta/Uzun Vadeli	334.92	-30.62	10.27	11.54	12.68	16.73	19.70
İhtisas Kredi.	702.42	28.00	27.54	24.77	27.42	28.74	28.64
Toplam Krediler	734.33	33.09	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

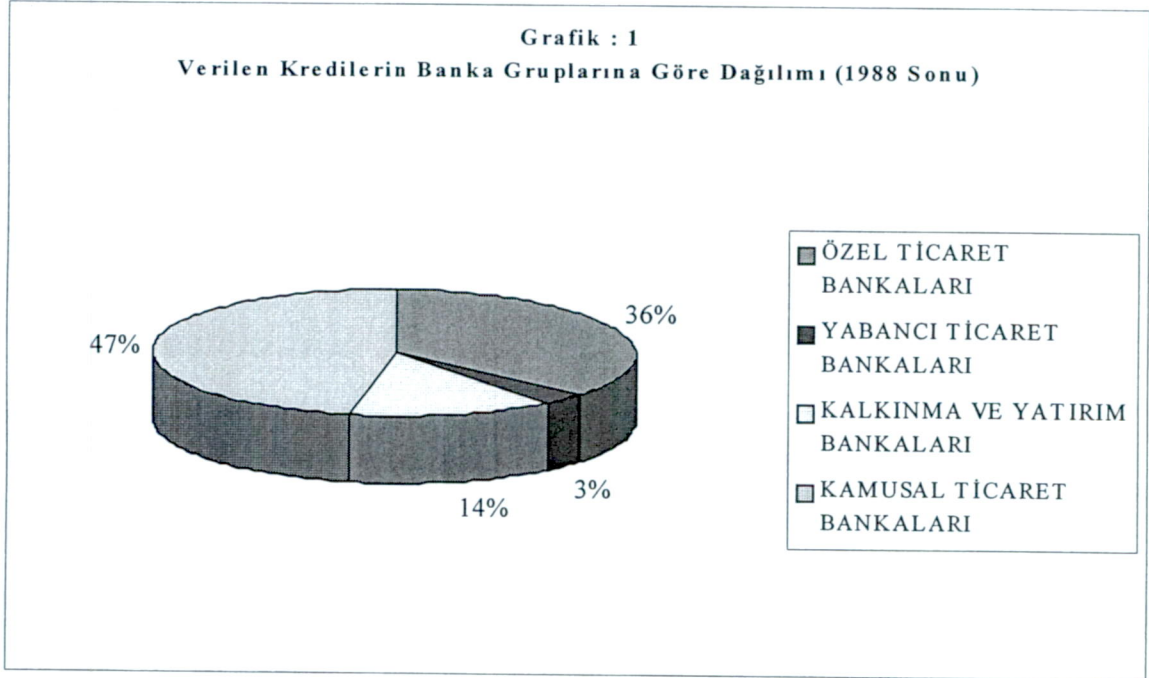
Kaynak: Bankacılar, 1993, s.16

Bu dönemde artan risk nedeniyle bankalar, orta ve uzun vadeli kredilere karşı daha soğuk davranırken, kredi talep edenlerin de dış kaynak gerektiren uzun vadeli projelere aynı nedenle yönelmedikleri anlaşılmaktadır (Bankacılar,1993,s.16-19).

Grafik 1` ve Grafik 2` de verilen kredilerin banka gruplarına göre dağılımı görülmektedir.

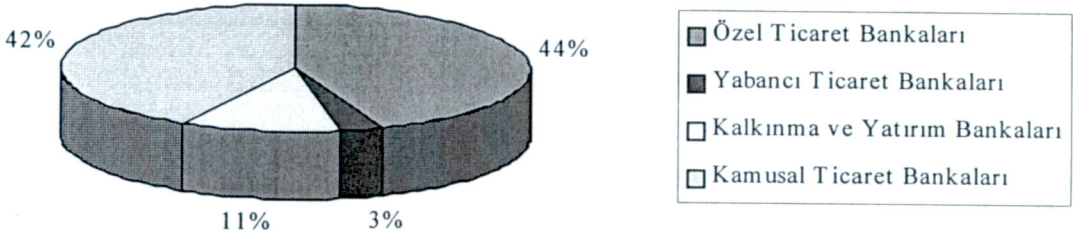
Grafik : 1

Verilen Kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımı (1988 Sonu)

Kaynak: Bankacılar, 1993, s.18

Grafik : 2
Verilen Kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımı (1992 Sonu)

Kaynak: Bankacılar, 1993, s.18

Tablo 2` de aynı dönemde toplam kredilerin banka gruplarına göre dağılımına baktığımızda, daha çok kısa vadeli kredi veren ticaret bankalarının ilk sıralarda yer aldığını, buna karşın kalkınma ve yatırım bankalarının gerilerde kaldığını görürüz.

Tablo : 2
Kredilerin Banka Gruplarına Göre Dağılımı (%)

	Nominal	% Artış			Pay (%)		
		Reel	1992	1991	1990	1989	1988
KamusalTic.Bnk.	655.03	20.44	42.39	43.13	45.13	47.05	46.85
ÖzelTicaretBnk.	916.39	62.13	43.75	41.56	39.53	36.30	35.90
Yabancı Tic. Bnk.	761.59	37.44	3.04	3.44	3.55	3.21	2.95
Yat. ve Kalk.Bnk.	531.30	0.70	10.82	11.87	11.79	13.44	14.30
Toplam Krediler	734.33	33.09	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Kaynak: Bankacılar, 1993, s.20

1988 yılında toplam kredilerin %46.85' ini kamusal ticaret bankaları, %35.90' ını özel ticaret bankaları verirken, kalkınma ve yatırım bankaları sadece %14.30' nu vermiştir. Toplam kredilerin 1989' da %13.44' ü, 1990' da %11.79' u, 1991' de 11.87' si, ve 1992' de de ancak %10.82' si kalkınma ve yatırım bankaları tarafından verilmiştir.

Tablo 3' te banka gruplarına göre özkaynak dağılımlarını incelediğimizde, dönem

Tablo : 3
Banka Gruplarına Göre Özkaynak Dağılımı (%)

	% Artış		Pay (%)				
	Nominal	Reel	1992	1991	1990	1989	1988
Kamusal Tic. Bnk.	910.90	61.25	45.52	40.83	44.61	52.84	39.96
ÖzelTicaretBnk	797.70	43.20	38.28	40.85	37.31	33.63	37.84
Yabancı Tic. Bnk	906.49	60.55	3.13	2.97	3.04	2.45	2.76
Yat. ve Kalk.Bnk.	496.82	- 4.80	13.07	5.35	15.04	11.08	19.44
Toplam Krediler	787.48	41.57	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Kaynak: Bankacılar, 1993; s.20

içinde en fazla özkaynak artışının nominal olarak %910.90 (reel %61.25) ile kamusal ticaret bankalarına ait olduğu görülmektedir. Kamu bankalarını, %906.49' luk nominal (reel %60.55) artışla yabancı ticaret bankaları izlemektedir. Özel ticaret bankalarının aynı dönem içinde özkaynak büyüme hızı nominal olarak %797.70 (reel %43.20), kalkınma ve yatırım bankalarının ise nominal olarak %496.82 (reel %-4.80) olmuştur.

Kalkınma ve yatırım bankalarına ait özkaynak oranı 1988' de %19.44 iken, bu oran giderek azalmış ve 1992' de %13.07' ye düşmüştür.

Özkaynakların kredilere oranı yine banka grupları baz alınarak incelendiğinde 1988 yılı için kalkınma ve ticaret bankalarında 1.71 olarak gerçekleşmiştir. Aynı yıl kamusal ticaret bankaları için bu oran 3.51 ve özel ticaret bankaları için 3.33 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo : 4
Banka Gruplarına Göre Özkaynak/Kredi Oranları

	1992	1991	1990	1989	1988
Kamusal Tic. Bnk.	4.33	4.27	4.47	5.64	3.51
ÖzelTicaretBnk.	3.63	4.27	3.74	3.59	3.33
Yabancı Tic. Bnk.	0.30	0.31	0.30	0.26	0.24
Yat. ve Kalk.Bnk.	1.24	1.60	1.51	1.18	1.71
Ortalama Krediler	2.37	2.61	2.50	2.66	2.19

Kaynak: Bankacılar, 1993; s.20

1992' ye geldiğimizde kalkınma ve yatırım bankalarının özkaynak/kredi oranı 1.24 olmuştur (Tablo 4).

Bundan sonraki bölümde ayrıntılı olarak Türkiye Kalkınma Bankası incelenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE KALKINMA BANKASI

Ülkemizin kalkınma sürecinde temsil ettiği misyon itibariyle, önemli bir yere sahip olan Türkiye Kalkınma Bankası, 11.11.1975 gün ve 13 Sayılı Kanun Hükmünde Karaname ile "Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası" adı altında bir kalkınma bankası olarak kurulmuştur. Bankanın kuruluş işlem ve faaliyetleri 04.11.1983 gün ve 165 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yeniden düzenlenmiştir. 22.06.1988 gün ve 329 sayılı Kanun Hükmünde Karaname ile ünvanı "Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş." şeklinde değiştirilmiş ve sanayi sektörü dışındaki sektörleri de finanse etme imkanı sağlanmıştır. Yüksek Planlama Kurulu'nun 20.01.1989 tarih ve 89/T-2 Sayılı Kararı ile T.C. Turizm Bankası A.Ş. tüm aktif ve pasifleriyle Türkiye Kalkınma Bankası'na devredilerek turizm yatırımları da finanse edilmeye başlanmıştır (TKB,1991,s.6).

3.1 BANKANIN AMAÇLARI

12.02.1990 tarih ve 20431 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 401 Sayılı Kanun Hükmünde Karaname'de amaçları;

(i) Türkiye'nin kalkınması için, anonim şirket statüsündeki teşebbüslere karlılık ve verimlilik anlayışı içinde kredi vermek,

(ii) iştirak etmek suretiyle finansman ve yönetim desteği sağlamak,

(iii) yurtiçi ve yurtdışı tasarrufları kalkınmaya dönük tasarruflara yönleltmek,

(iv) sermaye piyasasının gelişmesine katkıda bulunmak,

(v) yurtiçi, yurtdışı ve uluslararası ortak yatırımları finanse etmek,

(vi) her türlü kalkınma ve yatırım bankacılığı işlevlerini yapmak, şeklinde sıralanmıştır (TKB,1991,s.6).

3.2 BANKANIN FİNANSAL YAPISI

31.12.1991 tarihi itibarıyla 1.5 trilyon TL. olan kalkınma bankasının sermayesi, 21.8.1992 tarih ve 21322 Sayılı Resmi Gazete' de yayımlanan 27.7.1992 tarih ve 92/3325 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile 2.5 trilyon TL.'sına arttırılmıştır (TKB,1992, s.29).

Tablo:5
Türkiye Kalkınma Bankası'nın Sermaye Durumu
(Milyar TL)

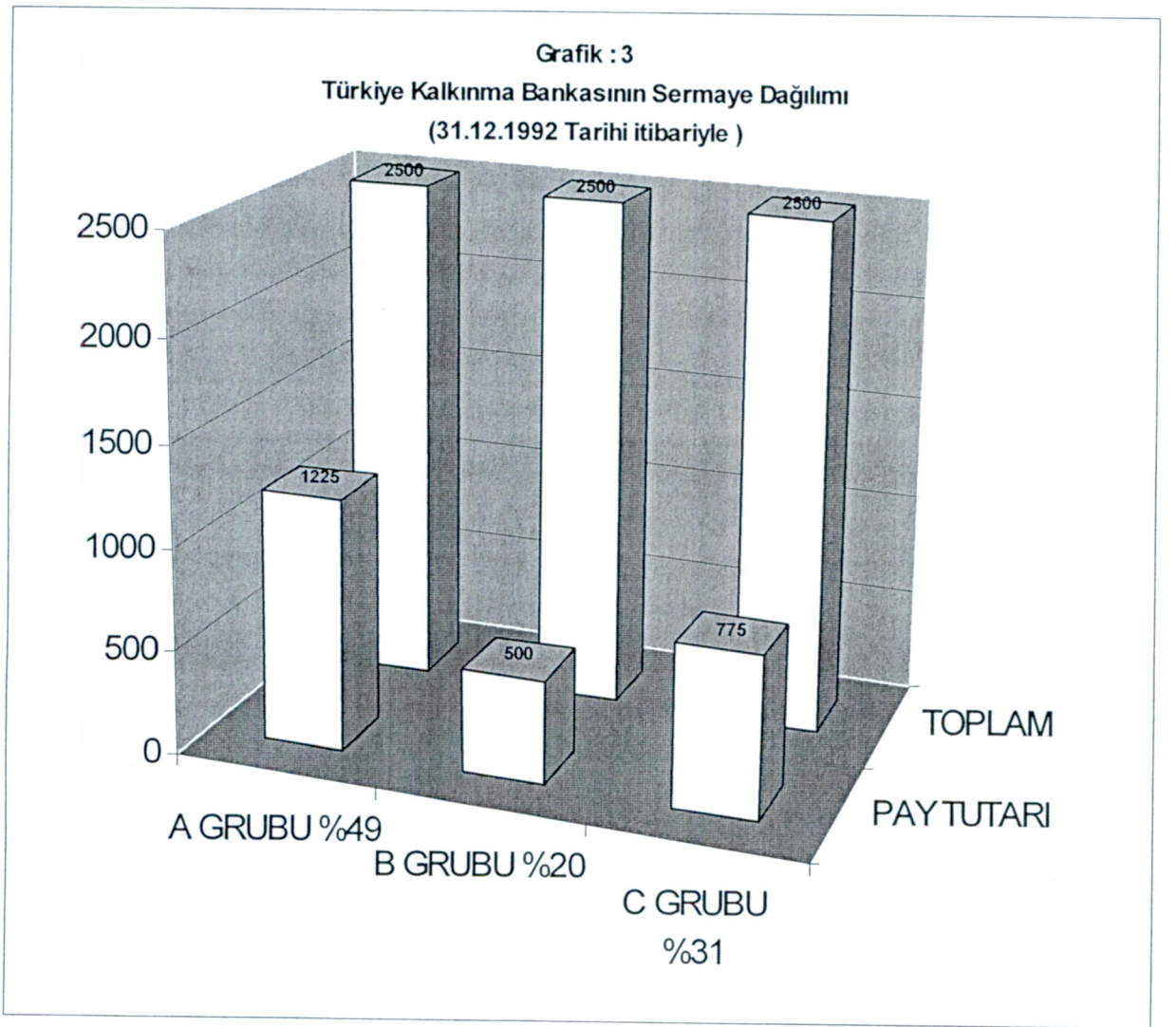
	Pay Tutarı	Dağılım(%)	ÖDENMİŞ SERMAYE		Artış Tutarı
			31.12.1991	2.531.12.1992	
Hazine (A Grubu)	1225.0	49.0	645.76	833.83	188.07
Gerçek Kişiler (B Grubu)	500.0	20.0	7.83	9.02	1.19
Kuruluşlar (C Grubu)	775.0	31.0	101.51	101.58	0.07
-Kamu ortaklığı idaresi	205.0	--	95.95	95.98	0.03
-M.K.E Kurumu	--	--	0.07	0.07	--
-T.Demir Çelik İşletmeleri	--	--	0.05	0.09	0.04
-Sümerbank Holding A.Ş.	--	--	0.05	0.05	--
-T.Şeker Fabrikaları A.Ş.	--	--	0.02	0.02	--
-T.Çimento Sanayi A.Ş.	--	--	0.11	0.11	--
-T.Gübre Fabrikaları A.Ş.	--	--	0.02	0.02	--
-T.C.Ziraat Bankası	--	--	5.10	5.10	--
-Diğer	--	--	0.14	0.14	--
Toplam	2.500.0	100.0	755.10	944.43	189.33

Kaynak: TKB, 1992, s.29

Banka, A.Ş.statüsü içinde üçlü bir ortaklık yapısından oluşmaktadır. "A" Grubu olarak nitelenen %49' luk hisse hazineye aittir. "C" grubunu oluşturan %31' lik pay ise başta kamu ortaklığı İdaresi olmak üzere diğer kamu kurumlarının elinde bulunmaktadır. %20' yi bulan "B" grubu hisse yapısı tümüyle gerçek kişilerin elindedir. " B" grubu hisselerin Borsa' da işlem görmeye başlamasıyla Türkiye Kalkınma Bankası diğer iştiraklerinin yanısıra bizzat kendi hisse senetleriyle de sermaye

Sermaye dağılımını Grafik 3` te de görebiliriz.

Kaynak: TKB, 1992, s.29

piyasaşının gelişiminde önemli bir misyon daha yüklenmiştir. Ödenmiş sermaye, 1992 yılı başında 755.1 milyar TL. iken 31.12.92 tarihi itibariyle 944.4 milyar TL.' na yükselmiştir (TKB,1992,s.9).

Aşağıda Türkiye Kalkınma Bankasının sermaye kullanımı geriye dönük üç yıllık bilançoları incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Tablo 6` da da görüldüğü gibi bu incelemede, tahlile esas alınan üç yıldaki takipteki alacaklarını aktiften ve karşılığı da varsa pasifteki karşılıklar hesabından ya da özkaynaklardan indirilmek suretiyle rasyo hesaplamalarına geçilmiştir.

Tablo 6:
TKB` nin 3 Yıl Geriye Yönelik Düzeltilmiş Aktif Pasif Rakamları
(Milyar TL.)

	1990	1991	1992
Aktif Toplam	3.546.000	5.336.000	8.775.000
Takipteki Alacaklar -	98.000	411.000	934.000
Düzeltilmiş Aktif	3.448.000	4.925.000	7.841.000
Pasif Toplamı	3.546.000	5.336.000	8.775.000
Karşılıklar -	68.000	125.000	160.000
Özkaynak + Kardan Düşülen	30.000	286.000	774.000
	98.000	411.000	934.000
Düzeltilmiş Pasif	3.448.000	4.925.000	7.841.000

Kaynak: TKB, 1990, s.70

TKB, 1991, s.50

TKB, 1992, s.42

1990 yılı için ulaşılan düzeltilmiş aktif toplamı 3.448 milyar TL.' iken 1991' de bu rakam 4.925 milyar TL.' ye ve 1992 yılında da 7.841 milyar TL.' na ulaşmıştır.

Türkiye Kalkınma Bankasının net işletme sermayesi tablo 7' de de görüldüğü gibi 1990 ve 1991 yıllarında yetersiz ve 1992 yılında ise yeterlidir.

Tablo 7:
TKB' nin 3 Yıllık Perspektifte İşletme Sermayesi ve Cari Oranları
(Milyar TL.)

	1990	1991	1992
Cari Aktifler	968.340	1.339.856	3.801.145
Cari Borçlar	1.142.791	1.170.539	1.407.961
Net İşletme Sermayesi	-174.451	169.317	2.393.184
Cari Oran (%)	84.7	114.5	270

Kaynak: TKB, 1990, s.70

TKB, 1991, s.50

TKB, 1992, s.42

Buna bağlı olarakta cari oran ilk iki yılda %84.7, %114.5 gibi oranlarla düşük seviyelerde gerçekteşirken, 1992 yılı için %270' le yeterli seviyede gerçekteşmiştir.

Net özkaynak tablosunda (Tablo 8) görüldüğü gibi bankanın özvarlığı düşük görülmekte, buna bağlı olarakta Toplam Borçların Özvarlığa oranı 1990' da 602.9, 1991' de 679.1 ve 1992' de de 1551 gibi yüksek seviyelerde gerçekteşmiştir (Bkz. Mali Tahlil Tablosu). 1990 ve 1991 yıllarında teoride kabul edilen 3/1 ile 6/1 arasında iken 1992' de bu aralığın çok üstüne çıkmıştır.

Tablo 8:
TKB' nin 3 Yıllık Perspektifte Net Özkaynakları
(Milyar TL.)

	1990	1991	1992
Özkaynak + Kar	520.589	918.219	1.248.928
Takipteki Alacaklar - Karşılıklar	30.026	286.063	774.159
Kalan Özkaynak	490.563	632.156	474.774

Kaynak: TKB, 1990, s.70

TKB, 1991, s.50

TKB, 1992, s.42

Aslında bankanın 2.5 trilyon TL. olan sermayesinin 944.5 milyar TL. 'lık kısmı ödenmiş ve diğer fonlarla oluşan özkaynak toplamından karşılığı ayrılmamış takipteki alacaklar düşülmüştür.

Türkiye Kalkınma Bankası 1992 bilançosuna göre kayıtlı sermayesinin tamamını ödememiş, üstelik takipteki donuk alacakları nedeniyle özkaynakları da azalmıştır. Kalkınma bankası olması nedeniyle de hem sağladığı kaynakları ucuz sağlaması ve hem de verdiği kredileri, uygun ve düşük faizlerle pazarlaması gerekmektedir. Ortalama maliyetin düşmesi için sermayenin ödenmesi gereği açıktır.

Bankanın düzenlenmiş bilançolarını gelir tablolarını ve mali tahlil tablosunu aşağıda görebilirsiniz.

TURKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.
FİRMASININ DÜZENLENMİŞ BİLANCOLARI

(MİLYON TL)

KİTİF	31.12.1990 31.12.1991 31.12.1992			II. PASİF	31.12.1990 31.12.1991 31.12.1992		
AKTİFLER NET TOPLAMI	968,340	1,339,856	3,801,145	A- CARI PASİFLER NET TOPLAMI	1,142,791	1,170,539	1,407,961
MEVCUDU VE MENKUL DEĞL.	302,463	462,563	951,744	ALINAN KREDİLER	586,488	444,808	469,503
HAKLAR	665,877	877,293	2,849,401	TAHVİL VE BONGLAR	0	0	0
Verilen Krediler	158,987	100,352	1,875,305	FONLAR	16,853	134,598	189,633
Uluslararası Para Piyasası	45,927	192,738	200,000	GRUP ŞİRKETLERİNE BORÇLAR	0	0	0
Şirketlerinden Alacaklar	0	0	0	İTHALAT TEM. VE TRANS. EMİR.	77,964	20,983	28,669
Diğer Alacaklar	460,963	584,203	774,096	DiĞER BORÇLAR	461,486	570,150	720,156
MEVCUDU VE AKREDİFLER	0	0	0	B- UZUN VADELİ BORÇLAR NET TOPLAMI	1,814,660	3,122,320	5,958,109
LI KIYMETLER NET TOPLAMI	2,385,050	3,428,454	3,792,598	ALINAN KREDİLER	581,270	1,335,781	2,081,172
HAKLAR	143,017	197,475	201,757	TAHVİL VE BONGLAR	1,233,390	1,786,539	3,876,937
AKTİFLER	101,289	176,209	153,301	ORTAKLARA VE GRUBA BORÇLAR	0	0	0
VADELİ KREDİLER	2,140,744	3,054,770	3,437,540	DiĞER BORÇLAR VE TAHVİL	0	0	0
IT KIYMETLER NET TOPLAMI	94,624	156,705	247,102	C- BİLANCO ÖZVARLIĞI NET TOPLAMI	490,563	632,156	474,775
IF NET TOPLAMI	3,448,014	4,925,015	7,840,845	ÖDENMİŞ SERM./İŞLETME SAHİBİ C.H.	351,340	755,102	944,432
				DiĞER ÖZVARLIK KALEMLERİ TOPLAMI	139,223	(122,946)	(469,657)
				PASİF NET TOPLAMI	3,448,014	4,925,015	7,840,845

KİTİF TABLOLARI	1990	1991	1992
FAİZ GELİRLERİ	743,208	1,370,733	1,993,118
FAİZ GİDERLERİ	(-) 383,036	959,520	1,427,817
ORTISMANLAR	(-) 12,123	27,047	50,694
EL GİDERLER	(-) 31,837	41,978	32,433
İYET GELİRİ	316,212	342,188	482,174
ER GELİRLER	57,757	115,812	146,059
ER GİDERLER	(-) 288,889	362,489	535,691
İ ÖNCESİ KAR	85,080	95,511	92,542
İ	(-) 5,633	54,004	22,833
KAR	79,447	41,507	69,709

IV. MALİ TAHLİL TABLOSU

	31.12.1990	31.12.1991	31.12.1992
NET İŞLETME SERMAYESİ	(174,451)	169,317	2,393,184
CARI ORAN	84.7	114.5	270.0
LİKİDİTE ORANI	84.7	114.5	270.0
BANKA BORÇLARI/TOPLAM BORÇLAR	39.5	41.5	34.6
TOPLAM BORÇ/ÖZVARLIK	602.9	679.1	1,551.5
TOPLAM BORÇ/AKTİF TOPLAMI	85.8	87.2	93.9
VERİLEN KREDİLER/ÖZVARLIK	468.8	499.1	1,119.0
ALINAN KREDİLER/ÖZVARLIK	238.0	281.7	537.2
FAİZ GELİRİ/VERİLEN KREDİLER	32.3	43.4	37.5
ALACAK DEVİR HIZI	1	2	1
BORÇ DEVİR HIZI	0	0	0

T.C.MERKEZ BANKASI .....19.. TARİHLİ KREDİ VE RİSK BİLDİRİ TABLOSU

KİTİF	KISA VADELİ	ORTA/UZUN VADELİ	TOPLAM	I RİSK	KISA VADELİ	ORTA/UZUN VADELİ	FAİZ/ KAR PAYI	TOPLAM
İT-TP				0 I				0
İT-YP				0 I				0
AK-TP				0 I				0
AK-YP				0 I				0
İP				0 I				0

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.
FİRMASININ MALİ TAHLİLLER TABLOSU

BÖLÜM III-A
(MİLYON TL)

	31.12.1990	31.12.1991	31.12.1992
BAŞLICA MALİ BÜYÜKLÜKLER			
AKTİF TOPLAMI	3.448.014	4.925.015	7.840.845
NET BİLANÇO ÖZVARLIĞI	490.563	632.156	474.775
NET SABİT KIYMETLER	94.624	156.705	247.102
CARİ AKTİFLER	968.340	1.339.856	3.801.145
CARİ PASİFLER	1.142.791	1.170.539	1.407.961
NET İŞLETME SERMAYESİ	-174.451	169.317	2.393.184
NET SATIŞLAR	743.208	1.370.733	1.993.118
BİLANÇO KARI	85.080	95.511	92.542
NET BİLANÇO KARI	79.447	41.507	69.709
DÖNEMİN AMORTİSMAN GİDERİ	12.123	27.047	50.694
DÖNEM İÇİNDE ÖD.FİNANSMAN GİDERİ	0	0	0
		31.12.1990	31.12.1991
ARTIŞ ORANLARI	31.12.1990	31.12.1991	31.12.1992
AKTİF TOPLAMI		42,8%	59,2%
NET BİLANÇO ÖZVARLIĞI		28,9%	-24,9%
NET SATIŞLAR		84,4%	45,4%
BİLANÇO KARI		12,3%	-3,1%
FAALİYET ORANLARI			
İŞLETME SERMAYESİ DEVİR HIZI	0,0	0,0	1,6
ALACAK DEVİR HIZI	1,1	1,6	0,7
AKTİF DEVİR HIZI	0,2	0,3	0,3
BORÇ DEVİR HIZI	0,1	0,2	0,2
ÖZ VARLIK DEVİR HIZI	1,5	2,2	4,2
TİCARİ ALACAKLAR/NET SATIŞLAR	24,4%	7,3%	94,1%
LİKİDİTE ORANLARI			
CARİ ORAN	84.7%	114.5%	270.0%
LİKİDİTE ORANI	84.7%	114.5%	270.0%
NAKİT ORANI	26.5%	39.5%	67.6%
KARLILIK ORANLARI			
BİLANÇO KARI/ÖZVARLIK	17.3%	15.1%	19.5%
BİLANÇO KARI/G.SAFİ SATIŞLAR	11.4%	7.0%	4.6%
BİLANÇO KARI/AKTİF TOPLAM	2.5%	1.9%	1.2%
FİNANS.GİDERLERİ/F.V.ÖNCESİ KAR	0.0%	0.0%	0.0%
FAİZ GELİRİ/VERİLEN KREDİLER	32.3%	43.4%	37.5%
MALİ ORANLAR			
BORÇLAR TOPLAMI/ÖZVARLIK	602.9%	679.1%	1551.5%
BANKA BORÇLARI/BORÇLAR TOPLAMI	39.5%	41.5%	34.6%
BORÇLAR TOPLAMI/AKTİF TOPLAMI	85.8%	87.2%	93.9%
ÖZVARLIK/AKTİF TOPLAMI	14.2%	12.8%	6.1%
K.V.B/PASİF TOPLAMI	33.1%	23.8%	18.0%
U.V.B/PASİF TOPLAMI	52.6%	63.4%	76.0%
NET SABİT KIYMETLER/ÖZVARLIK	19.3%	24.8%	52.0%
VERİLEN KREDİLER/ÖZVARLIK	468.8%	499.1%	1119.0%
ALINAN KREDİLER/ÖZVARLIK	2.38%	2.82%	5.37%

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.
FIRMASININ DÜZENLENMİŞ BİLANÇOLARI

BÖLÜM III-B
(MİLYON TL)

	31.12.1990	31.12.1991	31.12.1992	
I	CARİ AKTİFLER TOPLAMI			
	968.340	1.339.856	3.801.145	
1	PARA MEVCUDU	226.506	377.727	810.302
2	TAHVİLLER	75.957	84.836	141.442
3	ALACAKLAR	665.877	877.293	2.849.401
3a	Krediler	158.987	100.352	1.875.305
3b	Senetsiz Alacaklar	0	0	0
3c	Bankalararası Para Piyasası	45.927	192.738	200.000
3d	Grup Şirketlerinden Alacaklar	0	0	0
3e	Diğer Alacaklar	460.963	584.203	774.096
4	EMTEA MEVCUDU	0	0	0
5	AKREDİTİFLER	0	0	0
II	BAĞLI KIYMETLER NET TOPLAMI			
	2.385.050	3.428.454	3.792.598	
6	ORTA VADELİ KREDİLER	2.140.744	3.054.770	3.437.540
7	İŞTİRAKLER	143.017	197.475	201.757
	KRD.MÜST.OLAN İŞTİRAKLER	0	0	0
	DİĞER İŞTİRAKLER	143.017	197.475	201.757
8	DİĞER AKTİFLER	101.289	176.209	153.301
III	SABİT KIYMETLER NET TOPLAMI			
	94.624	156.705	247.102	
	AKTİF NET TOPLAMI			
	3.448.014	4.925.015	7.840.845	
I	CARİ PASİFLER NET TOPLAMI			
	1.142.791	1.170.539	1.407.961	
1	ALINAN KREDİLER	586.488	444.808	469.503
2	TİCARİ BORÇLAR	16.853	134.598	189.633
2a	BORÇLAR	0	0	0
2b	TAHVİL VE BONOLAR	0	0	0
2c	FONLAR	16.853	134.598	189.633
3	GRUP ŞİRKETLERİNE BORÇLAR	0	0	0
4	İTHALAT TEM.VE TRANS.EMİR.	77.964	20.983	28.669
5	DİĞER BORÇLAR	461.486	570.150	720.156
II	UZUN VADELİ BORÇLAR NET TOPLAMI			
	1.814.660	3.122.320	5.958.109	
6	ALINAN KREDİLER	581.270	1.335.781	2.081.172
7	TAHVİL VE BONOLAR	1.233.390	1.786.539	3.876.937
8	ORTAK.VEYA İŞLET.SAH.OLAN BORÇ	0	0	0
9	GRUP ŞİRKETLERİNE BORÇLAR	0	0	0
10	DİĞER BORÇLAR VE TAHVİL	0	0	0
	BORÇLAR NET TOPLAMI	2.957.451	4.292.859	7.366.070
III	BİLANÇO ÖZVARLIĞI NET TOPLAMI			
	490.563	632.156	474.775	
	PASİF NET TOPLAMI			
	3.448.014	4.925.015	7.840.845	

3.3 ORGANİZASYON VE PERSONEL DURUMU

Tablo 9` da da görüldüğü gibi 1989 ve 1990 yılları arasında Türkiye Kalkınma Bankasında personel sayısında artış olmuştur. 1989` da 885 olan personel sayısı sırasıyla; 1990` da

Tablo 9:
TKB Personelinin Yıllara Göre Dağılımı
(Adet)

	31.12.1989	31.12.1990	31.12.1991	31.12.1992
Yönetici Pesonel	82	117	116	146
Teknik Personel	362	401	386	369
Yardımcı Personel	307	335	328	356
Hizmetli Personel	134	138	135	142
Toplam	885	991	965	1.013

Kaynak: TKB, 1989, s.45

TKB, 1991, s.36

TKB, 1992, s.27

991, 1991` de 965 ve 1992` de de 1013` e ulaşması gösterilebilir.

1013 personelin 865` i merkez, 145` i taşra teşkilatında çalışmaktadır. 31.12.1992 tarihi itibarıyla lisans üstü eğitim yapmış personel sayısı 108 olup, yabancı dil bilen personel ise 360` tır (TKB,1992,s.27). Türkiye Kalkınma Bankası` nda kredilerin niteliği esas alınarak organizasyon yoluna gidilmiştir. Organizasyon şemasında görüldüğü üzere genel müdüre bağlı 5 genel müdür yardımcısı ve teftiş kurulu başkanlığı bulunmaktadır. Proje ve kredi bölümlerinde organizasyon kredi niteliğine göre; proje değerlendirme sanayi müdürlüğü, proje değerlendirme turizm müdürlüğü, proje değerlendirme özel proje müdürlüğü, proje izleme sanayi müdürlüğü, proje izleme turizm müdürlüğü, GAP temsilciliği, kredi yatırım sanayi müdürlüğü, kredi yatırım turizm müdürlüğü, kredi yatırım özel proje müdürlüğü, kredi rehabilitasyon sanayi müdürlüğü, kredi rehabilitasyon turizm müdürlüğü ve yeni kurulan Takip

işleri Müdürlüğü'nden oluşmaktadır. Krediler bölümünde ayrıca finansal kiralama faktöring ve istihbarat ve kredi izleme müdürlükleri de bulunmaktadır (Bkz. Tablo 10).

3.4 İŞTİRAKLER

Türkiye Kalkınma Bankasında 1989 yılından bu yana kaynakları doğrudan iştirak plasmanına yönlendiren aktif bir iştirak politikası izlenmemekte ve iştirak portföyünü toplam plasmanların belli bir düzeyinde tutmak için çaba sarfedilmektedir.

Bankanın gerek iştirak politikaları bakımından, gerekse iştirakleri ile ilişkileri yönünden 1990 yılında önemli gelişmelere tanık olmuştur. İştirak politikasındaki rehabilitasyon programı içinde yer alan ve yeniden ekonomiye kazandırılan çok ortaklı işçi şirketlerinin İstanbul Menkul Kıymetler Borsası yoluyla halka açılması olmuştur. Borsa aracılığıyla blok satış uygulaması da açıklık ve doğru fiyatları yakalama yönünden başarılı olmuştur. Blok satış uygulamasında amaç çalıştırılmayan veya uzun dönemde çalıştırılması planlanmayan banka iştiraklerinin elden çıkarılarak banka üzerindeki işletme finansmanı yükünün kaldırılması ve banka aktif yapısının daha likit hale getirilmesidir (TKB,1990,s.29).

1992 yılında 3 şirketteki banka hisselerinin borsada satışlarına devam edilmiş ve bir şirketteki banka hisselerinin halka arzına başlanmıştır. Aynı yıl içinde 5 şirketteki Banka hisseleri blok olarak satılmış, 3 şirketteki banka payları ise hibe yolu ile devredilmiştir (TKB,1992,s.23).

Tablo 11:
Yıllar İtibariyle İştiraklerin Yörelere Göre Dağılımı
(Adet)

	1989	1990	1991	1992
Gelişmiş	15	17	17	16
Normal	31	27	29	23
Kalkınmada Öncelikli	14	13	13	12
Toplam	60	57	59	51

Kaynak: TKB, 1990, s.29

TKB, 1992, s.23

Yukarıdaki Tablo 11'de yıllar itibari ile iştiraklerin yörelere dağılımı verilmiştir. Tabloda açıkça görüldüğü gibi Türkiye Kalkınma Bankası aktif bir iştirak politikası izlememekte ve yöreler itibarı ile de iştirak sayısında artış görülmemekte, hatta azalış gerçekleşmektedir.

Gelişmiş yörelerdeki iştirak sayısı 1989 yılından sonra 2 adet artmış 1992 yılında bu sayı 1990 ve 1991 yılına göre 1 adet azalmıştır. Normal yörelerdeki iştirak sayısı yıllar itibarı ile kademeli olarak azalış göstermektedir. 1989 yılında 31 olan iştirak sayısı 1992 yılında 23'e düşmüştür. Kalkınmada öncelikli yörelerde 1989 yılında 14 olan iştirak sayısı 1990 yılında 13'e düşmüş ve bu düşüş 1992 yılında da devam ederek 12' ye inmiştir (Tablo 11).

Tablo 12:
Yıllar İtibariyle İştiraklerin Yatırım Tutarı
(Milyar TL.)

	1989	1990	1991	1992
Gelişmiş	63.5	98.7	152.2	249.5
Normal	1.287.6	1.964.5	2.997.1	5.293.8
Kalkınmada Öncelikli	126.2	196.3	238.2	390.7
Toplam	1.477.3	2.259.5	3.387.5	5.934.0

Kaynak: TKB, 1989, s.39

TKB, 1990, s.39

TKB, 1991, s.31

TKB, 1992, s.23

Türkiye Kalkınma Bankası' nın Gelişmiş ve Normal Yörelere yaptığı yatırımların tutarı Kalkınmada Öncelikli Yörelere yapmış olduğu yatırımların tutarından daha fazladır. Tablo 12` de 1989, 1990, 1991 ve 1992 yılları için bu durum açıkça görülmektedir. Örneğin 1992 yılında iştiraklerin yaptığı 5.934 milyar TL.` lık yatırımın 5.293 milyar TL.` lık kısmı Normal Yörelere yapılan yatırımların tutarıdır (Tablo 12).

Tablo 13:
Yıllar İtibariyle İştiraklerin Yarattığı İstihdam
(Adet)

	1989	1990	1991	1992
Gelişmiş	1.648	987	1.667	1.237
Normal	15.655	13.863	13.005	11.884
Kalkınmada Öncelikli	2.162	1.861	1.420	127
Toplam	19.465	17.408	16.092	13.248

Kaynak: TKB, 1989, s.39

TKB, 1990, s.39

TKB, 1991, s.31

TKB, 1992, s.23

İştiraklerin yarattığı istihdam olanakları yıllar itibariyle azalış göstermiştir. Bankanın izlemekte olduğu iştirak politikasının bir sonucu olan bu durum Kalkınmada Öncelikli Yörelere daha bariz olarak göze çarpmaktadır.

1989 yılı ile 1992 yılları arasında ki trendde istihdam sayısı, 1990 yılında 1989 yılına göre 2057 olan azalış, 1991 yılında 1990 yılına göre bu azalma 1316 olarak gerçekleşmiş ve 1992 yılında 1991 yılına göre aynı azalma 2844 olmuştur. Böylece 1989- 1992 yılları arasında istihdam sayısında toplam olarak 6217 kişilik azalma olmuştur (Tablo 13).

3.5. FİNANSAL KİRALAMA FAALİYETLERİ

İşletmelerin orta ve uzun vadeli kaynaklardaki yetersizlik nedeniyle fon darlığına düşmeleri sorununa çözüm getirmeyi amaçlayan finansal kiralama işlemlerine Türkiye Kalkınma Bankası`nda 1990 yılında başlanmıştır.

Tablo 14:
Yıllar İtibariyle Finansal Kiralama Faaliyetleri
(Milyar TL.)

Yıllar	Tahsis Edilen Tutar	Adet
1990	76.5	42
1991	39.1	9
1992	171.4	10

Kaynak: TKB, 1990, s.43

TKB, 1991, s.30

TKB, 1992, s.22

Bankaca finansal kiralama işlemleri cari faiz oranları üzerinden yapılmaktadır. Kiralanan malların mülkiyetinin bankaya ait olması nedeniyle amortisman gideri ile teşvikli yatırımlarla ilgili işlemlerde yatırım indiriminin Bankaca ayrılması potansiyel sözleşme tarafları için önemli bir avantaj sunmaktadır (TKB,1990,s.43). Kuruluş yıllarında 3 yıl olan kiralama süresi halen 4 yıldır.

Tablo 14` te de görüldüğü gibi 1990 yılında 42 finansal kiralama işlemi sözleşmeye bağlanarak toplam 76.5 milyar TL` lık tahsis gerçekleştirilmiştir. 1991 yılında gerçekleştirilen tahsis tutarı 39.1 milyar TL. ve bu tahsisin yapıldığı proje adedi 9` dur. 1992 yılında ise 10 projeye toplam 171.4 milyar TL` lık finansal kiralama tahsisi sağlanmıştır.

3.6 KREDİLER

Türkiye Kalkınma Bankası, özkaynaklarından ve sağlamış olduğu yabancı kaynaklardan kredi ile desteklenmesini uygun gördüğü şirketlere kısa orta ve uzun vadeli yatırım ve işletme kredileri açmakta ve kullanmaktadır.

Burada öncelikle Kalkınma Bankası` nda kredi verimi incelenmiş ve sektördeki kredi verimi ortalamalarıyla karşılaştırılmıştır. Daha sonra Takipteki Alacakların krediler içindeki oranına bakılmıştır.

Tablo 15:
TKB` de 1989-1992 Yılları Arasında Kredi Verimi
(Milyar TL.)

	1989	1990	1991	1992
Faiz Gelirleri	253.122	519.234	913.159	1.224.324
Verilen Krediler	1.320.285	2.299.731	3.155.121	5.312.844
Kredi Verimi (%) (Faiz geliri / Krediler)	19	22	28	23

Kaynak: TKB, 1989, s.60

TKB, 1990, s.70

TKB, 1991, s.50

TKB, 1992, s.44

1989-1992 yılları arasında TKB` de kredi verimi %20` ler civarında gerçekleşmiştir. 1989` de %19, 1990` da %22, 1991` de %28 ve 1992` de de kredi verimi %23 olmuştur (Tablo 15).

Buna Karşılık özel sermayeli bir kalkınma bankası olan Türkiye Sınai Kalkınma Bankası` nda 1992 yılında krediler toplamı 2.394.773 milyon Tl. ve kredilerden alınan faizler 908.216 milyon Tl. olmuştur; ve böylece kredi verimi %37 olarak gerçekleşmiştir.

Aynı yıl Türk Bankacılık Sektöründe ticari bankaların kredileri 206.482.810 milyon Tl. ve kredilerden aldığı faiz gelirleri 74.323.619 milyon Tl. olmuş ve ticari bankaların kredi verimi de %36 gibi Türkiye Kalkınma Bankası` ndan daha yüksek seviyede gerçekleşmiştir (TBB,1993).

Tablo 16:
TKB` de Takipteki Alacakların Verilen Kredilere Oranı
(Milyar TL.)

	1990	Yüzde	1991	Yüzde	1992	Yüzde
Verilen Krediler	2.398		3.566		6.248	
Takipteki Alacaklar	98	4.08	411	11.52	934	14.94
Ayrılan Karşılık	60	2.83	125	3.5	160	2.55
Kalan Net	30	1.25	286	8.02	774	12.39

Kaynak: TKB, 1990, s.70

TKB, 1991, s.50

TKB, 1992, s.44

1990 yılında Takipteki Alacakların Krediler içindeki oranı yalnızca %4.08 iken, 1992` de %14.94` e ulaşmıştır(Tablo 16).

Geri dönmeyen kredi oranı yıllar itibari ile artmıştır.

Türkiye Kalkınma Bankasının Kredilendirdiği iki ana sektörden biri sanayi, diğeri ise turizm sektörüdür. Bunlar ayrıntıları ile incelenmiştir.

3.6.1 SANAYİ SEKTÖRÜNDE KREDİ VERİLEBİLECEK YATIRIM VE HİZMET KONULARI

Türkiye Kalkınma Bankasınca kredilendirilebilecek yatırım ve hizmet konuları, "Yatırımların, Döviz Kazandırıcı Hizmetlerin ve İşletmelerin Teşviki ve Yönlendirilmesi" ile ilgili kararname ve tebliğlerde belirlenmiş olan "Teşvik Edilen Yatırım" konularıdır. Ancak bankaca hazırlanan sektör araştırmaları çerçevesinde kapasite artışına gereksinim olmadığı belirlenmiş sektörlerdeki yatırım konuları bunların dışında tutulmuştur.

Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu Kaynaklı Krediler ile Fon Kaynaklı Kredilerde ise "Yatırımların, Döviz Kazandırıcı Hizmetlerin ve İşletmelerin Teşviki ve Yönlendirilmesi" ile

ilgili kararname ve tebliğ hükümleri çerçevesinde hareket edilir.

3.6.2 KREDİ TAHSİS EDİLECEK SANAYİ YATIRIMLARINDA ARANAN KOŞULLAR

Türkiye Kalkınma Bankası` nca herhangi bir yatırım projesine ilişkin kredi talebinin incelenebilmesi için öncelikle;

- Yatırımcının anonim şirket olması,

- Yatırımcının teşvik belgesine sahip olması, (Türk-Alman Kredi Özel Fonu II kaynağından kredilendirilecek işçi şirketleri ile Kamu Ortaklığı Fonu Kaynaklarından Kredilendirilecek kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımlarda teşvik belgesi şartı aranmayabilir).

- Firma hakkında yapılacak istihbarat sonuçları ve proje ile ilgili ekonomik, teknik, ve mali değerlendirmenin sonuçlarının olumlu olması gerekmektedir.

Ayrıca Krediler Yönetmeliği gereğince yatırımcı firmanın uyması gereken koşullar şunlardır:

1. İflas etmemiş veya konkordato ilan etmemiş olması,
2. Vergi, Gümrük veya diğer parasal suçlardan kaçakçılıktan hüküm giymemiş olması,
3. Kamu ihalelerine girmekten yasaklı olmaması, ithalat ve ihracattan men edilmemiş olması,
4. Mali durumu bozulmamış, protestoya maruz, kalmamış, düzeltme hakkı olmaksızın karşılıksız çek düzenlememiş veya protesto kaydının kaldırıldığına ve mali durumunun düzeldiğine ilişkin bankaca kabul edilebilir yeterli belge/bilgi alınabilmiş olması,
5. Bankaya olan borçlarını ödememeleri nedeniyle haklarında İdari/Kanuni takibe girişilmemiş olması (mali yapısı düzelenler yeterli teminat alınması, muaccel borçlarının tasfiye edilmesi kaydıyla kredi başvurusunda bulunabilirler.),
6. Bankalar, Finans Kuruluşları ve Kamu Kurum/Kuruluşları tarafından temerrüde düşmeleri nedeniyle haklarında idari/Kanuni takibe geçilmemiş olması,
7. Bankanın Yetki Kanunu ve Kuruluş Kararnamesi, Kredi İlkeleri ve İş Programı` nda

öngörülen hukuki statü ve faaliyet alanı dahilinde olmasıdır (TKB,1993b,s.4-5)

3.6.3 SANAYİ KREDİLERİNİN DAĞILIMI

Sanayi sektörü yatırımcılarına yönelik kredi pazarlama faaliyetlerinin ağırlık noktasını, TKB' ye gelen ya da tespit edilerek gidilen şirketlerin ve projelerin sorunlarının saptanması ve çözümlenmesi, kredi tahsisinin yanısıra bankacılık sektöründeki yeni finansal araçların tanıtılması, şirket yapısına uygun finansman biçiminin belirlenmesi oluşturmaktadır. Özellikle kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımcılara çeşitli konularda

Tablo 17:
Kalkınmada Öncelikli Yörelere Yönelik Kredilendirme Faaliyetlerinin
Yıllara Göre Dağılımı (Sanayi)
(Milyar TL.)

	Tahsis Tutarı	Firma Sayısı	Sözleşmeye Bağlanan Tutar	Firma Sayısı
1990	320.3	45	151.9	31
1991	137.7	24	195.7	26
1992	260.9	39	134.2	23
Toplam	718.9	108	481.8	80

Kaynak: TKB, 1990, s.31

TKB, 1991, s.23

TKB, 1992, s.19

danışmanlık ve yönlendirme hizmetleri verilmektedir (TKB,1993, s.23).

1990 yılında kalkınmada öncelikli yörelerdeki orta ve uzun vadeli sanayi kredilerine ilişkin kredi talepleri sonucunda proje değerlendirme raporu olumlu bulunan 45 şirkete 320.3 milyar TL'lik kredi tahsisi yapılmıştır. Kredi tahsisi kararlaştırılan şirketlerden 31 adedi ile 151.9 milyar TL. kredi sözleşmeye bağlanmıştır (Tablo 17).

1991 yılında kredilendirme faaliyetleri çerçevesinde kalkınmada öncelikli yörelerdeki sanayi yatırımcılarının orta ve uzun vadeli kredi taleplerinin incelenmesi sonucu hazırlanan proje değerlendirme raporu olumlu bulunan 24 firmaya 137.7 milyar TL. kredi tahsis edilmiş, 26 firma ile 195.7 milyar TL. kredi mukaveleye bağlanmıştır (Tablo 17).

1992 yılında ise kalkınmada öncelikli yörelerdeki sanayi yatırımcılarının kredi taleplerinin incelenmesi sonucu raporu olumlu bulunan 39 firmaya 260.9 milyar TL. kredi tahsis edilmiş, 23 firma ile 134.2 milyar TL. sözleşme yapılmıştır (Tablo 17).

Tablo 17` de de görüldüğü gibi Kalkınmakta Öncelikli Yörelere açılan krediler yıllar içinde artmamış, azalmıştır.

Türkiye Kalkınma Bankası 1990 yılında sanayi sektöründe (Kalkınmada Öncelikli Yörelere hariç) toplam 80 şirkete 568.9 milyar TL. tutarında kredi tahsis ederken bu şirketlerden biri dışında tümüyle kredi sözleşmesi yapmıştır. Sözleşmesi yapılan kredi toplamı 472.4 milyar TL. olarak tablo 18` de görülmektedir. 1991 yılında normal ve gelişmiş yörelerdeki sanayi yatırımlarını kredilendirme faaliyetleri çerçevesinde, 38 şirkete 360.6 milyar TL. tutarında kredi tahsis edilmiş; 39 şirket ile 215.3 milyar TL.` lık kredi sözleşmeye bağlanmıştır (Tablo 18).

Tablo 18` de de görüldüğü gibi 1992 yılında kredilendirme faaliyetleri içinde olumlu rapor sonucu 58 şirkete 530.1 milyar TL. kredi tahsis edilmiş, 30 şirket ile 208.9 milyar TL. kredi sözleşmeye bağlanmıştır.

Tablo 18:
Normal ve Gelişmiş Yörelere Yönelik Kredilendirme
Faaliyetlerinin Yıllara Göre Dağılımı (Sanayi)
(Milyar TL.)

	Tahsis Tutarı	Firma Sayısı	Sözleşmeye Bağlanan Tutar	Firma Sayısı
1990	568.9	80	472.4	79
1991	360.6	38	215.3	39
1992	530.1	59	208.9	30
Toplam	1.459.6	176	1.072.6	148

Kaynak: TKB, 1990, s.29

TKB, 1991, s.24

TKB, 1992, s.18

1990 yılında sanayi yatırımlarına tahsis edilen orta ve uzun vadeli kredilerin 97.7 milyar TL. işçi şirketlerine aittir. Bu rakamın 37.6 milyar TL. normal kredi kullanan işçi şirketlerine, 60.1 milyar TL. da rehabilitasyon programı çerçevesinde kredilendirilen işçi şirketlerine aittir (TKB,1990, s.31).

1991 yılında sanayi yatırımlarına tahsis edilen 360.6 milyar TL. kredinin 20.6 milyar TL. ve sözleşmeye bağlanan 215.3 TL. kredinin 34.8 milyar TL. Türk işçi şirketlerinin yatırımlarına yöneliktir (Tablo 19).

Sanayi kredilerine genel olarak baktığımızda görünen odur ki Türkiye Kalkınma Bankası Kalkınmada Öncelikli Yörelere; Normal ve Gelişmiş Yörelere göre çok daha az kredi kullanmaktadır.

Tablo 19:
İşçi Şirketleri Kredi Faaliyetleri (Sanayi)
(Milyar TL.)

Kaynaklar	1991 Yılı		Sözleşmeye	
	Tahsis Tutarı	%	Bağlanan Tutar	%
Köf II Kaynaklı Kredi	3.0	14.6	27.2	78.2
- Normal	2.0	9.7	11.0	31.6
- Rehabilitasyon	1.0	4.9	16.2	46.6
Diğer Krediler	17.6	85.4	7.6	21.8
- Özkaynak	3.0	14.6	3.0	8.6
- Kamu Ortaklığı Fonu	10.0	48.5	--	--
- Dövizle Endeksli TL.	4.6	22.3	4.6	13.2
Toplam	20.6	100.0	34.8	100.0

Kaynak: TKB, 1991, s.25

3.6.4 TURİZM SEKTÖRÜNDE KREDİ VERİLECEK YATIRIM VE HİZMET KONULARI

TKB tarafından kredilendirilen yatırım ve hizmet konularının büyük bir bölümü sırasıyla 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Yasası ve 1618 Sayılı Seyahat Acentaları Birliği Yasasına bağlı olarak yayımlanmış ve yönetmeliklerde ayrıntılı olarak tanımlanan ve bu Yönetmelikler çerçevesinde Turizm Bakanlığı tarafından belgelendirilen yatırım/hizmetlerdir. Bunlar

- **Konaklama Tesisleri:** Otel, motel, tatil köyü, kamping, hostel, kırsal turizm tesisleri, (yayla turizmi ve doğaya yönelik nehir, mağara vs. tesisleri) gibi türlere ayrılmaktadır.

Golf Turizmi Tesisleri: Golf turizmi tesisleri ile bu tesislere ait konaklama, yeme-içme,

spor ve eğlence tesislerinden oluşan yan hizmet üniteleri bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Personel Eğitimi Tesisleri ve Otel Okullar: Münhasıran teorik ve uygulamalı turizm eğitiminin birlikte ve ayrı ayrı verildiği tesislerdir.

Tescilli Eski Eserler: Tescilli eski eserlerin Koruma Kurullarınca uygun görülmüş projeler çerçevesinde turizm amaçlı restorasyonu ile turizmde hizmet sunacak olan konaklama tesisleri ve Bakanlıkça belirlenecek diğer özel belgeli konaklama tesisleridir.

Sağlık ve Termal Turizmi Tesisleri: Kaplıca, çamur vb. doğal olanaklardan ve yapay araç gereçlerden yararlanılarak insan sağlığını koruyucu ve tedavi edici hizmetlerin hekim denetiminde sunulduğu konaklama ünitelerini de içeren tesislerdir.

HDTM' nin 1993/2 Sayılı Yatırımların, Döviz Kazandırıcı Hizmetlerin ve İşletmelerin Teşviki ve Yönlendirilmesi ile ilgili tebliğinde yer alan diğer öncelikli tür turizm yatırımlarıdır.

Yat Limanları

Yat Çekme Yerleri: Yatlara karada kışlama, muhafaza, bakım ve küçük onarım hizmeti veren tesislerdir.

Turizm Amaçlı Yatlar: Gezi ve spor amacıyla kullanılan yük ve yolcu gemisi niteliğinde olmayan deniz araçları olup, yatırım asgari 30 yatak kapasitesine sahip olmalıdır.

Seyahat Acentaları: Turistlere ulaştırma, konaklama, gezi, spor ve eğlence olanaklarını organize bir şekilde sunan ve onları bilgilendiren ticari kuruluşlardır.

Havayolu Şirketleri: Turistik amaçlı hava yolu taşımacılığı yapan şirketlerdir. Bu şirketlere bankaca uygun görülen bankalar aracılığı ile kredi kullandırılır.

Ev Pansiyonları: Ev pansiyonculuğu, bir ailenin devamlı oturmakta olduğu evin bir veya

birkaç odasının normal bir ev düzeni içerisinde pansiyon haline dönüştürülmesidir. TKB tarafından uygun görülecek yerlerde, bir apartman dairesinin veya müstakil bir evin döşenerek dış turizme tahsis edilmesi de ev pansiyonculuğu sayılır. Ancak sadece sezonda ikamet edilen yazlık evlerin pansiyon haline dönüştürülmesi ev pansiyonculuğu sayılmaz. Turistik belgeli pansiyonlarda sağlanan alışılmış hizmetlerin, ev pansiyonlarında da yerine getirilmesi gereklidir (TKB,1993 s.4-6).

3.6.5 KREDİ TAHSİS EDİLECEK TURİZM YATIRIMLARINDA ARANAN KOŞULLAR

Türkiye Kalkınma Bankası tarafından kredilendirilecek veya finansmanına aracılık edilecek girişimlerde/projelerde aşağıdaki nitelikler aranır. Bunlar:

1. Kredilendirilecek firmanın;
  - Anonim şirket statüsünde (kurulacak A.Ş. adına yapılacak başvurular kabul edilmez) olması,
  - Yatırımların Turizm Bakanlığı`ndan alınmış Yatırım ve/veya İşletme Belgesi bulunması
  - Yatırım tutarı bir milyarın üzerinde ise ayrıca HDTM`nden teşvik belgesi almış olmasıdır.
 (Ev pansiyonları bu koşullardan; Seyahat Acentaları Teşvik Belgesinden muaftırlar.)
2. Firma hakkında yapılacak istihbarat ve özkaynak araştırması sonuçları ve proje ile ilgili ekonomik, mali ve teknik değerlendirmelerin sonuçları olumlu olmalıdır.
3. Tesisin, niteliklerine uygun rekabet ortamında aranan ölçülerde hizmet kalitesine ve yeterli pazarlama kabiliyetine sahip işletmecilik organizasyonunun gerçekleştirilmiş olmasıdır.
- 4.Çevrenin doğal, tarihi, arkeolojik, sosyo kültürel, ve mimari yapısına uyum sağlaması, her türlü ekolojik özelliğin dikkate alınması, çevre korumacılığının gözetilmiş olmasıdır.
5. Firmanın herhangi bir hukuki ihtilafı bulunmamalı, ilgili mercilerden gerekli bütün izinler alınmış olmalı ve yatırımın turizme hizmet edici niteliği olduğunun belirlenmiş olmasıdır.

6. Yatırım tutarı 50 milyar TL.'nin üzerinde olan yatırımları yapacak firmaların finansman talebinin karşılanması için uygun görülmesi halinde muhasebe kayıtlarının bağımsız bir mali denetim kuruluşuna incelettirilmiş olmalıdır.

3.6.6 TURİZM KREDİLERİNİN DAĞILIMI

Türkiye Kalkınma Bankası diğer faaliyet alanı turizm sektörünü çeşitli cephelerden desteklemektedir. 1989 yılında 220 projeye 261.8 milyar TL. ayrılmış ve 13268 yatak desteklenmiştir (Tablo 20). 1990 yılında turizm yatırımlarına nakdi ve gayrinakdi krediler ve ev pansiyonculuğu kredileri dahil olmak üzere toplam 133 proje için 472.6 milyar TL. tahsis edilmiştir (Tablo 20). 1991 yılında turizm yatırımlarına nakdi ve gayrinakdi krediler ve ev pansiyonculuğu kredileri dahil olmak üzere toplam 133 proje için 269.1 milyar TL. tahsis edilmiştir (Tablo 20).

Tablo 20:
Tahsis Edilen Turizm Kredilerinin Yıllara Göre Dağılımı
(Milyar TL.)

	Proje Sayısı	Tahsisi Tutarı	Yatak Kapasitesi
1989	220	261.8	13268
1990	133	472.6	13937
1991	133	269.1	3040
1992	63	356.8	6510

Kaynak: TKB, 1989, s.35

TKB, 1990, s.33

TKB, 1991, s.27

TKB, 1992, s.20

1992 yılında turizm yatırımlarına nakdi ve gayrinakdi krediler ve ev pansiyonculuğu kredileri dahil olmak üzere 63 projede toplam 356.8 milyar TL. tahsis edilerek, 6510 yatak desteklenmiştir.

Turizm, turizm gelirlerinin 1988 yılında Gayrisafi Milli Hasıla` ya %3.3` lük katkısıyla, ülkemiz ekonomisinin küçük bir kısmını oluşturmasına rağmen, yabancı para kaynağı olarak önemli bir rol oynamaktadır (TKB,1989,s.28).

Ancak 1990 ve 1991 yıllarında Körfez Krizi, turizm sektörünü olumsuz yönde etkilemiştir. Dışa yönelik yatak arzı artarken dış talepteki azalma sektörün önemli ölçüde zarara uğramasına yol açmış, konaklama tesisleri, paralelinde yan hizmet tesisleri ve dış pazara yönelik çalışan seyahat acentaları da bu durumdan olumsuz yönde etkilenmiştir.

İşletmelerin düşük kapasite ile çalışmaları sektöre girdi sağlayan diğer iş kollarında ve turizme yönelik ticari faaliyetlerde önemli oranda iş hacminin azalmasına neden olmuştur.

1988 yılında %3.3 olan turizm gelirlerinin gayrisafi milli hasılaya katkısı 1990 yılında %3, 1991 yılında %1.8 olarak gerçekleşmiştir (TKB,1991,s.16).

1992 yılında ise turizm sektöründe canlanma gözlenmektedir. Yurt dışından gelen yabancı sayısındaki artışa paralel olarak turizm gelirleri de Kasım 1992 itibarı ile 3.5 milyar dolar düzeyine yükselmiştir (TKB,1992,s.14).

Tablo 21:
1988 - 1992 Yılları Arasında TKB Kredi Tahsisleri İle Desteklenen Kapasite (Turizm)
(Milyar TL.)

	Konaklama Üniteleri		Yatlar		Diğer(*)		Toplam	
	Proje Sayısı	Tutarı	Proje Sayısı	Tutarı	Proje Sayısı	Tutarı	Proje Sayısı	Tutarı
1988	319	558.4	12	5.4	10	18.8	341	582.6
1989	201	255.5	9	3.1	10	3.2	220	261.8
1990	120	401.6	5	1.8	8	67.3	133	470.7
1991	19	176.4	--	--	42	91.4	61	267.8
1992	22	256.0	1	1.5	25	98.9	48	356.4

Kaynak: TKB, 1992, s.21

Türkiye Kalkınma Bankasının turizm sektöründe kredilendirdiği Proje sayılarında, yıllar itibari ile bariz bir azalış göze çarpmaktadır. 1988 yılında kredilendirilen toplam proje sayısı 341 iken, bu sayı 1989 yılında 220' ye inmiş; bu düşüş 1991 ve 1992 yıllarında da devam ederek 1992 yılında 48' e kadar düşmüştür (Tablo 21).

Yatırım tutarları olarak ele aldığımızda ise dalgalı bir seyir göze çarpmaktadır. 1988 yılında 582.6 milyar TL. olan toplam yatırım tutarı, 1989' da 261.8 milyar TL.' ye inmiş, 1990' da ise 470.7 milyar TL.' ye çıkmış, 1991 yılında 267.8 milyar TL.'ye inip, 1992 yılında tekrar 356.4 milyar TL. 'ye çıkmıştır.

3.7 TÜRKİYE KALKINMA BANKASI' NDA KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

Türkiye Kalkınma Bankası' nın kalkınma bankacılığı uygulamaları içinde en önemli işlevlerinden birinin yatırımların doğru alanlara yönltilmesi konusunda rehberlik yapması olduğunu söylemiştik. Bu bağlamda Türkiye Kalkınma Bankası' nın Ülkemiz kalkınma çabaları kapsamında üstlendiği finansman desteği sağlama ve yönlendirme faaliyetlerinin ilk aşaması, yatırım girişimlerine ilişkin kredi başvurularının teknik, ekonomik ve mali yönden değerlendirilmesidir (TKB,1992,s.17).

3.7.1 PROJE DEĞERLENDİRME

Değerlendirme süreci, bir yandan öngörülen yatırımın teşvikler kapsamındaki konumu ve yasal çerçeveye uyum sağlaması yönlerinden irdelenmesini içerirken; diğer yandan da yatırımın gerçekçi bir biçimde tamamlanarak işlerlik kazanması için geçirilecek aşamaların ve bu aşamalarda gerekli mali ve yönetsel önlemlerin saptanmasını da içerir. Konunun bir boyutu öngörülen girişimin gerçekleştirilerek yaşama geçirilmesine ilişkin koşulların oluşturulması iken, diğer boyutu da Bankanın gireceği rota ve uzun vadeli riskin güvenceye alınarak kaynağın alternatif kullanışlar amacıyla geri dönüşünün sağlanmasına ilişkin koşulların belirlenmesidir.

Türkiye Kalkınma Bankası' nda finansman talepleri ön inceleme istihbarat ve proje değerlendirme olmak üzere üç aşamada değerlendirilmektedir.

Kredi Yatırım Müdürlükleri veya Şubelerce ön inceleme yapılarak kredi talebinde bulunabileceği belirlenen şirketler, sözkonusu birimlerden temin edecekleri "Başvuru Formu'nu" doldurarak Ek-1' deki bilgi ve belgelerle birlikte Bankanın Genel Müdürlüğüne veya Şubelere müracat ederler.

Şirkete ilişkin yapılacak istihbarat çalışması sonucunda şirketin kredi tahsisinde aranan koşullara uygun olduğu saptanırsa ilgili Proje Değerlendirme Müdürlüğü' nce Ek-2' deki bilgi ve belgeler temin edilerek nihai inceleme ve değerlendirme çalışmaları yapılır.

Nihai inceleme ve değerlendirme çalışmaları, şirket ve tesis mahalline giderek yerinde

incelemelerde bulunan ve gerekli bilgi ve belgeleri temin eden teknik uzman, mali analist ve ekonomistten oluşan ekip tarafından başlıca üç bölümde ve genel olarak aşağıdaki kriterlere göre yapılır. Bunlar:

1. Teknik Değerlendirme: Temel amaç yatırım projesinin konu, ürünler, teknoloji altyapı, olanakları açısından incelenmesi, yapılacak yatırımın fiziki boyutunun ve yatırım sonucunda ulaşılabilecek kapasitenin belirlenmesi olup, bu belirlenmelerden yararlanarak sabit ve işletme sermayesi yatırım tutarlarının ve işletme döneminde projenin yaratacağı fonların hesaplanmasıdır.

-Proje Yatırım Tutarının Hesaplanması

Toplam yatırım tutarı; projenin sabit yatırım tutarı ile işletme sermayesinden oluşur. Projenin sabit yatırım tutarı ise; arsa etüd, proje, teknik yardım ve lisans, inşaat, makina ve teçhizat, navlun, sigorta, ithalat ve gümrükleme giderleri, montaj giderleri, taşıt ve demirbaşlar, işletmeye alma giderleri, genel giderler kalemlerinden oluşan gerçek fiziki maliyeti, fiyat artışları, kur farkları, beklenmeyen giderlerinin eklenmesiyle belirlenir.

2. Ekonomik Değerlendirme: Projenin ekonomik değerlendirilmesinde temel amaç, mevcut ve potansiyel talep ve arz koşullarını, proje konusu halen üretilen ve/veya üretilecek olan ürün (lerin) özelliklerini, projenin katma değer, istihdam ve döviz yaratma gücünü analiz etmektir. Bu çalışmalarda talep ve arz ölçekleri, talep ve arzı etkileyen faktörler, piyasanın yapısı ve özellikleri, rekabet olanakları, yatırımın bölge ve ülke kapasitesine katkısı araştırılır ve proje konusu halen üretilen ve/veya üretilecek olan ürün (lerin) pazar olanakları ve büyüklüğü belirlenir.

3. Mali Değerlendirme: Teknik ve ekonomik değerlendirme raporlarının biraraya getirildiği mali değerlendirmede temel amaç, kredi talep eden şirketin geçmiş yıllardaki faaliyetlerinin, mali ve hukuki yapısının incelenmesi yoluyla şirketin mevcut durumunun belirlenmesi, projenin gerçekleştirilmesi ve tesisin işletmeye geçebilmesi için gerekli finansman ihtiyacının saptanması, bu ihtiyacının uygun finansman kaynaklarıyla karşılanmasına yönelik fon ve kaynak tablosunun düzenlenmesi sonucunda projenin gerçekleştirilebilirliği ve proje gelirlerinin, kredi anapara taksit ve faizlerini geri ödeme gücüne

ve yatırımcıya gelir yaratma gücüne sahip olup olmadığını belirlemektir.

Bu noktada Türkiye Kalkınma Bankası'nın özellikle dikkat ettiği kriter fonların borçlara oranı olan "Borç Ödeme Gücü" dür ve aşağıdaki şekilde hesaplanır:

$$\text{Borç Ödeme Gücü} = \frac{\text{Nakit Girişleri - Nakit Çıkışları}}{\text{Kredi Ödemeleri}}$$

Nakit Çıkışları olarak işletme dönemi yatırım harcamaları, net işletme giderleri, vergi, stopaj, temettü, ikramiye gibi zorunlu ödemelerin toplamı alınır.

Genellikle borç ödeme gücü 1` den büyükse sonuç olumlu, 1` den küçükse sonuç olumsuzdur. Ayrıca bazı sektörlerde borç ödeme gücünün 1.1 ile 1.4 arasında olması istenirken; bazı sektörlerde bu değerler düşük bulunabiliyor. Proje değerlendirme esnasında 1-2 yıl süre ile sektörüne bağlı olarak tolerans gösterilebilmektedir. 8-10 yıllık perspektifte bu değer mutlaka 1` in üstünde çıkmalıdır(*).

Açılacak kredi miktarı, projenin ihtiyacı, teşvik mevzuatı ve Bankanın kriterleri dikkate alınarak yapılan bu değerlendirme sonucuna göre saptanır ve yatırımın sağlam bir mali yapı içinde tamamlanmasının sağlanmasına özen gösterilir.

Değerlendirme raporunun olumlu olması ve Bankaca kredi tahsisinin uygun görülmesi halinde Ek-3` te istenen belgeler talep edilerek teminatın tesisinden sonra kredi, sözleşmeye bağlanarak kullanılır (TKB,1993,s.6-7).

---

* Yapılan Görüşmelerden

3.7.2 KREDİNİN TEMİNATI

Bankaca uygun görülmesi halinde aşağıda belirtilen teminatlardan bir veya birkaçı birlikte alınabilir. Bunlar:

- Gayrimenkul Rehni (İpotek),
- Ticari İşletme Rehni,
- Nakit Blokaj,
- Banka Teminat Mektubu,
- Banka Kontra Garantisi,
- Kefalet (müşterek borçlu müteselsil kefil),
- İstihkak Temliki,
- Alacak Temliki
- Kambiyo Senedi (çek/bono/poliçe),
- Devlet Tahvili, Hazine Bonosudur.

Orta ve uzun vadeli işletme kredileri ile kısa vadeli nakdi ve gayrinakdi kredilerde, teminat olarak alınacak taşınmazlar ile makina ve taçhizatın ekspertizleri yaptırılır. Ekspertiz değerleri üzerinden tehlike payı olarak belirli bir marj ayrılır. Marj düşüldükten sonra kalan değer üzerinde kredi açılmaz.

Banka, alınan teminatların güncel değerlerinin, riski karşılamaında tereddüde düşmesi halinde teminatın arttırılması talebinde bulunabilir. Talep edilen ek teminatın verilmemesi halinde riskin tamamına mucceiyet verilir. Kredi konusu tesis dışında teminat gösterilecek gayrimenkullerin banka tarafından kabul edilebilir nitelikte olması gerekmektedir.

Krediye karşılık teminat olarak alınan gayrimenkuller ve menkuller bankaca sigorta ettirilir.

3.7.3 KREDİNİN KULLANDIRMA VE KONTROL ESASLARI

Değerlendirme raporuna dayanılarak finansman ilişkisine girilen şirketlerin yatırım ve/veya işletme kredilerinin raporda öngörüldüğü biçimde kullanıldığının izlenmesi amacıyla kredi kullanım taleplerinin incelenmesi yapılır.

Kredi kullanım aşamasında;

a. Tahsis edilen kredi dış para ihtiyacında kullanılacak ise; sözkonusu kredi ithal edilecek makina ve teçhizatın projesine uygunluğunun ilgili Proje İzleme Müdürlüğü' nün onayını takiben akreditifi bankaca açılarak kullanılır.

b. Tahsis edilen kredi projenin iç para ihtiyacında kullanılacak ise; tahsis edilen krediden kredinin tür ve miktarına bağlı olarak Proje İzleme Birimlerinin düzenleyecekleri avans istihkak raporu esas alınarak avans ödemeleri yapılabilir. Banka avans ödemesi için ek teminat talep edebilir. Avans ödemesini takiben yapılacak kredi kullanım taleplerinde, bankanın proje değerlendirme raporunda ve sözleşmede belirtilmiş ve öngörülmüş bulunan yer ve konularla ilgili olarak yapılan fiili harcamaları kanıtlayan belge asılları ve fotokopileri bankaya iletilir. Yapılmış harcamaların şirket kayıtları ve tesis mahallinde yapılacak tespit ile projesine uygunluğunun saptanması ve fiili ödemenin yapılmış olması kaydı ile tahsis edilen krediden ödeme yapılabilir.

Uygulamadaki fiziki gerçekleştirmelerin, harcamaların, gelirlerin ve varılan diğer hedeflerin; projede öngörülen prensip ve şartlara uygun tarzda oluşup oluşmadığının ve varsa fiili ve ileride karşılaşılabilecek muhtemel sapmalarla nedenlerinin; idari, teknik, mali ve ticari yönlerden periyodik raporlarla, sistematik ve ani kontrollerle araştırılıp tespitine ve bunların giderilmesi ve çözümü için yeniden alınan tedbirlerin uygulanıp uygulanmadığının veya gerçekleşip gerçekleşmediğinin tekrar tespiti amacıyla izleme yapılır.

Banka açısından bir projenin izlenmesi projeye finansal desteğin sağlanmasından itibaren başlamakta ve projeye tahsis edilen kredinin geri dönüş süresi boyunca devam etmektedir.

Yatırımcılar, gerek yatırım gerekse işletme döneminde banka tarafından talep edilecek her türlü bilgi ve belgeleri ibraz etmek, defter kayıtlarını bankanın elemanlarının incelemesine sunmak zorundadır. Hesap durumu belgesi, bilanço/kar-zarar hesabı firma kayıtlarına ve maliyeye verilen bilançoya uygun olarak düzenlenir. Yatırımla ilgili üçer aylık devre sonlarında hesap durumu çıkarılarak bilgi sunulur.

Bu bilgi ve belgelerin; denetim şirketlerinin; firmanın 10 milyar liradan fazla kredi kullanması halinde ise yeminli mali müşavirlerin onayından geçmiş olması gerekir.

3.8. PROJE İNCELEME VE DEĞERLEMESİ İLE İLGİLİ BİR ÖRNEK

A) AAA A.Ş. Kalkınma Bankası' na ilk başvurusunda tesisleri için 3.622.800 DM. tutarında dış kredi talebinde bulunmuştur.

İkinci başvurusunda tevsi yatırım için 5.500.000.000 TL. reeskont ve 7.500.000 \$ serbest döviz kredisi talep etmiştir.

Bu talep üzerine yapılan değerlendirme çalışmaları sonucunda projenin toplam finansman ihtiyacı 58.429.531.000 TL. bulunmuştur. Kısa vadeli kaynak ve vadesi gelen kredi taksitlerinin toplamı 37.681.427.000 TL. ' na ulaşmaktadır. Kur farkları dahil yapılacak sabit tesis yatırımı, kur farkları ile beraber 16.004.012.000 TL.' dir.

58.429.531.000 TL. toplam fon ihtiyacının 6.181.245.000 TL. öngörülen serbest döviz kredisi, 3.500.000.000 TL. öngörülen Xbank kredisi ile karşılanacaktır. Kullanılabilecek kaynakların; 4.650.000.000 TL.' sı sermaye artırımı, 38.916.215.000 TL. proje fonları, 350.000.000 TL. kaynak kullanım destekleme primi ve teşvik primi, 4.832.071.000 TL.' sı ise işletme sermayesi fazlasından oluşmaktadır.

Ekonomik Değerlendirme

1. Sektörün Tanımı : İmalat sanayi ana başlığı altında, Dayanıklı tüketim malları alt sektörü içinde "Elektrikli Makineler İmalat Sanayi" olarak yer alan Ev Tipi Elektrikli Buzdolabı üretim konusunun; Brüksel tarife nomanklatürü (BTN), Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu (GTİP), Uluslararası standart Tarife Sınıflandırması (ISIC) numaraları aşağıdaki gibidir:

B.T.N No	GTİP No	ISIC No
84.15.10	84.15.31	775.21

2. Teşvik Durumu : Proje konusu fabrika 822/A sayılı ve 3.10.1974 tarihli teşvik belgesi ile kurulmuştur. Kuruluşundan bu yana çok sayıda teşvik belgesi alan AAA A.Ş. modernizasyon ve tevsi işlemleri için 18052 sayılı teşvik belgesine sahiptir.

Bu teşvik belgesi ile tanınan teşvikler aşağıdaki gibidir. Bunlar;

- i) %40 yatırım indirimi ,
- ii) Yatırım malı makina ve teçhizatın ithalinde 6/12585 sayılı kararname gereğince %100 gümrük muafiyeti,
- iii) %7 kaynak kullanım destekleme primi,
- iv) %20 teşvik primidir.

3. Arz, Kurulu Kapasite : Ülkemizde planlı dönemle birlikte 1960` lı yıllarda ithal ikameci sanayileşme stratejisine dayanılarak kurulan dayanıklı tüketim malları ve özellikle beyaz eşya sektörü bugün üretiminin çok büyük bir bölümünü yerli teknoloji ile gerçekleştirmektedir. Üretimde emek yoğun teknoloji ağırlık taşıırken firmalar arasında teknolojik farklılık görülmemektedir.

Sektörde ev tipi buzdolabı üretiminin kurulu kapasitesi 930000 adet/yıl` dır.

Tablo : 22

Yıllar İtibariyle AAA A.P.` nin Buzdolabı Üretimi
(Adet)

1982	280041
1983	214580
1984	247512
1985	260089
1986	342956
1987 (Ocak-Mart)	120218

Kaynak : AAA A.Ş. Finansman Müdürlüğü

1986 yılı üretimi ile AAA A.Ş. toplam sektörel üretimin yaklaşık olarak %53`nü gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

Sektörde planlanan kapasite artışı planlanan modernizasyon ve tevsii yatırımı ile gerçekleşecektir. Söz konusu tevsii ile birlikte yıllık kapasite 600000 Adet/Yıl` a çıkacaktır.

Tevsii ve modernizasyon yatırımının tamamlanması ile birlikte; hem tek hem çift kapılı üretimin aynı anda gerçekleşmesi sağlanacak, sac gövde panellerden üretilecek, sac parçaların boyanmasında toz boya sistemine geçilecektir. Tüm bu yenilikler ve kapasite artırımı sonucu birim maliyetlerde belirli bir tasarruf sağlanacaktır.

Ayrıca tevsii yatırımının yanında, kalitenin yükseltilmesi, maliyetlerin azaltılması ve çevre kirliliğinin önlenmesi gibi amaçlara yönelik modernizasyon çalışmaları sürdürülmektedir.

Arz cephesinin diğer bir yönünde bilindiği gibi mamul olarak ithalat oluşturmaktadır. Ülkemizde mamul anlamında ev tipi buzdolabı ithalatına 1983 yılında başlanmıştır. 1985 yılında buzdolabı başına fonun 1 \$' a kadar indirilmesi sonucu ithalatta bir miktar sıçrama görülmekte ve bu sıçramanın önümüzdeki yıllarda da süreceği beklenmektedir. Fakat ithal buzdolabı fiyatının, yerli imal buzdolaplarından çok yüksek olması sonucunda sözkonusu fiyat ilişkisinden dolayı ithal buzdolaplarına olan talebe nazaran çok düşük artışlar beklenmektedir.

4. Talep : 1960'lı yıllarda kurulmaya başlayan buzdolabı sanayinin üretimi ve üretimden satışları, 1970' li yılların ikinci yarısının sonuna kadar ve her yıl bir önceki yıla göre artarak 1978 yılında 750000 adete ulaşmıştır.

1979 yılından itibaren yoğun olarak yaşanan iktisadi kriz nedeni ile talepte belirgin bir daralma ve düşüş başlamıştır. 24.Ocak.1980' de uygulanmaya başlayan istikrar tedbirleri demeti ile birlikte harcanabilir gelirdeki reel azalma ve yükselen mamul fiyatları nedeni ile buzdolabı satışları 1984 yılında yaklaşık olarak 405000 adet seviyesine gerilemiştir.

Ülkemizde ev tipi buzdolabı satışları yıllar itibariyle aşağıdaki gibidir;

Tablo : 23
Yıllar İtibariyle Buzdolabı Satışları
(Adet)

1978	747654
1979	661697
1980	532716
1981	572255
1982	469500
1983	432122
1984	403646
1985	447312
1986	637283 (*)
1987 (Ocak-Nisan)	268545 (*)

Kaynak : DİE Türkiye İstatistik Yıllıkları, s.20

(*) : Beyaz Eşya Sanayicileri Derneği

1985 yılından itibaren canlanmaya başlayan buzdolabı satışları; 1986 yılında bir önceki yıla göre artarak (%42.5) 637283 adede ulaşmıştır. 1987 yılının Ocak Nisan döneminde gerçekleşen buzdolabı satışları ise 268545 adettir.

AAA A.Ş.'nin toplam satışların 1985 yılında %55' ini, 1986 yılında ise %56'sını gerçekleştirmiştir.

Tablo : 24
Yıllar İtibariyle AAA A.Ş.'nin Buzdolabı Satışları
(Yurtiçi Satışlar + İhracat)
(Adet)

1982	278141
1983	213172
1984	240341
1985	249156
1986	355136

Kaynak : AAA A.Ş. Finansman Müdürlüğü

Talep olayı bilindiği gibi iki yönlüdür; yurtiçi satışlar ve ihracat. Türkiye'nin dayanıklı tüketim malları en fazla ihraç ettiği ev tipi buzdolabı olmasına rağmen, istikrarsız bir çizgi izlemiştir.

Buzdolabı ihracatında belirlenen sürekli pazarlar Cezayir, Libya, Ürdün, Suudi Arabistan ve Irak'tır. Ayrıca Dubai, Katar, ve Lübnan'da 1983'ten beri ihracat yapılan ülkelerdir. Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkeleri yanında, Belçika, B. Almanya ve ABD'ye küçük sayılarda da olsa ihracat gerçekleştirilmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi ihracat dalgalı bir seyir izlemektedir (Tablo 25).

Tablo : 25
Yıllar İtibariyle Buzdolabı İhracatı

Yıllar	Adet	Değer (Bin \$)
1979	28181	4.790
1980	34526	6.933
1981	98559	18.601
1982	99108	18.273
1983	41386	5.678
1984	80473	10.726
1985	14008	2.145
1986	40996	6.892
1987 (Ocak-Şubat)	1638	232

Kaynak : Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, EBİM Kayıtları, s.21

Tablo 26'dan da açıkça görüleceği gibi firmanın ihracatıda, ülkenin buzdolabı ihracatında olduğu gibi dalgalanmaktadır.

Tablo : 26
Yıllar İtibariyle AAA A.Ş.' nin Buzdolabı İhracatı

Yıllar	Adet	(Cİf \$)
1982	56156	10.606.254
1983	31630	6.134.095
1984	30307	5.814.663
1985	6434	1.120.236
1986	39205	7.116.184

Kaynak : AAA A.Ş. Finansman Müdürlüğü

5. Talep tahmini : Talebi etkilemesi muhtemel değişkenler aşağıdaki gibi saptanmıştır. Bunlar;

- i) GSMH
- ii) Fert Başına Milli Gelir
- iii) Elektrikli Hane Sayısı
- iv) Konut Sayısı
- v) Özel Harcanabilir Gelir
- vi) Yenileme Talebi

Yukarıdaki değişkenlerle yapılan tekli regresyon analizlerinden en anlamlı olanı (hem iktisadi hem de istatistiksel olarak) seçilerek ileriye projekte kullanılmıştır.

Seçilen Model : $Lny = \alpha + \beta 1/x$
 $y =$ Buzdolabı Satışları
 $x =$ FBMG

Tahmin Sonucu : $Lny = 16,003 - 13864,2 (\beta 1/x)$

$F = 14$

$T = -7.044$

$F \text{ Ratio} = 49.622$

$R \text{ SQUARED} = .80$

$STD. \text{ ERROR OF TEST} = .196656262$

Fiili satışlardaki 1985` den 1986` ya geçişteki 542.5 lık artış modele katılmamıştır. Fakat tahmin sonucu fiili artışa çok yakın bir artış oranı model aracılığıyla yakalanmıştır

Yapılan tahmin sonucunda; ev tipi elektrikli buzdolaplarının talep projeksiyonu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 27
Yıllar İtibariyle Buzdolabı Talep Projeksiyonu

Toplam Talep (ADET)	
1986	615349
1987	640144
1988	665549
1989	691569
1990	718196
1991	745424
1992	773266

Değerlendirme Sonuçları

Projenin toplam finansman ihtiyacı 31.12.1988 tarihi itibariyle 58.429.531.000 Tl. olup, 6.181.245.000 Tl. serbest döviz kredisi, 3.500.000.000 Tl reeskont kredisi öngörülmüştür.

Şirket projede öngörüldüğü gibi çalıştığı takdirde yıllar itibariyle **Borç Ödeme Gücü** aşağıdaki gibi olacaktır.

Yıllar	1989	1990	1991	1992	1993	1994
proje	1.44	1.85	1.74	10.69	33.17	2.56

Tablo :28
Projenin Toplam Finansman İhtiyacı ve Kaynakları

(BIN TL)

YILLAR	KUMULATIF			1986		1987		1988	
	TOPLAM	İC	DIS	İC	DIS	İC	DIS	İC	DIS
TOPLAM FİNANSMAN İHTİYACI									
Yatırım	0	0	0	0		0	0	0	
Temel Yatırım	24,829,469	18,788,130	6,041,339	15,240,000		1,606,970	2,600,166	1,941,160	3,441,160
Değerleme Değer Artışı	0	0	0						
İstisnalar	710,906	710,906	0			128,558		582,348	
İstisnaların Giderleri	5,563,731	5,563,731	0			1,443,793		4,119,939	
İstisnaların Giderleri	139,906	0	139,906				139,906		
Yatırım Toplamı	31,244,012	25,062,767	6,181,245	15,240,000		3,179,321	2,740,072	6,643,446	3,441,160
Sermayesi Yatırım	25,691,868	25,691,868	0	30,523,939				(4,832,071)	
İstisnalar	0	0	0						
Sermayesi Yatırım	25,691,868	25,691,868	0	30,523,939				(4,832,071)	
Yatırım K.D.V.	425,775	425,775	0			192,836		232,939	
YATIRIM TUTARI (FİNANSMAN İHTİYACI)	57,361,655	51,180,410	6,181,245	45,763,939	0	3,372,157	2,740,072	2,044,314	3,441,160
FİNANSMAN KAYNAKLARI									
Yatırım	67,979,215	67,979,215	0	24,063,000	0	22,077,188	0	21,839,027	
Yatırım	5,510,000	5,510,000	0	5,510,000	0				
Yatırım Sermaye Arttırımı	4,650,000	4,650,000	0		0	4,000,000		650,000	
İstisnalar	54,348,215	54,348,215	0	15,432,000	0	18,077,188		20,839,027	
(Zarar)	39,293,215	39,293,215	0	4,949,000	0	15,791,188		18,553,027	
Amis Amortismanlar	15,055,000	15,055,000	0	10,483,000	0	2,286,000		2,286,000	
Değerleme Değer Artışı	596,000	596,000	0	596,000	0	0			
İstisnaların Primi ve Tıv. Primi	350,000	350,000	0					350,000	
İstisnaların Primi ve Tıv. Primi	0	0	0						
İstisnaların Primi ve Tıv. Primi	2,525,000	2,525,000	0	2,525,000	0				
İstisnaların Primi ve Tıv. Primi	(6,299,243)	(12,480,488)	6,181,245	21,700,939	0	(15,681,266)	2,740,072	(18,500,161)	3,441,160
Yatırım Vadeli Krediler	10,830,171	4,648,926	6,181,245	1,306,845	0	1,949,361	2,740,072	1,392,720	3,441,160
Yatırım Kredisi	66,429	66,429	0	132,857	0	(22,142)		(44,286)	
Yatırım Kredisi	28,497	28,497	0	113,988	0	(28,497)		(56,994)	
Yatırım Kredisi	54,000	54,000	0	60,000	0			(6,000)	
Yatırım Kredisi	1,000,000	1,000,000	0	1,000,000	0				
Yatırım Serbest Döviz Kredisi	6,181,245	0	6,181,245		0		2,740,072		3,441,160
Yatırım Merbank Yatırım Kredisi	3,500,000	3,500,000	0		0	2,000,000		1,500,000	
Yatırım Yabancı Kaynaklar	(17,129,414)	(17,129,414)	0	20,394,094	0	(17,630,627)	0	(19,892,881)	
Borçları	8,071,984	8,071,984	0	8,071,984	0				
Vadeli Banka Kredi Taksitleri	50,856	50,856	0	50,856	0				
Gelen Tahvil Ödemeleri	(8,906,138)	(8,906,138)	0	23,927	0	(2,227,000)		(6,703,065)	
Ek Vergiler	(8,540,114)	(8,540,114)	0	5,113,601	0	(5,113,601)		(8,540,114)	
Ek Temettüleri	(7,806,002)	(7,806,002)	0		0	(3,156,300)		(4,649,702)	
Kredileri	0	0	0	7,133,726	0	(7,133,726)			
İstisnaların Primi ve Tıv. Primi	(4,318,317)	(4,318,317)	0			(3,023,765)		(1,294,552)	
FİNANSMAN KAYNAKLARI	57,361,655	51,180,410	6,181,245	45,763,939	0	3,372,157	2,740,072	2,044,314	3,441,160

Tablo: 29
Projenin Proforma Gelir ve Gider Tablosu
(Bin TL.)

ACIKLAMALAR / YILLAR	1989	1990	1991	1992	1993	1994
KKO	70%	70%	70%	70%	70%	70%
1- Isletme Gelirleri	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938
2- Satilan Malin Maliyeti	53,853,687	53,881,154	59,840,451	58,201,982	57,172,868	56,146,778
3- Kanuni Kar / Zarar (1-2)	31,083,251	31,059,784	27,100,507	28,738,956	29,768,070	30,794,160
4- Zarar Mahsubu						
5- Ihracatta Vergi Istisnasi	1,550,379	1,550,379	1,550,379	1,550,379	1,550,379	1,550,379
6- Yatirim Indirimi ve Dig. Ind.	6,447,894					
7- Kurumlar Vergisi Matrahi (3-(4+5+6))	23,106,978	29,529,405	25,370,128	27,208,577	28,237,691	29,265,781
8- Kurum.Ver.(7*%47.84)	11,054,578	14,126,867	12,232,749	13,016,583	13,508,911	13,999,793
9- Gelir Vergisi Stopaji ((5+6)*%10)	797,827	153,038	153,038	153,038	153,038	153,038
10- Donem Kar/Zarari (3-(8+9))	19,233,046	16,779,879	14,714,720	13,569,333	16,106,121	16,641,329
11- Zarar Mahsubu						
12- Kanuni Yedek Akce ((3-11)*%5)	1,554,263	508,737				
13- l.Temettu ((10-(11+12))*%i	8,839,392	8,133,371	7,557,360	7,784,668	8,033,060	8,320,663
14- Memur ve Iscilere Kar Payi						
15- Kullanilabilir Kar (10-(12+13+14))	8,839,392	8,133,371	7,557,360	7,784,668	8,033,060	8,320,663

Tablo: 30
Projenin Proforma Nakit Akim Tablosu
(Bin TL.)

PROFORMA NAKIT AKIM TABLOSU (PROJE)
(BIN TL)

ACIKLAMALAR / YILLAR	1989	1990	1991	1992	1993	1994
KKO	70%	70%	70%	70%	70%	70%
A- Nakit girisleri	58,724,544	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938
1- Net Isletme Geliri (a-b-c)	57,863,332	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938
a. Isletme Geliri	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938	86,940,938
-Yurtlici Satis Geliri	78,868,188	78,868,188	78,868,188	78,868,188	78,868,188	78,868,188
-Ihracaat	7,631,896	7,631,896	7,631,896	7,631,896	7,631,896	7,631,896
-Ihracaatta Vergi ladesi	420,834	420,834	420,834	420,834	420,834	420,834
b. Stok Parki	7,269,347					
c. M.B.M.D. Satis Tutari	21,808,040					
d. K.k.Dest. Prm,Tsv. prm. IKDV	860,992					
B- Nakit Cikislari	56,380,108	81,869,610	82,966,236	76,071,813	76,486,450	80,837,819
1- Isletme Donemi Yatirim Harcamalari						
2- Net Isletme Giderleri (a-b-c)	57,564,784	53,207,161	53,207,161	53,207,161	53,207,161	53,207,161
a. Isletme Giderleri	53,207,161	53,207,161	53,207,161	53,207,161	53,207,161	53,207,161
b. Stok Parki	4,333,594					
c. M.B.M.D. Satis Maliyeti	13,486,783					
3- Zorunlu Odemeler (a+b+c)	13,671,723	20,691,397	22,415,476	19,743,147	20,934,289	21,713,010
a. Vergi ve Stopaj	8,790,423	11,832,203	14,279,903	12,383,787	13,169,621	13,661,949
b. Temettu	4,881,300	8,839,392	8,133,371	7,557,360	7,784,668	8,033,060
c. Ikramiye						
4- Kredi odemeleri	5,543,599	5,970,832	5,543,599	1,121,503	323,000	3,913,648
a. Faizler	5,790,872	2,994,821	1,963,707	939,617	143,182	61,314
b. Anapara Geri Odemeleri	1,532,727	2,976,031	2,933,888	181,888	181,818	181,818
C- Nakit Parki	2,544,437	3,071,328	3,974,702	10,869,123	10,434,488	6,103,119
D- Borc Odeme Gucu (A-(B1+B2+B3))/B4	1.44	1.83	1.74	10.69	33.17	2.36
E- Brut Nakit Akimi (A-B2)	21,539,761	31,733,777	31,733,777	31,733,777	31,733,777	31,733,777

Mali Değerlendirme

Döner değerler içinde %64' lük bir paya sahip olan toplam alacakları 1983-86 yıllarında bu oranını korumaktadır. Alacakların döner değerler içindeki payının yüksek oluşunun nedeni kredili mal satışı politikasıdır. Duran değerlerinin %22 - 36 ' lık bir kısmını oluşturan stoklarında yıllar itibariyle aynı düzeyini korumaktadır. Hammaddelerin önemli bir kısmının yurt dışından ithal edilmesi nedeniyle de stok süresi uzamakta ve şirket için normal bir düzeydedir.

Dönen değerler içinde diğer kalemler küçük paylara sahiptirler. Şirketin hazır değerleri dönen varlıkların %4' ü, aktif toplamının %3' lük bir kısmını oluşturmakta ve toplam iş hacmi içinde düşük düzeydedir. Ancak şirket toplam satışlarının %50' sini ortalama 3.5 ay vade ve %5 nakit iskontosu %6.25 vade farkı ile satmakta olup gereken girdilerin önemli bir kısmını kredili aldığından nakit sıkıntısı olmamaktadır. Dönen değerlerin 1983- 1986 yıllarındaki kalemler itibariyle dağılımı dengelidir ve bu denge korunmaktadır.

Duran varlıkların %70' i maddi sabit kıymetlerdir. Maddi sabit kıymetlerin payı 1983' ten 1986 yılına kadar 20 puan düşmüştür. Bu düşüşün nedeni amortismanlardır. Duran varlıkların diğer önemli kalemi %28' lik payla iştiraklerdir. İştiraklerin payı her yıl artarak 1986 yılında %46' ya çıkmıştır.

Kısa vadeli borçlar içinde satıcılara olan senetsiz borçlar %33-56' lık bir paya sahiptir. Senetli borçların 1983 yılında %20' lik paya sahipken daha sonraki yıllarda azalarak, payı %1' in altına düşmektedir. Buna karşılık senetsiz borçları yükselmektedir. Kısa vadeli borçlar içinde diğer önemli kalem olan kısa vadeli banka kredileri de %18' lik bir orana sahiptir. Bu oran istikrarsız bir gelişmeyle önce sıfırlanmakta daha sonra %28' e çıkmaktadır. Şirketin döner değerleri içinde kasa bankanın iş hacmine göre düşük oluşu kredili mal alımı ve kısa vadeli mal alımı ve kısa vadeli banka kredilerinin kullanılması ile giderilmektedir. Diğer kalemlerin ağırlığı önemsizdir.

Uzun vadeli yabancı kaynakları ise, ilk yıllarda tamamen banka kredileri oluşturmaktadır. Şirketin sermaye piyasasına yönelmesi ile 1986 yılında tahvil taksitleri banka kredileri ile eşit ağırlıklı bir duruma gelmiş ve bu yolla kaynak kullanımının şirkete maliyeti kredilere göre daha düşük olduğundan ilerleyen yıllarda tahvil kaynağının ağırlığının daha da artacağı söylenebilir.

Şirketin özkaynakları ilk yıllardaki dengesini koruyarak 1986 yılında 1983'teki düzeydedir. Özkaynak içinde de en önemli kalem 1983'te %58 ve 1986'da %45'le sermaye'dedir.

Özkaynaklar içinde karşılıklar yıllar itibariyle önemli artışlar gösterirken dönem karındaki artış hızı da düşmekle birlikte özkaynaklar içinde ve pasif kalemler içinde en yüksek oranda artan kalemdir. Buna bağlı olarak ödenecek vergilerde de paralel bir artış sözkonusudur.

Gelir tablolarında yapılan inceleme sonucunda da Brüt Satış karlılığı %25, işletme karlılığının %15, işletme öncesi karlılığı da %10 civarındadır. Şirketin finansman giderleri 1983-86 yıllarında %6'lık oranını korumuştur. Ancak bu oranın ilerleyen yıllarda artması beklenebilir. Satışlarının %90'ını yurtiçinde gerçekleştirmekte ve ihracatın payı %6'da kalmaktadır. Şirketin en önemli maliyet kalemi hammaddedir. Hammaddenin bir kısmının ithal edilmesi bunun önemli nedenlerinden biridir. İşçiliklerin maliyet içindeki Şayı bant sistemi ile üretim nedeni ile düşüktür. Tevsi yatırım ile otomasyonun artacağı ve direkt işçilik giderleri payının daha da düşeceği söylenebilir.

Oran Analizi

I. Likidite Oranları

Şirketin cari oranı ve likidite oranı yeterlidir. Kısa vadeli yabancı kaynakların artış hızı ile döner değerlerin artış hızının yakın olması nedeniyle cari oran 1.30 1.40'lık düzeyini korumaktadır. Likidite oranının 1984 ve 85 yıllarında 1'in biraz altına düşmesinin nedeni stokların döner değerler içindeki payının bu yıllarda biraz artmış olmasındandır. Şirket döner değerlerinin bir kısmını uzun vadeli yabancı kaynaklarla finanse etmektedir.

II. Mali Bünye Oranları

1983 yılında %33 olan özkaynakların/Toplam kaynaklar içindeki payı 1985 yılında %44, 1986 yılında tekrar %33'lük düzeydedir. Şirketin 1984-86 yılları arasındaki yatırımları ve bunların yabancı kaynakla finansmanı özkaynağının toplam kaynaklar içindeki payını düşürmüştür. Kısa ve uzun vadeli yabancı kaynaklar da mali yapı içinde aynı (%53, %14'lük) oranları korumuşlardır. Şirketin Özkaynaklarının önümüzdeki

yıllarda artması beklenebilir.

III. Devir Hızı Oranları

Mamul stokları devir hızı çok yüksektir. 1984 yılında 25.7 1986 yılında ise 29.8` dir. Şirketin iş hacmi içinde stoklarının biraz düşük olması bunun nedenlerinden biridir.

Alacakların devir hızı ise normal düzeydedir. (6-4) Satışlarının %50` si ortalama 3.5 ay vadeli.

Net işletme sermayesi dönüş hızı yüksektir. Şirketin elindeki işletme sermayesi yeterli büyüklüktedir.

IV. Karlılıkla İlgili Oranlar

Şirketin özverliliğinin toplam satışlara göre düşük olması nedeniyle özvarlık karlılığı çok yüksek çıkmaktadır.

Vergiden önceki özvarlık karlılığı %20` den %134` lere kadar çıkmaktadır. Bu karın yüksek oluşundan değil, özvarlığın düşüklüğünden kaynaklanmaktadır. Mali karlılığı yüksek olan şirketin ekonomik karlılığı normal düzeydedir. Vergi öncesi karın aktif toplamına oranı %20 düzeyindedir.

Şirketin brüt satış karı biraz düşük görülmektedir. Bunda kapasitenin düşük olmasının etkisi vardır. (%65-70 K.K.O) Ancak gene de %20` lik brüt satış karlılığı şirket için yeterli sayılabilir. Faaliyet karı genel yönetim giderlerinin etkisiyle %14` tür. Finansman giderlerinin de binmesi ile net kar/satışlar %9-11 olmaktadır. Şirket elde ettiği karla faizleri ödeyebilmekte ve fon artırabilmektedir. Bu karlılık düzeylerinde şirket özvarlığını besleyebilecek kaynakları yaratmış olmaktadır.

Aşağıda şirketin 1983, 1984, 1985, 1986 yıllarına ait mali analize uygun olarak düzenlenmiş bilançoları ve gelir tabloları verilmiştir.

Örneğin tamamında şirket ismi değiştirilmiş, rakamlara dokunulmamıştır.

Tablo: 31
Şirketin Yıllar İtibarıyla Bilançolarının Dikey Analizi
(Aktif)

YILLAR İTİBARIYLA BİLANÇOLARININ DİKEY ANALİZİ

LANÇO KALEMLERİ TİF ---	YILLAR		1983		1984		1985		1986		
	GRUP YUZDESİ	AKTİF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTİF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTİF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTİF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTİF YUZDESİ	
I. DONEN VARLIKLAR											
A. Hazır Degerler	616,039	0.04	0.03	222,564	0.01	0.01	405,284	0.02	0.01	502,474	0.01
1. Kasa	6,021	0.00	0.00	6,096	0.00	0.00	9,449	0.00	0.00	12,597	0.00
2. Banka	610,018	0.04	0.03	159,828	0.01	0.01	395,835	0.01	0.01	489,877	0.01
3. Menkul Kıymetler				56,640	0.00	0.00					
B. Kısa Vadeli Alacaklar	9,996,787	0.67	0.47	8,936,716	0.56	0.36	18,384,582	0.69	0.44	41,506,902	0.69
1. Musterilerden Senetsiz Alacaklar	366,433	0.02	0.02	516,497	0.03	0.02	2,399,588	0.09	0.06	16,042,505	0.27
2. Alacak Senetleri	8,365,806	0.55	0.39	9,672,613	0.60	0.39	17,746,188	0.67	0.43	25,485,514	0.43
(-) Alacak Senetleri Reeskontu				1,816,975	0.11	0.07	2,864,019	0.11	0.07	3,445,847	0.06
3. Personelden Alacaklar				31,697	0.00	0.00	32,723	0.00	0.00	48,076	0.00
4. Diğer Alacaklar	1,324,548	0.09	0.06	532,884	0.03	0.02	1,090,102	0.04	0.03	3,376,654	0.06
C. Verilen Avanslar	600,964	0.04	0.03	272,634	0.02	0.01	406,583	0.02	0.01	3,077,691	0.05
D. Stoklar	3,351,659	0.22	0.16	5,800,559	0.36	0.23	6,971,676	0.26	0.17	11,748,764	0.20
1. İlk Madde Malzeme	2,334,233	0.16	0.11	2,911,810	0.18	0.12	2,337,766	0.09	0.06	6,814,493	0.11
2. Yarı Mamuller	323,332	0.02	0.02	445,443	0.03	0.02	216,482	0.01	0.01	1,049,751	0.02
3. Mamuller	694,094	0.05	0.03	2,387,757	0.15	0.10	4,334,037	0.16	0.10	3,817,376	0.06
4. Ambalaj Malzemeleri				55,549	0.00	0.00	63,391	0.00	0.00	67,144	0.00
E. Akreditifler	433,316	0.03	0.02	746,619	0.05	0.03	447,478	0.02	0.01	2,908,818	0.05
F. Pesin Odennis Giderler				33,176	0.00	0.00	50,775	0.00	0.00	68,179	0.00
EN VARLIKLAR TOPLAMI	14,998,765	1.00	0.71	16,012,268	1.00	0.64	26,666,378	1.00	0.64	59,812,828	1.00
I. DURAN VARLIKLAR											
A. Uzun Vadeli Alacak ve Fonlar	32,717	0.01	0.00	219,970	0.02	0.01	424,117	0.03	0.01	158,267	0.01
1. Alacak Senetleri				375,056	0.04	0.02	437,081	0.03	0.01	304	0.00
(-) Alacak Senetleri Reeskontu				197,251	0.02	0.01	130,586	0.01	0.00	31	0.00
2. Verilen Depozito ve Tesinatlar	32,717	0.01	0.00	42,165	0.00	0.00	117,622	0.01	0.00	157,994	0.01
3. Supheli Alacaklar	22,274	0.00	0.00	14,369	0.00	0.00	13,684	0.00	0.00	7,357	0.00
(-) Supheli Alacaklar Karşılığı	22,274	0.00	0.00	14,369	0.00	0.00	13,684	0.00	0.00	7,357	0.00
B. İstirakler	1,654,162	0.27	0.08	2,608,473	0.30	0.11	4,996,771	0.33	0.12	9,765,442	0.43
İstirakler	1,716,102	0.28	0.08	2,614,723	0.30	0.11	4,996,771	0.33	0.12	10,445,002	0.46
(-) Sermaye Taahhutundan Borçlar	59,940	0.01	0.00	6,250	0.00	0.00				679,560	0.03
D. Maddi Sabit Kıymetler	4,225,026	0.69	0.20	5,447,761	0.62	0.22	6,552,629	0.44	0.16	11,606,543	0.51
1. Arazi ve Arsalar				7,849	0.00	0.00	46,775	0.00	0.00	49,925	0.00
2. Yar Ustu ve Yeraltı Duzenleri				352,094	0.04	0.01	364,828	0.02	0.01	472,321	0.02
3. Binalar	1,795,708	0.30	0.09	2,083,288	0.24	0.06	2,707,182	0.18	0.06	3,532,373	0.16
4. Makina, Tesis ve Kaliplar	7,357,367	1.21	0.35	11,209,380	1.27	0.45	14,783,160	0.98	0.35	26,685,244	1.12
5. Demirbas ve Mefrusat	601,154	0.10	0.03	889,436	0.10	0.04	1,200,387	0.08	0.03	1,786,336	0.08
6. Tasitlar	265,616	0.04	0.01	334,337	0.04	0.01	515,566	0.03	0.01	668,343	0.03
(-) Birikmis Amortismanlar	5,794,819	0.95	0.27	9,428,623	1.07	0.38	13,065,269	0.87	0.31	21,588,001	0.95
E. Maddi Olmayan Sabit Degerler	97,214	0.02	0.00	540,979	0.06	0.02	798,722	0.05	0.02	985,900	0.04
Maddi Olmayan Sabit Degerler	97,214	0.02	0.00	616,988	0.07	0.02	1,326,243	0.09	0.03	2,466,659	0.11
(-) Birikmis Itfa Payları				76,009	0.01	0.00	527,521	0.04	0.01	1,476,759	0.07
. Yapılmakta Olan Yatirimlar	70,542	0.01	0.00	4,760	0.00	0.00	2,255,200	0.15	0.05	126,616	0.01
VARLIKLAR TOPLAMI	6,081,661	1.00	0.29	8,821,943	1.00	0.36	15,027,439	1.00	0.36	22,646,968	1.00
İF TOPLAMI	21,080,426			24,834,211			41,693,817			82,459,796	
=====				=====			=====			=====	

Tablo:31'in Devamı
(Pasif)

KİF ==	1983		1984		1985		1986	
	GRUP YUZDESİ	AKTIF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTIF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTIF YUZDESİ	GRUP YUZDESİ	AKTIF YUZDESİ
I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR								
A. Uzun Vadeli Kredi Taksitleri	0.00	0.00	824,041	0.07	0.03	282,446	0.01	0.01
B. Tahvil Anapara Taksitleri	0.00	0.00	402,000	0.03	0.02	403,860	0.02	0.01
C. Banka Kredileri	2,055,244	0.18	0.10	1,921,929	0.15	0.08	1,730,714	0.04
D. Kısa Vadeli Borçlar	8,204,210	0.73	0.39	5,897,098	0.47	0.24	53,065	0.00
1. Satıcılara Senetsiz Borçlar	3,680,725	0.33	0.17	4,078,560	0.33	0.16	12,299,527	0.28
2. Satıcılara Senetli Borçlar	2,249,478	0.20	0.11	211,802	0.02	0.01	20,116,731	0.46
3. Ortaklara Borçlar		0.00	0.00	71,783	0.01	0.00	18,417,112	0.42
4. Personale Borçlar		0.00	0.00	159,834	0.01	0.01	8,321	0.00
5. Alınan Depozito ve Teminatlar		0.00	0.00	15,508	0.00	0.00	24,774	0.00
6. Ödenecek Kar Payları		0.00	0.00	5,225	0.00	0.00	475,280	0.01
7. Diğer Borçlar	2,274,007	0.20	0.11	1,354,386	0.11	0.05	10,125	0.00
E. Alınan Avanslar		0.00	0.00	695,664	0.06	0.03	13,755	0.00
F. Ödenecek Vergi, Resim, Harc	913,499	0.08	0.04	2,749,157	0.22	0.11	1,167,364	0.03
VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI	11,172,953	1.00	0.53	12,489,889	1.00	0.50	7,379	0.00
							9,189,949	0.21
							43,397,365	1.00
I. ORTA VE UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR								
A. Tedavüldeki Tahviller		0.00	0.00	453,625	0.33	0.02	50,000	0.02
B. Banka Kredileri	3,015,723	1.00	0.14	739,765	0.55	0.03	3,026,943	0.98
C. Uzun Vadeli Borçlar		0.00	0.00	161,573	0.12	0.01	5,591,714	0.07
VE UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAM	3,015,723	1.00	0.14	1,354,963	1.00	0.05	3,076,943	1.00
							11,591,714	0.14
I. ÖZKAYNAKLAR								
A. Ödenmiş Sermaye	4,000,000	0.58	0.19	5,000,000	0.45	0.20	8,000,000	0.44
B. Yedek Akçeler	680,334	0.10	0.03	624,485	0.06	0.03	1,063,073	0.06
C. Karşılıklar	102,637	0.01	0.00	319,437	0.03	0.01	1,019,437	0.06
1. Yatırım İndirimi	102,637	0.01	0.00	102,637	0.01	0.00	102,637	0.01
2. Özel Fonlar		0.00	0.00	216,800	0.02	0.01	216,800	0.01
3. Yatırım Finansman Fonu		0.00	0.00		0.00	0.00	700,000	0.04
D. Yeniden Değerleme Değer Artis Fonu	1,633,079	0.24	0.08	1,547,554	0.14	0.06	1,531,176	0.08
E. İstiraklerde Değer Artis Karşılığı		0.00	0.00	833,692	0.08	0.03	1,405,919	0.08
F. Diğer Kar	475,700	0.07	0.02	2,664,191	0.24	0.11	5,017,267	0.28
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI	6,891,750	1.00	0.33	10,989,359	1.00	0.44	18,036,872	1.00
							27,470,717	0.43
TOPLAMI	21,080,426			24,834,211			41,693,817	
							82,459,796	

Yıllar İtibarıyla Gelir-Gider Tablolarının Dikey Analizi

GELİR-GİDER TABLOLARI	1985 (*)		1984		1983		1986	
I. BRUT SATIŞ HASILATI								
1. Yurt İçi Satışlar		52,502,070	1.01	86,946,839	1.01	161,477,948	1.01	1.01
2. İhracat		48,088,147	0.95	81,507,361	0.95	139,798,311	0.95	0.88
3. Diğer		2,856,710	0.06	1,269,617	0.01	3,745,168	0.01	0.04
4. Vergi Şadesi Vade Parkı		781,748	0.02	5,342,080	0.04	4,338,197	0.04	0.03
II. HASILATTAN İNDİRİMLER (-)		775,465	0.01	827,781	0.01	11,396,272	0.01	0.07
III. NET SATIŞ HASILATI		582,248	0.01	911,207	0.01	2,363,363	0.01	0.01
IV. SATILAN MALIN MALİYETİ (-)		51,919,822	1.00	86,035,632	1.00	139,114,363	1.00	1.00
1. Direkt İhtimade Malzeme		39,649,243	0.76	67,170,060	0.78	121,628,306	0.78	0.76
2. Direkt İscilik		33,997,386	0.65	37,377,013	0.65	107,063,800	0.67	0.67
3. Genel İmal Giderleri		872,033	0.02	1,166,490	0.01	1,396,243	0.01	0.01
4. Yarımamul ve Kamul Stok Parkı		3,736,627	0.11	7,897,730	0.09	12,967,329	0.09	0.08
5. Ambalaj Giderleri		1,815,773	0.03	353,813	0.00	1,678,113	0.00	0.01
V. SATIŞ GİDERLERİ VE VERGİLERİ (-)		836,932		1084580		1,677,049		0.01
VI. BRUT SATIŞ KARI	7,380,466		0.04	5,414,270	0.04	4,276,433	0.04	0.03
VII. GENEL YONETİM GİDERLERİ (-)	6,446,119		0.20	13,451,302	0.18	33,209,604	0.18	0.21
VIII. İSLETHE KARI	934,347		0.06	4,807,846	0.06	9,300,869	0.06	0.06
IX. İSLETHE DİSİ KAR-ZARAR (+,-)	(141,314)		0.14	10,643,436	0.12	23,908,733	0.12	0.13
X. FİNANSMAN GİDERLERİ		159,641	0.00	1,181,903	0.01	1,830,613	0.01	0.01
XI. VERGİDEN ÖNCEKİ KAR	792,833		0.06	2,338,818	0.03	9,628,330	0.03	0.06
		4,440,319	0.09	9,466,541	0.11	16,131,020	0.11	0.10

(*) Firmanın 1985 yılında gelir-gider tablosu olmadığından, veriler 'kar/zarar tablosundan alınmıştır.

Tablo: 33
Şirketin Yıllar İtibarıyla Bilançolarının Yatay Analizi
(Aktif)

KALEMLERİ	1983-1984		1984-1985		1985-1986	
	ARTIS - AZALIS TUTAR	%	ARTIS - AZALIS TUTAR	%	ARTIS - AZALIS TUTAR	%
ÖZEL VARLIKLAR						
Hazır Değerler	(393,475)	-63.	182,720	82.097	97,190	23.98
Kasa	75	1.24	3,353	55.003	3,148	33.31
Banka	(450,190)	-73.	236,007	147.66	94,042	23.75
Menkul Kıymetler	56,640		(56,640)	-100		
Kısa Vadeli Alacaklar	(1,060,071)	-10.	9,447,866	105.71	23,122,320	125.7
Musterilerden Senetsiz Alacaklar	150,064	40.9	1,883,091	364.58	13,642,917	568.5
Alacak Senetleri	1,366,807	16.4	8,073,575	83.468	7,739,326	43.61
-) Alacak Senetleri Reeskontu	1,816,975		1,067,044	58.726	561,828	19.48
Personelden Alacaklar	31,697		1,026	3.2368	15,353	46.91
Diğer Alacaklar	(791,664)	-59.	557,218	104.56	2,286,552	209.7
Verilen Avanslar	(328,330)	-54.	133,949	49.131	2,671,108	656.9
Stoklar	2,448,900	73.0	1,171,117	20.189	4,777,088	68.52
İlk Madde Malzeme	577,577	24.7	(574,044)	-19.71	4,476,727	191.4
Yarı Mamuller	122,111	37.7	(228,961)	-51.40	833,269	384.9
Mamuller	1,693,663	244.	1,946,280	81.510	(516,661)	-11.9
Ambalaj Malzemeleri	55,549		27,942	50.121	(16,247)	-19.4
Akreditifler	313,303	72.3	(299,141)	-40.06	2,461,340	550.0
Pesin Ödenmiş Giderler	33,176		17,599	53.047	17,404	34.27
VARLIKLAR TOPLAMI	1,013,503	6.75	10,654,110	66.537	33,146,450	124.3
YATIRIM VARLIKLAR						
Uzun Vadeli Alacak ve Fonlar	187,253	572.	204,147	92.806	(265,850)	-62.6
Alacak Senetleri	375,056		62,025	16.537	(436,777)	-99.9
) Alacak Senetleri Reeskontu	197,251		(66,665)	-33.79	(130,555)	-99.9
Verilen Depozito ve Teminatlar	9,448	28.8	75,457	178.95	40,372	34.32
Supheli Alacaklar	(7,905)	-35.	(685)	-4.767	(6,327)	-46.2
) Supheli Alacaklar Karşılığı	(7,905)	-35.	(685)	-4.767	(6,327)	-46.2
Stıraklar	952,311	57.5	2,388,298	91.559	4,768,671	95.43
Stıraklar	898,621	52.3	2,382,048	91.101	5,448,231	109.0
) Sermaye Taahhutünden Borular	(53,690)	-89.	(6,250)	-100	679,560	
Eddi Sabit Kıymetler	1,222,735	28.9	1,104,868	20.281	5,053,914	77.12
Arazi ve Arsalar	7,849		38,926	495.93	3,150	6.734
Yer Üstü ve Yeraltı Düzenleri	352,094		12,734	3.6166	107,493	29.46
Binalar	287,580	16.0	623,894	29.947	825,191	30.48
Makina, Tesis ve Kalıplar	3,852,013	52.3	3,573,780	31.882	11,902,084	80.51
Demirbaş ve Mefrusat	288,282	47.9	310,951	34.960	585,951	48.81
Araçlar	68,721	25.8	181,229	54.205	152,777	29.63
) Birikmiş Amortismanlar	3,633,804	62.7	3,636,646	38.570	8,522,732	65.23
Eddi Olmayan Sabit Değerler	443,765	456.	257,743	47.643	191,178	23.93
Eddi Olmayan Sabit Değerler	519,774	534.	709,255	114.95	1,140,416	85.98
Birikmiş İtfa Payları	76,009		451,512	594.02	949,238	179.9
Yatırımlarda Olan Yatırımlar	(65,782)	-93.	2,250,440	47278.	(2,128,384)	-94.3
VARLIKLAR TOPLAMI	2,740,282	45.0	6,205,496	70.341	7,619,529	50.70
TOPLAMI	3,753,785	17.8	16,859,606	67.888	40,765,979	97.77

Tablo: 33'ün Devamı
(Pasif)

SIF KALEMLERİ	YILLAR	1983-1984		1984-1985		1985-1986	
		ARTIS - AZALIS TUTAR	%	ARTIS - AZALIS TUTAR	%	ARTIS - AZALIS TUTAR	%
I. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR							
A. Uzun Vadeli Kredi Taksitleri		824,041		(541,595)	-65.72	1,448,268	512.7
B. Tahvil Anapara Taksitleri		402,000		1,860	0.4626	(350,795)	-86.8
C. Banka Kredileri		(133,315)	-6.4	(1,921,929)	-100	12,299,527	
D. Kısa Vadeli Borçlar		(2,307,112)	-28.	8,693,304	147.41	5,526,329	37.87
1. Saticılara Senetsiz Borçlar		397,835	10.8	7,419,307	181.90	6,919,245	60.17
2. Saticılara Senetli Borçlar		(2,037,676)	-90.	(186,838)	-88.21	(16,643)	-66.6
3. Ortaklara Borçlar		71,783		(71,783)	-100	24,774	
4. Personele Borçlar		159,834		36,329	22.729	279,117	142.2
5. Alınan Depozito ve Teminatlar		15,508		(9,979)	-64.34	4,596	83.12
6. Odenecek Kar Payları		5,225		1,495	28.612	7,035	104.6
7. Diğer Borçlar		(919,621)	-40.	1,504,773	111.10	(1,691,795)	-59.1
E. Alınan Avanslar		695,664		(660,060)	-94.88	(28,225)	-79.2
F. Odenecek Vergi, Resim, Harç		1,835,658	200.	2,518,533	91.611	3,922,259	74.45
						0	
KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		1,316,936	11.7	8,090,113	64.773	22,817,363	110.8
				0		0	
II. ORTA VE UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR							
A. Tedavüldeki Tahviller		453,625		(403,625)	-88.97	5,950,000	11900
B. Banka Kredileri		(2,275,959)	-75.	2,287,178	309.17	2,564,771	84.73
C. Uzun Vadeli Borçlar		161,573		(161,573)	-100	0	
				0		0	
ORTA VE UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR TOPLAMI		(1,660,760)	-55.	1,721,980	127.08	8,514,771	276.7
				0		0	
III. ÖZKAYNAKLAR							
A. Ödenmiş Sermaye		1,000,000	25	3,000,000	60	4,000,000	50
B. Yedek Akçeler		(55,849)	-8.2	438,588	70.231	1,458,553	137.2
C. Karşılıklar		216,800	211.	700,000	219.13	836,000	82.00
1. Yatırım İndirimi		0	0	0	0	0	0
2. Özel Fonlar		216,800		0	0	0	0
3. Yatırım Finansman Fonu		0		700,000		836,000	119.4
D. Yeniden Değerleme Değer Artis Fonu		(85,525)	-5.2	(16,378)	-1.058	(210,559)	-13.7
E. İştiraklerde Değer Artis Karşılığı		833,692		572,227	68.637	(182,323)	-12.9
F. Dönem Karı		2,188,491	460.	2,353,076	88.322	3,532,174	70.40
				0		0	
KAYNAKLAR TOPLAMI		4,097,609	59.4	7,047,513	64.130	9,433,845	52.30
				0		0	
SIF TOPLAMI		3,753,785	17.8	16,859,606	67.888	40,765,979	97.77

Tablo:34
Yıllar İtibarıyla Gelir-Gider Tablolarının Yatay Analizi

GELİR GİDER TABLOSU	YILLAR	1984-1985		1985-1986	
		ARTIS - AZALIS TUTAR	%	ARTIS - AZALIS TUTAR	%
I. BRUT SATIS HASILATI		54,444,769	65.6	74,551,109	85.7
1. Yurt İci Satıslar		55,419,214	69.4	58,290,930	71.5
2. İhracat		(1,987,095)	-55.	4,475,551	552.3
3. Diğer		2,560,552	327.	996,117	29.8
4. Vergi Şadesi Vade Parkı		52,516	6.74	10,768,491	1500.9
II. HASILATTAN İNDİRİMLER (-)		528,959	96.4	1,452,176	159.4
III. NET SATIS HASILATI		54,115,810	65.7	73,078,935	84.9
IV. SATILAN MALIN MALİYETİ (-)		27,520,815	69.4	54,458,446	81.1
1. Direkt İlkmadde Malzeme		25,579,627	68.7	49,688,787	86.6
2. Direkt İscılık		294,455	55.7	429,755	56.8
3. Genel İmal Giderleri		2,159,165	57.1	5,069,759	64.2
4. Yarımamul ve Mamul Stok Parkı		(1,459,962)	-80.	1,522,502	571.6
5. Ambalaj Giderleri		247,628	29.5	592,469	54.6
V. SATIS GİDERLERİ VE VERGİLERİ (-)		1,545,748	82.7	862,185	25.5
VI. BRUT SATIS KARI		5,049,247	48.5	17,758,502	114.9
VII. GENEL YÖNETİM GİDERLERİ (-)		1,688,485	54.1	4,495,025	95.5
VIII. İŞLETME KARI		5,560,764	46.1	15,265,279	124.6
IX. İŞLETME DIŞI KAR-ZARAR (+,-)		1,022,262	640.	668,712	56.6
X. FİNANSMAN GİDERLERİ		(645,196)	-21.	7,269,512	308.2
XI. VERGİDEN ÖNCEKİ KAR		5,026,222	115.	6,664,479	70.4

Tablo: 35
1983 - 1986 Yılları Oran Analizleri

RASYOLAR	YILLAR			
	1983	1984	1985	1986
I. LIKIDITE ORANLARI				
A. Cari Oran				
Donen Varlıklar				
-----	:	1.34	1.28	1.30
Kısa Vad. Yab Kayn.				1.38
B. Likidite Oranı				
Donen Varlıklar-Stoklar				
-----	:	1.04	0.82	0.96
Kısa Vad. Yab Kayn.				1.11
II. MALİ BUNYE ORANLARI				
A. Öz Kaynaklar				
-----	:	0.33	0.44	0.43
Aktif Toplamı				0.33
Kısa Vad. Yab Kayn.				
-----	:	0.53	0.50	0.49
Toplam Kaynaklar				0.53
Uzun Vad. Yab Kayn.				
-----	:	0.14	0.05	0.07
Toplam Kaynaklar				0.14
III. DEVİR HIZI ORANLARI				
A. Mamul Stok Devir Hızı				
S.M.M.				
-----	:		25.73	19.99
Ortalama Mamul Stok				29.84
B. Alacak Devir Hızı				
Net Satışlar				
-----	:		6.20	4.98
Ticari Alacaklar				4.18
C. Net İşletme Sermayesi Devir Hızı				
Net Satışlar				
-----	:		14.74	14.14
Net İşletme Sermayesi				9.69

Tablo: 35'in Devamı
Oran Analizleri

RASYOLAR	YILLAR			
	1983	1984	1985	1986
IV. KARLILIKLA ILGILI ORANLAR				
A. Mali Rantabilite				
Vergiden Önceki Kar				

Öz Sermaye	: 0.20	0.89	1.18	1.34
Vergiden Önceki Kar				

Net Aktif Toplamı	: 0.04	0.18	0.23	0.20
B. Faaliyet Karı				

Net Satışlar	: 0.14	0.12	0.15	
C. Brüt Satış Karı				

Net Satışlar	: 0.20	0.18	0.21	
D. Kar + Faizler				

Faizler	: 2.48	5.01	2.68	

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye Kalkınma Bankası'nın kalkınma bankacılığı uygulamaları içinde en önemli işlevlerinden birisi yatırımların doğru alanlara yöneltilmesidir.

Ülke kalkınmasında görev alacak Türkiye Kalkınma Bankası'nın iştiraklerinin çoğunluğu kalkınmakta öncelikli yörelerde değildir, normal ve gelişmiş yörelerdedir ve bunun sonucu olarakta aynı şekilde iştiraklerinin yaptığı yatırımlarının büyük bir bölümü normal ve gelişmiş yörelere yapılmıştır. Yıllara göre Kalkınmada öncelikli yörelerdeki iştirak sayısında ve sf. 50 Tablo 13' te de görüldüğü gibi istihdam ettiği personel sayısında azalışlar %80' lerin üzerindedir.

Kullandığı kredilerde de aynı durum söz konusudur. Türkiye Kalkınma Bankası, sf. 49 Tablo 12' de de görüldüğü gibi Kalkınmada Öncelikli Yörelere çok normal ve gelişmiş yörelere kredi kullanmıştır. Oysaki planlı ekonomilerde plan hedefleri ile uyumlu yatırım ve finansman politikaları izleyerek plan hedeflerinin gerçekleşmesini sağlamak yönünde, Kalkınmada Öncelikli Yörelere daha fazla kredi kullanılması gerekmektedir.

Bankanın kredilendirdiği yatırım projelerinin seçilmesinde siyasi baskıların ve tercihlerin etkin olduğu düşünülebilir.

Türkiye Kalkınma Bankası'nın kredi riskini incelediğimizde giderek artan oranda geri dönmeyen krediler olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye' de bankacılık sektöründe verilen krediler içinde geri dönmeyen kredi oranı %2' nin altında iken Türkiye Kalkınma Bankası'nda bu oran %12.3' e kadar çıkmıştır (sf.53 Tablo 16).

Diğer yandan 1990 1991 yıllarında turizm sektörü körfez krizinden olumsuz yönde etkilenmiştir. Dışa yönelik yatak arzı artarken dış talepteki azalma sektörün önemli ölçüde zarara uğramasına yol açmış, konaklama tesisleri, paralelinde yan hizmet tesisleri dış

pazara yönelik çalışan seyahat acentaları da bu durumdan olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu sektörü son durumda terörün de etkilediği görülmektedir. Bu konuda devletçe alınan tedbirlerin de önemli olacağı düşünülmektedir.

Türkiye Kalkınma Bankası faaliyet raporlarına göre 1988 yılında turizm gelirlerinin gayrisafi milli hasılaya katkısı %3.3 iken 1990` da %3 ve 1991 yılında ise %1.8 olarak gerçekleşmiştir.

Batık kredilerin bir kısmının da bu durumdan kaynaklandığı düşünülse bile, Türkiye Kalkınma Bankası`nın turizm sektöründe kredilendirdiği proje sayılarına baktığımızda bariz bir azalış ortaya çıkmıştır. Sf. 65 Tablo 21' de de görüldüğü gibi 1988 yılında kredilendirilen toplam proje sayısı 341 iken 1992` de bu sayı sadece 48` dir. Dolayısıyla batık kredi sorununun turizm sektöründeki sorunlardan kaynaklandığı söylenemez. Esasen tesislerin değeri fevkaledede artmış olup bu tesisler Kalkınma Bankası`na ipotekli olduğundan kredilerin batmış olmaktan çok donmuş olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Üçüncü bölümde değinildiği gibi kredilerin kullandırma ve kontrol esasları ile ilgili mekanizma da, kurulmuştur. Yatırımcılar gerek yatırım gerekse işletme döneminde bankanın talep ettiği her türlü bilgi ve belgeleri ibraz etmek, defter kayıtlarını, bankanın elemanlarının incelemesine sunmak zorundadırlar. Ayrıca uygulamadaki fiziki gelişmelerin, harcamaların, gelirlerin ve varılan diğer hedeflerin; projede öngörülen prensip ve şartlara uygun tarzda oluşup oluşmadığının aksama varsa nedenlerinin bulunması, bulunan nedenlerin uygulanması ve tedbirlerin uygulanıp uygulanmadığının saptanması için izleme yapılmaktadır.

Bütün bunlara rağmen yüksek oranda geri dönmeyen kredinin yönetimin belirlediği banka politikalarından kaynaklandığı düşünülebilir.

Bölüm bir' de de değindiğimiz gibi fizibilite çalışmasının piyasa şartlarına, yasal yükümlülöklere ve ülkenin gerçeklerine uygun olması aranan en önemli özellik olmalıdır. Kalkınma Bankası`nın yatırımların finansmanında önemli sorunlarından birisi de fizibilite çalışmalarının sağlıklı verilere dayandırılmamasıdır. İstatistiki bilgilerin yetersizliği ve çoğunun gerçek olmayışı, hızlı enflasyon, özkaynak yetersizlikleri fizibilitelelerin çok kısa süre sonra yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle bir çok yatırım yarım kalmakta ve bunların tamamlanması için yıllar gerekmektedir. Bu yatırımların sermaye yönünden hakim ortaklarca ya da kredi veren kurumlar tarafından, özellikle de Türkiye Kalkınma Bankası`na satın alındığı da sık sık görülmekte idi. Bu politikanın yanlışlığı bölüm üç' te

iştirakler kısmında değinildiği gibi 1989' dan sonra anlaşılacak iştiraklerin, banka üzerindeki işletme finansmanı yükünün kaldırılması için borsa aracılığı ile satışına geçilmiştir.

Kalkınma Bankası' nın bilançoları incelendiğinde 1992 sonununda 2.5 trilyonluk sermayenin 944.5 milyarlık kısmının ödendiği görülmüştür. 2.5 trilyonluk sermayenin önemli kısmını henüz tahsil edememiş olan Türkiye kalkınma Bankası' nın bu noksanlığı en kısa zamanda telafi etmesi, hatta sermayesini artırması gereği açıktır. Zira kalkınma aşamasında olan ülkemizin yapması gereken yatırımların ucuz maliyetli yatırım kredisi ihtiyaçları çok yüksek olup bu taleplerin karşılanabildiği söylenemez. Ödenen 944.5 milyar liralık sermaye ile bu ihtiyaca cevap verilmesi mümkün değildir. Hal böyle iken dövize bağlı kaynakları kredi vermek yerine bankalara mevduat olarak yatırmayı benimseyen bankanın bu tutumu da tasvip edilmemektedir. Para batırmamak için kredi vermemek yöntem değildir. Esasen sağlıklı fizibilite etüdülerine dayanan, alt yapı yatırımları tamam olan yörelerde kurulan, gelişen dünya teknolojisini gözeterek, ihracata dönük olarak tesis edilen, özkaynak, yabancı kaynak dengesi sağlıklı olan yatırımcı işletmelerin başarılı olmamaları için bir neden yoktur.

Bu işletmeleri destekleyen yatırımcı bankaların da sorunlarla karşılaşması ihtimali çok azdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

a.Kitaplar

- ABAÇ, Selçuk. :Türkiye` de Bankalar ve Bankacılık Sistemi, İstanbul, 1991.
- AKGÜÇ, Öztin. :Orta ve Uzun Vadeli Krediler ve Finansman Kurumları, Türkiye Bankalar Birliği Yayın Nr. 47, İstanbul, 1971.
- BOSKEY, Shirley. :Problems and Practices of Development Banks, Baltimore, 1961.
- ÇIKRIKÇI, Mustafa. :Finansal Kurumlar, Yönetimi Ders Notları, Trabzon, 1992.
- ÇİLLİOĞLU, Erdoğan :Bankacılıkta İstihbarat, Ankara, 1988.
- ÇONKAR, M. Kemalettin. :Kalkınma Bankacılığı ve Türkiye` deki Uygulama, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Nr. 374, Eskişehir, 1988.
- EREZ, Mesut. :Bankalar Sistemi ve Devlet Kontrolü, Ankara, 1975.
- KANE, A. Joseph. :Development Banking, Lexington, 1975.
- KÖLEMEZLİ, Murteza :Banka Kredileri, İzmir, 1982.
- MERİÇ, İlhan. :Türk Banka İşletmelerinde İşletme Riski ve Ekonomik Karlılık, ODTÜ, İ.İ.B.F Yayın Nr. 36 Ankara, 1982.

- SEYİDOĞLU, Halil. :Uluslararası İktisat, İstanbul, 1990.
- TB B :Bankalarımız, Türkiye Bankalar Birliği, Ankara, 1993.
- TEK, Gülnur. :Türkiye` de Orta ve Uzun Vadeli Finansman Kaynakları, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş., Ankara, 1990.
- TİB :Teknik Konular Rehberi Muhasebe, İstihbarat, Mali Tahlil, Kredi, Yayın Nr. 57, Ankara, 1992.
- TKB1993a : Turizm Kredileri İlke Şekil ve Şartları TürkiyeKalkınma Bankası A.Ş., 1993a.
- TKB 1993b :Sanayi Kredileri İlke Şekil ve Şartları, TürkiyeKalkınma Bankası A.Ş., 1993b
- TKB :Türkiye Kalkınma Bankası Faaliyet Raporları, 1989, 1990, 1991, 1992.
- TULGAR, Koray. :Ticari Bankalarda Aktif Pasif Yönetimi, Türkiye Bankalar Birliği Yayın Nr. 177, 1993.
- Vakıfbank. :Orta ve Uzun Vadeli Kredilerin Genel Esasları, Vakıfbank Eğitim Müdürlüğü, Ankara, 1991.

b.Makaleler

: "1988-1992 Arasında Türk Bankacılık Sektörü, Sektörün Gelişim Çizgisi", **Bankacılar**, Y. 4, Nr.12, (Temmuz, 1993).

: "Bir DESİYAB Vardı", **Kapital**, C:3, N36, (Ekim, 1988).

- BOLAY, Hüzeyme Cahide : "Türk Bankacılık Tarihi", **Bankacılar Dergisi**, Y:2, Nr. 5, (Temmuz, 1991).
- CEBECİ, Ahmet : " 10. Yıl Dönümünün Düşündürdükleri", **Desiyab Bülteni**, Özel Sayı, Nr. 10, (1985a).
- EMEK, H.Tahsin : "Kalkınma ve Yatırım Bankacılığı", **Desiyab Bülteni**, C. 3, Nr. 9, (Mart1985b).
-
- _____ : "Kalkınma Bankacılığı Boyutu", **Kalkınma**, Nr. 36, (Mart, 1991).
- TOKPINAR, Metin : "Türkiye` de kalkınma ve Yatırım Bankacılığı", **Bankacılık Semineri**, (İstanbul, 1968).
- YILMAZ, Aylin : "Kalkınma Bankacılığı Yeniden Yapılanma Sürecinde", **Kalkınma** Nr. 35, (Aralık1990).

EK-1

KREDİ TALEBİNDE BULUNANLARDAN ÖN İNCELEME İÇİN
İSTENEN BİLGİ VE BELGELER

1. Bankanın Genel Müdürlüğü' ne hitaben yazılacak dilekçe,
2. Ön başvuru formu,
3. Sermaye ve Ortaklık Yapısı Beyannemesi
4. İstihbarat Taahhütnamesi ve Eki
5. Şirket Anasözleşmesi (Şirketin kuruluş anasözleşmesi ile bugüne kadar yapılan değişikliklere ait Ticaret Sicil Gazeteleri),
6. Teşvik Belgesi (Şirketin üretim konusu ile teşvik belgesi ve global listeler),
7. Son üç yıla ait Yönetim Kurulu faaliyet raporları ile Genel Kurul tutanakları (faaliyet raporları bilanço ve gelir tablolarını içerecektir),
8. Son aya ait mizan,
9. Şirket Yönetim ve Denetim Kurulu ile fabrika yöneticilerinin isimleri, görevleri, meslekleri, ve halen yapmakta oldukları işlere ait bilgiler,
10. imza sirküleri,
11. Başka bir bankaya kredi talebi ile başvurulmuş ise bu talebin niteliği ve sonuçları hakkında bilgiler,
12. Tapu Sicil Müdürlüğü' nden alınacak Tapu Kayıt Sureti,
13. Fizibilite Raporu,
14. Şirketin gayrimenkul ve menkulleri üzerinde sigorta var ise bunlara ilişkin sigorta poliçesi vb. belgeler,
15. Yatırım finansmanında şirket ortaklarınca konulacak özkaynağın temininde kullanılabilecek olan menkul, gayrimenkul, gelirler ve diğer varlık ve gelirlerin dökümü ile bunlara ilişkin belgeler,
16. Genel Müdürlük, Şubeler veya verilen hesap numaralarına yatırılan proje değerlendirme hizmet bedeli makbuzu.

NOT: Başvuru dosyası iki adet düzenlenecektir.

EK-2

KREDİ TALEBİNDE BULUNANLARDAN NİHAİ İNCELEME VE
DEĞERLEME İÇİN İSTENECEK BİLGİ VE BELGELER

1. Kuruluş yerine ait bilgiler ve yerleşim planı,
2. Yatırım kredisi talep edilmesi halinde;
  - Yatırım termin planı,
  - Teknik yardım, etüd-proje, mühendislik ihtiyaçları hakkında açıklamalar,
  - Yapılmış inşai tesislerin listesi ve maliyeti,
  - Yapılacak olan inşai tesislerin listesi, maliyeti ve keşif maliyeti,
  - Alınmış olan yerli ve ithal makina-teçhizat listesi ve maliyeti
  - Alınacak olan yerli ve ithal makina-teçhizat listesi, yapılan anlaşma suretleri, proforma faturalar, prospektüs, katalog ve spesifikasyonlar,
  - Montaj sözleşmesi,
3. Üretim yöntemi, madde balansı ve akım şeması,
4. Tesiste üretilecek ve/veya üretilen ürünlerin özellikleri, kullanım yerleri ve ilgili standartlar hakkında açıklamalar,
5. Tesiste kullanılacak ve/veya kullanılan hammadde, yardımcı madde ve işletme malzemesinin temin yerleri, kullanım miktarları ve tesise maloluş fiyatları,
6. Elektrik, yakıt, su sağlanma durumu, yıllık ihtiyaç miktarları ve maliyeti,
7. Mevcut ve tam kapasitedeki işçi personel durumu ve maliyetleri,
8. Organizasyon şeması,
9. Bakım onarım giderleri ve genel giderler hakkında açıklamalar ve tutarları,
10. Ürünlerin ambalaj şekilleri ve giderleri, satış ve reklam giderleri hakkında açıklamalar ve tutarları,

11. Hammadde, yardımcı madde, işletme malzemesi, mamul ve yarı mamul depolama şekilleri ve kapasiteleri,
12. Tam kapasite işletme sermayesinin başlıca unsurları ve süreleri,
13. Amortisman ayırma yöntemi ve oranları,
14. Mevcut kredilerin ödeme planları, faiz oranları, muaccel ve müeccel bakiyeleri varsa kayıtlara intikal etmemiş temerrüt faizleri vs.
15. Vergi, SSK, TEK, borçlarının dökümü, varsa şirket kayıtlarına henüz intikal etmemiş olan gecikme cezaları ile birlikte en son borç bakiyeleri,
16. Sabit kıymetlere ve birikmiş amortismanlara yüklenmiş olan toplam yeniden değerlendirme artışları (yıllar itibariyle) ve değer artış fonları,
17. Son üç yıllık üretim, satış, stok, miktarları ve tutarları
18. Mamullerin birim satış fiyatları, satış politikaları, satış hinterlandları
19. gereksinim duyulan diğer bilgi ve belgeler

EK-3

KREDİ SÖZLEŞMESİ İMZALAMAK ÜZERE BANKAYA GELECEK
ŞİRKETLERİN YAPACAKLARI HAZIRLIKLAR VE
BERABERLERİNDE GETİRECEKLERİ BELGELER

1. Şirket Anasözleşmesi ile tescil ve ilan edildiği Ticaret Sicil Gazetesi (Daha önce Banka, ile mukavele imzalamış ise getirilmesine gerek yoktur),
2. Anasözleşmede bilahare meydana gelen değişikliklerin tescil ve ilan edildiği Ticaret Sicil Gazetesi (Daha önce banka ile mukavele imzalamış ise bu tarihten sonraki değişiklikler),
3. Son tarihli Genel Kurul tutanağı ve ilana tabi bir husus varsa tescil ve ilan edildiği Ticaret Sicil Gazetesi,
4. Son genel Kurul' dan sonra mevcut Yönetim Kurulu üyelerinin şirketi temsil ve ilzamina ilişkin olarak alınmış Yönetim Kurulu Kararının tescil ve ilan edildiği Ticaret Sicil Gazetesi (TTK. 317 ve 319. maddeler),
5. Noterlik Kanununun 79. Maddesine uygun olarak tasdik edilmiş şirket kaşesine imzalarını havi iki nüsha sirküler (Bu sirküler tanzim ettirilirken şirketi temsil eden kişilerin sıfat ve yetkilerini tevsik eden vesika özetlerini sirkülerin müstenidatına dercedilecektir. Anonim şirketlerin sirkülerinde zikredilen idare Meclisi azalarının seçimine müteallik kararına atıf yapılarak müstenidatta belirtilmelidir),
6. Esas mukavele gereğince şirketin gayrimenkul tasarrufuna izinli bulunduğu ve hangi temsilcilerin bu tasarruf yetkisini haiz olduğunu tevsik eden, Ticaret sicilinden (veya Ticaret Odasından) alınacak "Gayrimenkul Tasarruf Yetki Belgesi" (Tapu Kanunu Madde 2),
7. Kredi koşulları arasında, krediye teminat olarak ipotek alınacağı yer alıyor ise bankadan verilecek örnek yazıya

müsteniden mahalli Tapu Sicil Müdürlüğü' nden şirket gayri-menkullerine ait tapu kaydı. Gayrimenkul üzerinde vefa hakkı şerhi bulunması durumunda bu hakkın lehdarından ipotek için muvafakat alınması ve bu muvafakatın tapuya şerh edilerek tapu kaydının getirilmesi gerekmektedir.

8. Kredi koşulları arasında bir tüzel kişinin kefaletinin sağlanması yer alıyor ise, bu tüzel kişinin müşterek borçlu ve müteselsil kefil sıfatıyla vekalet vereceğine ilişkin Yönetim Kurulu Kararı ve 1., 2., 3., 4., ve 5. maddelerde istenilen belgelerin bu tüzel kişi için de gönderilmesi,
9. Kredi koşulları arasında bir gerçek kişinin kefaletinin sağlanması yer alıyor ise bu kişi veya kişilerin noterden onaylı imza örneği,
10. Sanayi ve Ticaret Odasına ait kayıt sureti,
11. Krediyeye teminat olarak ipotek alınması öngörülmüş ise tesisin Bankaca sigorta ettirilmesine ilişkin Bankaca verilen forma uygun sigorta taahhütnamesi.

ÖZGEÇMİŞ

Bahadır, 24.08.1964 tarihinde Akçaabat'ta doğdu. İlk öğrenimini 1975 yılında, orta öğrenimini 1981 yılında İstanbul'da tamamladı. 1981 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Matematik Mühendisliği Bölümünde başladığı eğitimini 1986 yılında iyi derece ile tamamladı. 1987-1988 yılları arasında Türkiye Emlak Bankası İstanbul Bölge Otomasyon Merkezi'nde Bilgisayar Programcısı olarak çalıştı. 1988-1990 yılları arasında İngiltere'de Stoke-On-Trent'te yabancı dil eğitimi aldı.

1990 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalında Yüksek Lisans eğitimine başladı.

Bahadır halen Pamukbank Bireysel Bankacılık Yazılım Bölümünde Sistem Analist Programcı olarak çalışmakta ve İngilizce bilmektedir.